

בבית המשפט העליון

ע"פ 2218/10

בפני : כבוד השופט (בדימ') א' א' לוי
 כבוד השופט י' דנציגר
 כבוד השופט י' עמית

המערער : פלוני

נגד

המשיבה : מדינת ישראל

ערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה
 בתפ"ח 3061/06 שניתן ביום 15.2.2010 על ידי כבוד סגן
 הנשיא י' גריל והשופטים א' רזי ומ' פינקלשטיין

בשם המערער : עו"ד טומי נדשי ועו"ד תומר אשש
 בשם המשיבה : עו"ד דפנה פינקלשטיין
 בשם שירות המבחן : גב' ברכה וייס

חקיקה שאוזכרה :

חוק העונשין, תשל"ז-1977 : סע' 345, 345(ב)(1), (3), (4), 347(ב), 348(ב), 350(א)(2), 354(א), 354(א)(1), ה'

כתבי עת :

יעל ארידור בר אילן, "עובדות שנויות במחלוקת", עיוני משפט, כרך כד (תש"ס-תשס"א) 131

דורון מנשה, "שיקול דעת עובדתי, חופש", הפרקליט, כרך מג (תשנ"ז) 083

דורון מנשה, "אידיאל חשיפת האמת ועקרון", קרית המשפט, א (תשס"א-2001) 307

מיני-רציו :

* נדחה ערעור המערער על הרשעתו בביצוע עבירות מין בבתו, שהתבססה על זיכרונות מודחקים, ועל עונשו. נפסק כי עדות הבת-המתלוננת הייתה מהימנה וכי יש ראיות מחזקות חיצוניות, שיש בהן כדי לנטרל את החשש לזיכרון כוזב לגבי המעשים שהמתלוננת ייחסה לאביה בתקופת ילדותה, וכי אין מקום להתערב בעונשו.

* דיון פלילי – הרשעה – בהתבסס על זיכרונות מודחקים

* ראיות – עדות – זיכרונות מודחקים

* ראיות – עדות – מהימנות

* ראיות – עדות – קורבן עבירת מין

* עונשין – ענישה – מדיניות ענישה: עבירות מין

בגיל 29 הגישה המתלוננת תלונה במשטרה כנגד אביה-המערער לאחר שזכרונה בנוגע למעשים שביצע בה החל להתעורר כשש שנים לפני כן. בבימ"ש המחוזי הורשע המערער בריבוי מעשים של אינוס, מעשה סדום מעשה מגונה ותקיפה מינית במתלוננת, ודינו נגזר ל-14 שנות מאסר ותשלום פיצוי של 75,000 ₪ למתלוננת. הערעור נסב אודות הכרעת הדין וגזר הדין, ומתמקד בסוגיה שעניינה זיכרונות מודחקים בעבירות מין במשפחה.

בית המשפט העליון (מפי השופט עמית ובהסכמת השופטים לוי (בדימוס) ודניציגר) דחה את הערעור ופסק כי:

בעניין פלוני (ע"פ 5582/09) המחוקק אימץ את הדוקטרינה של זיכרונות מודחקים ואמנזיה (שכחה) מוחלטת של הטראומה לאורך שנים. בעניין פלוני נקבע כי נוכח הקושי בחשיפת האמת העובדתית במקרים של עבירות מין במשפחה, ניתן משקל נכבד להתרשמות הערכאה הדיונית מעדות קרבן העבירה לצורך הרשעת הנאשם. עוד הוצבע בעניין פלוני על ההלכות שהתפתחו במישור הראייתי לגבי עבירות מין בכלל, ועבירות מין במשפחה בפרט. כמו כן, עדות מתלוננת הנסמכת על זיכרונות מודחקים צריכה להיבחן בזהירות יתר. בנוסף, נוכח חלוף הזמן, נגרם לנאשם נזק ראייתי ובשל כך מצווה בימ"ש לתור אחר ראיות מחזקות חיצוניות שאינן נובעות מהמתלוננת עצמה כדי להרשיע את הנאשם. העובדה כי קיימת אפשרות להיווצרות זיכרונות כוזבים, מחייבת משנה זהירות בקביעה "היה או לא היה" במסגרת הליך פלילי, ומכאן הצורך בראיות מחזקות שאין מקורן אך ורק בנפגע העבירה.

בענייננו המתלוננת הגישה את התלונה כנגד המערער לאחר שמלאו לה 28 ולמעלה מעשר שנים ממועד התרחשותן של העבירות ולכן עדותה צריכה להיות מלווה ב"דבר לחיזוק". במקרה זה אין מקום להתערב בקביעת בימ"ש קמא כי עדות המתלוננת הייתה מהימנה; כי יש להעדיף את חוות דעת המומחה מטעם התביעה על פני חוות דעת המומחה מטעם ההגנה; כי מהעדויות והרישומים של שלוש המטפלות במתלוננת לא נמצא שהיא נחשפה לסוגסטיה והשתלת זיכרונות מצידן; כי התרשמות המטפלות שהמתלוננת סובלת מפוסט-טראומה עולה בקנה אחד עם חוות הדעת של המומחה מטעם התביעה. מאחר שבזיכרונות מודחקים עסקינן, במהימנות המתלוננת לא סגי, ובימ"ש בחן אם יש ראיות מחזקות חיצוניות, שיש בהן כדי לנטרל את החשש לזיכרון כוזב לגבי המעשים שהמתלוננת ייחסה לאביה בתקופת ילדותה. בימ"ש בחן כל אחד מהחיזוקים, על רקע מכלול התשתית העובדתית, ופסק כי יש במכלול הראיות להביא למסקנה המרשיעה אליה הגיע בימ"ש קמא. לאור כל האמור הערעור על הכרעת הדין נדחה והרשעתו של המערער נותרה על כנה.

אשר לגזר הדין, בימ"ש לא ראה מקום להכביר מילים ביחס לחומרת המעשים בהם הורשע המערער וציין כי הענישה בגין עבירות מעין אלו צריכות לבטא שיקולי גמול והרתעה ואת הסלידה הרבה של החברה מהמעשים והעבריינים שביצעו עבירות אלה. נקבע כי בימ"ש קמא שקל את השיקולים והנסיבות לחומרה ולקולה וכי העונש שהושת על המערער אינו חורג מרף הענישה המקובל לגבי מספר

רב של עבירות מין בכת משפחה, תוך ניצול ציני וחסר גבולות של אב כלפי בתו, ואינו מצדיק התערבות ערכאת הערעור.

פסק דין

השופט י' עמית:

ושוב נדרשים אנו לסוגיה של זיכרונות מודחקים בעבירות מין במשפחה.

בגיל 29 הגישה המתלוננת תלונה במשטרה כנגד אביה לאחר שזכרונה בנוגע למעשים שביצע בה החל להתעורר כשש שנים לפני כן. לסופו של הליך שהתנהל בבית המשפט המחוזי בחיפה, הורשע האב-המערער ונדון ל-14 שנות מאסר בפועל. מכאן הערעור שבפנינו.

רקע עובדתי

1. בשכונת מגורים מבוססת באחת מערי הפריפריה, מתגוררת משפחה ממעמד הביניים: אבא, אמא ושלושת ילדיהם. נקדים ונציג להלן את הנפשות הפועלות במשפחה הגרעינית.

המערער, יליד 1946, איש חינוך בהכשרתו, עבד עד לחודש אוקטובר 1985 כאזרח עובד צה"ל כמדריך חיילים באחד ממחנות צה"ל. בשנה לאחר מכן השתלם המערער בקורס להסבת אקדמאים ומחודש יולי 1986 החל לעבוד כמנהל פדגוגי ברשת חינוך, שם עבד משך 12 שנה.

המערער נישא לאמה של המתלוננת (להלן: האם) בשנת 1972, וכחלוף שבע שנים עברו להתגורר בשכונה בה התגוררה המשפחה עד לאחרונה. האם הייתה עקרת בית שנים רבות וטיפלה בילדים עד הגיע המתלוננת לגיל 12. לאם הורים ואחות המתגוררים בקרבת מקום והיחסים ביניהם קרובים וחמים.

2. לבני הזוג נולדו כאמור שלושה ילדים:

הבן הבכור נולד בשנת 1975, ובעקבות הפרשה מושא דיונונו שינה את שמו הפרטי ואת שם משפחתו (להלן יכונה: האב). האב מתואר בפסק הדין של בית משפט קמא כבחור שתקן ומופנם.

המתלוננת (להלן: המתלוננת) נולדה בשנת 1977 ובשנת 2002 שינתה את שמה הפרטי ואת שם משפחתה. המתלוננת היתה תלמידה טובה, חרוצה והישגית, חברותית ומקובלת בחברה, השתתפה משך שנים בחוג שחיה ובחוגים נוספים. בסביבות גיל 14 החלה המתלוננת לסבול מהפרעות אכילה שנמשכו כעשר שנים. את שירותה הצבאי עשתה המתלוננת בבסיס סגור ובסופי שבוע חזרה הביתה. לאחר שהשתחררה מהצבא, חזרה המתלוננת לבית ההורים ועבדה כדי לחסוך כסף. בשנת 1999 עברה להתגורר במרכז הארץ שם למדה באוניברסיטה ובמכללה, ובמקביל עסקה בפעילות התנדבותית במרכז לסיוע נפגעות תקיפה מינית באוניברסיטה. המתלוננת חיה במשך זמן עם בת זוג ומספר שנים לפני הגשת התלונה במשטרה כבר החלה לנתק קשר עם הוריה.

האחות הקטנה (להלן: האחות) נולדה בשנת 1983, כשש שנים לאחר המתלוננת. נספר כי בעקבות הפרשה, אף האחות ניתקה קשר עם המערער-אביה, ולא הזמינה אותו לחתונתה.

3. כעת, לאחר שהכרנו את המשפחה הגרעינית, נתוודע לשלושה בני משפחה נוספים מצד האם, שגם להם תפקיד בפרשה הנדונה:

אמה של האם (להלן: הסבתא) היא דמות דומיננטית בחיי האם והמשפחה כולה. לעיתים היא ובעלה, סבה של המתלוננת, תמכו כלכלית במשפחה וגם במתלוננת. לדבריה של הסבתא, מכל הנכדים, היא היתה קרובה במיוחד למתלוננת.

אחותה הצעירה של האם (להלן: הדודה) היתה גם כן מקורבת לבני המשפחה, ולדבריה, היא ובני משפחתה היו מעורים בנעשה בבית המתלוננת.

בתה של הדודה (להלן: בת הדודה) היא בת גילה של המתלוננת ולמדה איתה באותה שכבה בחטיבת הביניים. השתיים יצאו יחדיו למשלחות לחו"ל ולאחר הצבא אף שכרו ביחד דירה בתל אביב. לדבריה של בת הדודה, היה לה קשר טוב וקרוב עם המתלוננת שאף שיתפה אותה בפרטים אינטימיים בחייה, עד שבשלב מסויים ניתק הקשר ביניהן.

השתלשלות האירועים עד להגשת כתב האישום

4. פתחנו ואמרנו כי עד לשנות העשרים של המתלוננת היא לא זכרה כי אביה, המערער, אנס אותה וביצע בה מעשים מיניים. זיכרונה של המתלוננת החל להתערור בעקבות הטרדה מינית שחוותה מצידו של מרצה באוניברסיטה בשנת 1999, כשהיתה כבת 22. המרצה הזמין את המתלוננת וחברתה לחדרו, חיבק את השתיים ומעט גיפף אותן "לא משהו רציני מידי" לדברי המתלוננת, אולם אותו אירוע גרם לה לרעד בכל הגוף, להקאות ולתגובה לא פרופורציונאלית לאירוע. מאז אותו אירוע המתלוננת החלה לסבול מסיוטים בלילה, חוותה "פלאשבקים" והרגישה תחושה לא נעימה בגוף עד חוסר יכולת לתפקד. בסיוטיה הייתה דמותו של המרצה מתחלפת בדמותו של אביה, והזיכרונות החלו לצוף תוך שהמתלוננת סובלת ממצב נפשי קשה כמו דכאון, חרדות, סיוטים, מצבים ניתוקיים ומאפיינים נוספים של תסמונת דחק פוסט-טראומטית. החל משנת 2001 ואילך המתלוננת טופלה על ידי עובדים סוציאליים ופסיכולוגים, הן באופן פרטי והן במסגרת הרפואה הציבורית.

5. במתלוננת טיפלו ארבעה מטפלים שונים במהלך השנים 2001-2006. בתקופה בה עברה טיפול נפשי, יחסיה עם ההורים הלכו והתערערו, אך ההורים תלו את ניתוק הקשר במערכת היחסים של המתלוננת עם בת זוגה.

בשנת 2001 שיתפה המתלוננת את אחותה בזיכרונותיה. האחות סיפרה בעדותה כי לא התפלאה למשמע דברי המתלוננת, והדברים נראו לה הגיוניים מאחר שגם לה היו זיכרונות לגבי המערער, כפי שיפורט בהמשך. בהודעתה במשטרה סיפרה המתלוננת על שיחה שהיתה לה עם אחותה לאחר ארוחת ליל הסדר בשנת 2004, אז שיתפה את אחותה בדברים שעשה לה המערער כגון מקלחות משותפות. לדבריה, גם האחות זכרה שאביהם התקלח עמה ואף היא תיארה אותם "טקסים" שהיה נוהג לעשות במקלחת.

בשנת 2004 שוחחה המתלוננת עם אימה וסיפרה לה כי היא ואחותה עברו בילדותם התעללות מינית. האם הגיבה "רק תגידי לי שזה לא אבא" והפצירה במתלוננת לספר במי מדובר, אך המתלוננת סירבה. בהמשך, גילתה המתלוננת לדודתה כי המדובר באביה. האם המשיכה להפציר במתלוננת משך שבועות לאחר מכן, לספר לה מי פגע בה. המתלוננת, שחששה לדבריה לפגוע באם, סיפרה לה כי כשהיתה ילדה לקח אותה הגנן למקלט יחד עם עוזרו בן ה-13 וביקש מהעוזר לחבק אותה בעוד הוא מלטף את ראשה.

6. היחסים של המתלוננת עם הוריה הלכו והתערערו. המתלוננת באה לבקר את אמה שעברה ניתוח, וכאשר המערער ביקש לחבקה היא דחתה אותו. מאותו אירוע המתלוננת נמנעה מליצור קשר עם ההורים ולהגיע לביתם. האם, שנהגה להתקשר מדי יום למתלוננת, הזמינה אותה לשיחה שהתקיימה ביום 5.4.06 ובמהלכה סיפרה המתלוננת לאם כי אביה-המערער הוא שפגע בה. האם מסרה למערער את הדברים ובעקבות זאת, ביקש המערער לפגוש את המתלוננת יחד עם האם (להלן: השיחה המשולשת, ת/11א). השיחה המשולשת התקיימה ביום 29.4.06 והוקלטה על ידי המתלוננת ללא ידיעת המערער. חלק מהדברים צוטטו על ידי בית משפט קמא בעמודים 25-26 להכרעת הדין, ונביא את הדברים להלן ביתר הרחבה. בתחילת השיחה ציין המערער כי הזמין את המתלוננת משום שסיפרה לאמה "שבאיזשהו שלב בחיים אני איכשהו פגעתי בך", והוא לא יודע כמה מדובר, המתלוננת הגיבה על כך באומרה שלא נשמע לה הגיוני שהוא לא יודע על מה היא מדברת. בהמשך התנהל השיח הבא בין המתלוננת, המערער והאם:

"המערער: אם באמת עשיתי דברים שאני לא יודע מה עשיתי, שבעינייך היו דברים טראומטיים נוראיים שאת לא מסוגלת לשכוח אותם, אז גם אני צריך לדעת כמה מדובר, אולי יש לנו אמות מידה אחרות, אני לא יודע.
 המתלוננת: אמות מידה אחרות למה?
 המערער: למה שאת קוראת פגיעה מינית, או אני לא יודע בדיוק מה אמרת לאמא...
 המתלוננת: אתה לא זוכר?
 המערער: אני לא זוכר.
 המתלוננת: איך זה יכול להיות שאתה לא זוכר?
 המערער: אני לא זוכר כי אני יודע שלא היה שום דבר".

[בהמשך ההורים מפצירים בה לדבר ולספר על מה שקרה]

"האם: אני חיה עם בנאדם שאני יודעת שהוא מלאך ואת מביאה ומספרת לי שהוא לא מלאך את מבינה שאני צריכה לדעת איפה אני גם שמה את עצמי האם אני ממשיכה לחיות עם המלאך הזה האם אני צריכה לעזוב את המלאך הזה. את צריכה להבין שזה לא יכול לעבור ככה".

המתלוננת שואלת את המערער אם הוא זוכר את המקלחות המשותפות והוא מכחיש לחלוטין, המתלוננת מגיבה לכך כי אין שום טעם בשיחה. בהמשך, המתלוננת

מזכירה למערער כי היתה באה לישון איתו במיטה כשאמא הלכה להרדים את אחותה בחדר, המערער שואל מה קרה והמתלוננת אומרת שאינה רואה טעם לפרט מה קרה אם אין הסכמה על עובדות מאוד בסיסיות, והמערער מגיב "צר לי להגיד לך את פשוט הוזה". המתלוננת אומרת כי היה לה חשוב לשמוע שהמערער מודה שחצה גבולות והיא ציפתה לאיזושהי התנצלות, והמערער מגיב כי לא עשה את שייחסה לו ולא היו דברים מעולם, אין לו על מה להתנצל וכי לא היה מעלה על הדעת לגעת בילדים שלו ולפגוע בהם מינית.

וכך תואר בהכרעת הדין המשכה של השיחה המשולשת:

"במהלך המפגש העירה המתלוננת: 'היתה גם תקופה שאבא לא עבד בין... [בשנים] 85-86', והנאשם אישר את הדבר. המתלוננת הוסיפה 'שהיו תקופות שהיית בבית יותר ושהזדמנויות לא חסרו', ועל כך הגיב הנאשם: 'אבל שלא קרה שום דבר'.

כאשר המתלוננת ביקשה מן הנאשם ליטול אחריות על מה שעשה (עמ' 8 סיפא של ת/11א') הגיב הנאשם: 'אני מראש אומר לך לא היה, אבל, ואם אני לוקח אחריות על מה שעשיתי, אז מה זה אומר?'. על כך השיבה לו המתלוננת: 'שאתה מודה במה שעשית, שאתה מודה שפגעת בי לאורך הרבה מאד שנים... שעשית דברים שלא ייעשו, שביקשת ממני לעשות לך דברים שלא ייעשו, שאתה מתנצל עליהם...'. על כך השיב הנאשם: 'אני חוזר ואומר לך – אני לא יכול לקחת אחריות על שום דבר כי לא היה שום דבר' (ת/11א עמ' 9 רישא).

בסיום המפגש, בהיות המתלוננת ואמה מחוץ לבית, אמרה האם למתלוננת כי היא מבקשת סליחה. בתשובה לשאלת המתלוננת הוסיפה האם: 'על זה שלא ידעתי'. המתלוננת שאלה את אמה: 'את מאמינה לי? והאם השיבה: 'אני... מאמינה... כן. למרות שאני לא הכרתי את אבא ככה...למה לא סיפרת לי'. בסיום השיחה אמרה המתלוננת לאמה כי מאד חשוב לה שהאמא מאמינה לה. על כך אמרה האם: 'אני גם אמרתי את זה לאבא'. המתלוננת שאלה איך הגיב האבא, ועל כך אמרה האם: 'הוא אמר שהוא מבין'. המתלוננת המשיכה לשאול: 'הוא מבין שאת מאמינה לי'. על כך הגיבה האם שהיא מציעה למתלוננת לבוא ולדבר עם אביה עם כל הקושי שבדבר, כאשר היא (האם) מוכנה שלא להיות נוכחת בשיחה" (עמ' 25-26 להכרעת הדין).

במהלך השיחה האם בוכה, מתחננת בפני המתלוננת שתספר על מה מדובר, מה גרם לניתוק בינה לבינם. בסוף השיחה, כאשר השתיים נמצאות ביחידות, היא אומרת:

“אם הייתי יודעת, אני לא יודעת, את הכוכבים הייתי מורידה מהשמים והולכת לטפל, ומנסה לעזור, ולהציל, ולא הייתי נותנת לך להמשיך ולהפגע פעם אחר פעם. את מאמינה לי? אתם הייתם הדבר הכי חשוב בחיים שלי, אין לי עכשיו בשביל מה לחיות”.

7. כחודשיים לאחר השיחה המשולשת החליטה המתלוננת שהיא מוכנה נפשית להתלונן במשטרה, זאת למרות שפרופ' זומר שאצלו טופלה באותה עת, סבר כי טרם בשלו התנאים להגשת תלונה וכי עליה להשלים את הטיפול. לפני שהגישה את התלונה סיפרה המתלוננת לאחיה כי היא ואחותה עברו התעללות מצד אביהן אך לא פירטה את המעשים. האח מצידו ביקש לא להיות מעורב בפרטים יתר על המידה והתבטא כי מבחינתו הילדות שלו היא “חור שחור”.

לפני הגשת התלונה במשטרה המתלוננת רשמה לעצמה תקציר בן שלושה עמודים המתאר את האירועים שחוותה, הנושא את התאריך 13.6.06 (נ/25) (להלן: התקציר). ביום 18.6.06 הגישה המתלוננת תלונה במשטרה והמערער נעצר ונחקר לראשונה ביום 4.9.06. בין יום הגשת התלונה במשטרה עד ליום מעצרו, כתב המערער שני מכתבים אישיים שהיו ממוענים למתלוננת. במכתב הראשון (נ/81) המערער הכחיש את האירועים שתיארה המתלוננת “כי את ואני ואלוהים יודעים שמעולם לא קרה דבר ביננו, מעבר להבעת אהבה טהורה”, הביע את אהבתו והערכתו כלפיה, את הצער הרב שחש עקב הניתוק שלה ממנו ו”אני סמוך ובטוח שלא בחרת בכתובת הנכונה! לא אני הכתובת להאשמות חסרות השחר”. במכתב השני (נ/82) המשיך המערער להכחיש את טענות המתלוננת, “אני חוזר ומדגיש לא התרחשו האירועים שתיארת, לא היו ולא נבראו”, הוא כותב כמה הוא אוהב אותה וכמה היה גאה בה תמיד, כי הייתה גורם מלכד במשפחה, ולדעתו היא עברה טראומה עם גבר אחר אך משליכה את האשמות והכאב כלפיו. בסוף המכתב מתחנן המערער “מצאי את הדרך חזרה הביתה. אנחנו המשפחה שלך, ביתנו הוא ביתך והוא מאד מאד חסר אותך”. המכתבים מוענו למתלוננת אך בסופו של דבר לא נשלחו אליה.

8. יום לאחר מעצרו של המערער, נערך עימות בינו לבין המתלוננת (להלן: העימות במשטרה). העימות מהווה אחד הנדבכים המרכזיים בפסק דינו של בית משפט

קמא ובהמשך נרחיב לגביו. לעימות היו שני חלקים: בחלק הראשון הכחיש המערער את המיוחס לו, המתלוננת הטיחה בו האשמות, צעקה לעברו כי היא שונאת אותו ויצאה מהחדר. בשלב זה אמרו החוקרים למערער כי הם מאמינים למתלוננת ועליו לבקש ממנה סליחה. המערער רצה להיוועץ פעם נוספת עם עורך דין לאחר שכבר התייעץ עמו לפני העימות. בשיחת הטלפון בינו לבין עורך דינו, ייעץ לו עורך הדין להמתין עד שייפגש עמו למחרת. למרות זאת, נמשך העימות ובחלקו השני המערער ביקש סליחה מהמתלוננת ואף הביע חרטה על חלק מהדברים.

כתב האישום כנגד המערער הוגש לבית המשפט המחוזי בחיפה ביום 11.9.06 ובו הואשם המערער בעבירות מין שביצע במתלוננת החל משנת 1986 ואילך - התקופה שלא חלה לגביה התיישנות.

כתב האישום

9. כתב האישום מתאר כרקע את המעשים המיוחסים למערער החל משנת 1981 (מעשים שאין חולק כי לגביהם חלה התיישנות), כשהיתה המתלוננת כבת 4, אז נהג המערער להתרחץ יחד איתה באמבטיה, להתחכך בה ולדרוש ממנה לגעת באיבר מינו ([קטע שהושמט]). המערער אסר על המתלוננת להטיל את מימיה באמבטיה והורה לה להתאפק, ובתום הרחצה היה מרוקן את האמבטיה ומבקש מהמתלוננת שתשתין עליו וכך גם הוא היה עושה.

עוד נטען, כי המערער נהג להגיע בערבים למיטתה של המתלוננת, היה מנשק ומלקק את כל אברי גופה וקורא לה "אמא קטנה". משנת 1982 נהג בדרך קבע ללטף את איבר מינה של המתלוננת ואת פי הטבעת שלה ולהחדיר לשם את אצבעותיו. כשהיתה האם בהריון הסביר המערער למתלוננת כי תצטרך לעשות דברים שהאם אינה יכולה לעשותם. המערער נהג לבקש מהמתלוננת לשכב על בטנה ולפסק את הישבנים שלה ("הלחמניות") על מנת שיוכל להחדיר את אצבעותיו לפי הטבעת ולעיתים אף ניסה להחדיר את איבר מינו. משנת 1984, כשהיתה המתלוננת כבת 7, נהג המערער פעמים רבות לישון עימה במיטת ההורים ובמהלך הלינות המשותפות היה מלטף אותה ומתחכך בה ומכניס את ידו לאיבר מינה. עוד נטען שהמערער נהג באותה התקופה להחדיר את איבר מינו לפי הטבעת של המתלוננת עד שהגיע לסיפוקו.

10. החל מחודש פברואר 1986, כשהיתה המתלוננת כבת 9 ועד שקיבלה את הווסת הראשונה בגיל 12, נטען כי המערער ביצע במתלוננת את המעשים הבאים לגביהם לא חלה התיישנות:

המערער נהג בדרך שגרה, ובאמצעות משחקים תמימים לכאורה דוגמת "סוס ורוכבו" ו"רופא וחולה", להורות למתלוננת לפשוט את בגדיה ולמרוח את פי הטבעת שלה ואת איבר מינו בווזלין. לאחר מכן היה מחדיר את איבר מינו אל פי טבעתה של המתלוננת עד שבא על סיפוקו. כדי להשתיק את זעקות כאביה הניח לעיתים כרית על פיה ואף חנק אותה עד שהכרתה התערפלה מחוסר חמצן ([קטע שהושמט]).

המערער נהג גם לשחק עם המתלוננת במשחקי תפקידים כגון "רופא וחולה" שבמהלכם היה מחדיר אצבעות ואת איבר מינו לפיה של המתלוננת ולאיבר מינה. עוד נטען כי במספר רב של הזדמנויות המערער דרש מהמתלוננת לרדת על ברכיה סמוך לספה ולבצע בו מין אוראלי ולפעמים אף היה קושר את ידיה מאחורי הגב ופעמים גם את רגליה בעת המעשה.

עוד נטען כי המערער נהג לעיתים מזומנות ללוות את המתלוננת לבית חברתה פ' ובדרך היה עורך עימה סיור שהיה קורא לו "חקירת מקלטים" שבמהלכו היה נכנס עם המתלוננת אל אחד המקלטים בשכונה ושם מבצע בה מעשים מיניים (להלן: חקירת מקלטים). כמו כן נטען כי היה מכנה את המתלוננת בשם "מהנדסת מין".

11. עוד נטען בכתב האישום כי בבוקר של יום ה-24.10.86 (יום הושענא רבה, ערב שמחת תורה) גרר המערער את המתלוננת אל חדר השינה, פיסק את רגליה בכוח והחדיר את איבר מינו לאיבר מינה עד שבא אל סיפוקו. כתוצאה מכך נקרעו בתוליה של המתלוננת והסדין והמזרון הוכתמו בדם (להלן: האידוע בהושענא רבה). לאחר אותו מקרה נהג המערער, במספר רב של הזדמנויות, לקשור את המתלוננת ולהחדיר את איבר מינו לאיבר מינה עד שבא על סיפוקו. כמו כן נהג, במספר רב של הזדמנויות, לקשור את המתלוננת לארון שבחדרה והיה כופה עליה לבצע בו מין אוראלי, לעיתים החדיר אצבעות לאיבר מינה או שהיה מחדיר את איבר מינו לאיבר מינה עד שהגיע לסיפוק מיני. לעיתים מזומנות נהג המערער להראות למתלוננת חוברות פורנוגרפיות בשם "איש ואשה" ודרש ממנה לבצע עימו את תנוחות המשגל שמוצגות בחוברות ([קטע שהושמט]).

12. בכל התקופה הרלוונטית לכתב האישום המערער איים על המתלוננת לבל תספר לאיש על מעשיו והיה מאיים עליה שהוא עשוי לפגוע באמה, בסבה ובסבתה אם תספר. כמו כן היה מאיים על המתלוננת באקדח צעצוע שנחזה בעיניה לאקדח אמיתי. בתאריך שאינו ידוע, המערער התחכך בגופה של המתלוננת ואז לחש באוזנה שאם תספר למישהו על מעשיו "הוא יחתוך לה את מיתרי הקול בזמן שתישן, ואז לא תוכל לדבר לעולם".

החל מיום 21.2.89, שבו קיבלה המתלוננת את הווסת הראשונה, המערער חדל ממעשי האונס וממעשי הסדום, אך לפרק זמן מסויים עוד המשיך לכפות על המתלוננת לבצע בו מין אוראלי.

13. בגין המעשים המתוארים לעיל יוחסו למערער העבירות הבאות: אינוס, מעשה סדום ומעשה מגונה בכפייה לפי הסעיפים (בהתאמה) [345](#), [350\(א\)\(2\)](#) ו-[354\(א\)](#) לחוק [העונשין](#), התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). באשר לעבירות שבוצעו לאחר יום ה-31.3.88, בו נכנס לתוקף תיקון מס' 22 לחוק [העונשין](#) בגדרו הוחלף הנוסח של [סימן ה'](#) לחוק שכותרתו "עבירות מין", הואשם המערער בעבירות של אינוס, מעשה סדום ותקיפה מינית לפי סעיפים (בהתאמה) [345\(ב\)\(1\)+\(3\)+\(4\)](#), [347\(ב\)](#) ו-[348\(ב\)](#) לחוק [העונשין](#).

תמצית העדויות והראיות

14. הכרעת הדין משתרעת על פני 331 עמודים המחולקים לשני חלקים עיקריים. החלק הראשון של הכרעת הדין (עד לעמ' 213) מתייחס לרקע העובדתי, לעדויות וליתר הראיות שהובאו בפני בית המשפט, ואילו החלק השני דן בהערכת העדויות ובקביעת ממצאי מהימנות. בפני בית המשפט הופיעו עדים רבים הכוללים את בני המשפחה הגרעינית והמורחבת; מומחים מהתחום הטיפולי-נפשי, המטפלים במתלוננת; עדה ומומחה מתחום רפואת הילדים; חוקרי המשטרה שחקרו את המערער; מעסיקיו הקודמים של המערער וחבר המשפחה.

התקציר והודעות המתלוננת במשטרה

15. כאמור, שלושה ימים לפני הגשת תלונתה במשטרה ומסירת הודעתה הראשונה, ערכה המתלוננת תקציר בו פירטה את כל המעשים שהיא מייחסת למערער. בתקציר, תיארה המתלוננת את תהליך ההיזכרות בעקבות ההטרדה של המרצה: "פתאום התחילו חלומות על המרצה. יותר נכון לומר סיוטים בהם המרצה היה תוקף אותי, כשלפתע פניו היו משתנות והוא היה הופך לאבי". באותה תקופה החלה המתלוננת להשתתף בקורס מתנדבות במרכז הסיוע לנפגעות תקיפה מינית באוניברסיטה ו"במהלך הקורס, הועברו הרבה תכנים שנגעו לנושא התקיפה המינית, והם התחילו לעורר בי את הידיעה שהודחקה למשך יותר מעשור – שאבא שלי התעלל בי מינית". המתלוננת מתארת את המעשים שביצע בה המערער וכיצד הגיעה לכלל החלטה להגיש תלונה. בין היתר כתבה כי לאורך שנים היה מדגדג כפייתי בכל הגוף בצורה מאוד פולשנית ולא נעימה, היה סוגר אצבעותיו ומסובב אותן כמו מקדחה וכך נוגע בבטן, ברגל, באברים מוצנעים תוך כדי זמזום שירים מוזרים. עוד סיפרה כי המעשים שביצע בה המערער התרחשו במשך שנים על בסיס כמעט יום-יומי. תחילתם באמבטיות משותפות שלה ושל המערער במהלכן נגע המערער באיבר מינה והכריח אותה לגעת לו באיבר המין ו"לעשות לו ביד". כמו כן היה מתעקש ש"תשמור את הפיפי לסוף" ובסוף המקלחת היה דורש ממנה להשתין עליו והוא השתין עליה. עוד סיפרה כי בלילות, כשבא להרדים אותה היה מנשק אותה בכל חלקי הגוף לרבות בחלקים אינטימיים. כשהאם היתה בהריון עם האחות הקטנה אמר המערער למתלוננת כי תפקידה כעת לשמש לו כרעיה. כשנולדה האחות, האם הרדימה אותה בחדר והמתלוננת ישנה במיטה עם המערער ואז החלו מעשי הסדום התכופים, כשקופסת הווזלין הפכה להיות חלק קבוע מהתפאורה. בתחילה זה קרה בעיקר בחדר השינה על המיטה הזוגית של ההורים, אחרי שהיה גומר היה המערער מבקש מהמתלוננת לחבק אותו וללטף אותו, והיו פעמים, בשלב מאוחר יותר, שהוא היה מבין שעשה מעשים אסורים, ופעם הוא בכה כמו ילד קטן ומרוב רחמים, סיפרה המתלוננת, "חזרתי לתפקיד המסורתי שלי מולו – וניחמתי אותו. אמרתי לו שאני מבינה שעם אמא הוא לא יכול... ושזה בסדר...". המערער רצה לבצע עם המתלוננת תנוחות שהופיעו בחוברת "איש ואישה" והכריח את המתלוננת לבצע בו מין אוראלי ואף איים עליה לבל תספר לאחרים. המתלוננת תיארה בתקציר גם התנהגויות מיניות יום יומיות של אביה כלפי כל בני המשפחה, כגון שהיה יוצא מהמקלחת לסלון כשבני הבית נמצאים בו בחלוק פתוח מלפנים והיה מתייבש תוך כדי תנועות של קדימה ואחורה ולצדדים – תופעה שבני הבית כינו אותה "להתפלל" (להלן: החלוק הפתוח). עוד סיפרה על האירוע מיום הושענא רבה ביום 24.10.86 כאשר חדר אליה לראשונה מלפנים תוך שהוא אונס אותה בכוח, ומאז אותו היום מעשי

האונס הפכו לשגרה אם כי בעיקר אהב לחדור מאחור. כן הזכירה את חקירת המקלטים, שהייתה גורמת לו ריגוש.

16. בנוסף לתקציר מסרה המתלוננת חמש הודעות במשטרה, בהן חזרה על עיקרי הדברים בתקציר, והודעות אלה שימשו בסיס לכתב האישום כפי שצוטט לעיל. לכן, נקצץ עד מאוד בתיאור הדברים שמסרה המתלוננת באותן הודעות.

בכתב האישום נטען כי המערער נהג לחנוק את המתלוננת, אך מהודעת המתלוננת מיום 18.6.2006 עולה כי המדובר במקרה אחד, שתוך כדי התקיפה המינית המערער "עשה כאילו הוא חונק בשתי ידיו" ולחץ על צווארה במשך כמה שניות, היא השתעלה והוא הפסיק. בהודעה למחרת (19.6.06 ; נ/31) סיפרה המתלוננת כי הדברים אירעו בהדרגה, המערער היה מלטף אותה בכל הגוף, "הוא היה מאוד עדין והיה אומר לי שהוא אוהב אותי", ובסביבות הגילאים 7-8 החל להפוך אותה על הבטן, ניסה מספר פעמים להחדיר את איבר המין שלו לפי הטבעת לאחר שהיה מורח וזולין גם על איבר המין שלו, וזכורה לה הפעם הראשונה בה הצליח להחדיר את איבר מינו לפי הטבעת שלה, ואת הכאבים שחשה. הדברים נעשו כדבר שבשגרה לרבות מעשי סדום ומין אוראלי ש"היה מבקש ממני שאני ארד לו". בתקופה בה האבא היה מובטל, בשנים 1985-1986, המערער נמצא יותר בבית והיה עושה את מעשיו בתדירות גבוהה יותר. עוד סיפרה על התפרצויות הזעם המפחידות של אביה, בייחוד כלפי אמה, ואשר לאחריהן היה צריך להרגיע ולנחם אותו, וזה היה התפקיד שלה לנחם אותו וללטף לו את הראש. לדבריה, היא הבינה מאביה שהוא לא מתכוון להמשיך במעשיו לאחר שתקבל את המחזור, וכאשר גילתה שהמחזור הגיע, רצה בשמחה לבשר לאמה וביקשה ממנה שתספר על כך לאביה. לאחר מכן הופסקו כמעט לחלוטין המעשים: "יכול להיות שהיו עוד מספר מועט של מקרים לאחר מכן, שהוא רצה שאני ארד לו, אבל אני חושבת שלא היו מקרים נוספים של אינוס ו/או מעשי סדום".

המתלוננת גוללה בהודעתה את סיפור ההליך הטיפולי שאותו עברה. לדבריה, הפסיקה את הטיפול אצל המטפלת אלישבע כי לא יכולה הייתה להמשיך לממן את הטיפולים. היא פנתה למרפאה באיכילוב, אך לא יצרה אמון עם המטפלת מיכל ולא יכולה הייתה להיפתח בפניה ולספר לה על כל הזיכרונות שלה. עם המטפלת רונית החלה ליצור יחסי אמון אך בשלב הקריטי בו הרגישה כי היא מוכנה לספר לה על

זיכרונותיה, רונית הודיעה לה שהיא יוצאת לחופשת לידה ותיעדר חצי שנה ובכך הסתיים הטיפול.

בהודעה מיום 25.6.06 (נ/32) תיארה המתלוננת בפירוט את המשחקים שהיה המערער ממציא כגון "סוס ורוכבו", כשהיא רכובה על גבו ואז היו בחלוף זמן מתחלפים והיא הייתה הופכת לחמור או גמל או פרה כאשר "הווזלין כבר שם על השטיח" ואז, תוך כדי משחק היו מתפשטים כי "לחיות אין בגדים". מכאן חוזר התיאור על מריחת הווזלין ומעשה הסדום, תוך שהוא מבקש ממנה לפסק את הישבנים, מתנשף תוך כדי מעשה מבלי שניתן יהיה להפסיקו, ומורה לה לרדת מן השטיח כדי שלא ייווצר כתם אותו כינה "כתם הרום" ולעבור לרצפה:

"והרצפה קרה וקשה וזה נורא כואב בעצמות האגן הקדמיות... הוא גוהר וגוהר והגוף שלי נדבק למרצפות וכל פעם הוא קצת מזיז אותי קדימה וזה כואב נורא כי הגוף ככה נדבק למרצפות ואנחנו מתקדמים עוד קדימה ועוד קדימה... אני רוצה שהוא כבר יגמור. נורא כואב לי. מגעיל אותי שהאוויר שאני מוציאה עושה מין לחות כזאת על המרצפות וזה מגעיל אותי שהכל רטוב, כל הזמן יש זיעה ואדים וזה דוחה ואז הוא גומר בפנים והוא כאילו מתעלף עלי ומתנשף עליי ואני כלואה והכל לח ודביק והוא מתנשף ועייף ונורא כבד עליי. אני מבקשת שיירד והוא לאט יורד ממני ויוצא ממני, הולך אחורה לאט כי הגוף שלנו דבוק אחד לשני וזה כל כך מבחיל. ולי אסור לקום והוא נותן לי נייר טואלט שאני אצמיד לטוסיק וארוץ ככה לשירותים כדי לא ללכלך ואני נעמדת ורצה לשירותים עם נייר טואלט מוצמד ומתיישבת וזה נוזל ממני לתוך האסלה וזה חם ודוחה זה כאילו כמו שלשול... וכשאני יוצאת כבר לכיוון הסלון, אני רואה אותו שוטף את הרצפה – את המעבר הזה את השביל בין השטיח למזנון איפה שהיינו והשארנו סימנים לחים מהזיעה וההבל והוא כבר ישוב והבגדים שלי, תחתונים מכנסיים אדומים קצרים ואיזו גופיה זרוקים על השטיח".

המתלוננת תיארה את המקלחות המשותפות במקלחון ו"הטקסים" שהיו במקלחת כגון הבאת הכסא האדום אל המקלחת שם היו מניחים את הבגדים, גריפת המים מהסבוכיה בזמן שהמערער מתחכך בה מאחור, ניגוב האדים מהחלק התחתון של השמשה כשהוא מנקה מלמעלה. עוד סיפרה שאיים עליה שלא תספר לאיש על הנעשה אחרת יהרוג אותה ויפגע באמה או בסבתא ובסבא.

17. בהודעתה מיום 10.7.06 (נ/34) חזרה המתלוננת ותיארה את ההסלמה וההדרגה במעשים המיניים שביצע בה המערער, כיצד בשלב מסויים עבר לגעת בה באיבר המין והתחיל לנשק אותה שם ו"כשהוא היה רוצה לבצע בי מין אוראלי הייתי נגעלת ותמיד הייתי בודקת אם הוא מגולח כי כשהיו לו קוצים זה נורא דקר ושרף אחר כך". היו מספר פעמים בהם הניח עליה כרית כדי שלא ישמעו אותה ולפעמים היא עצמה ביקשה לשים על הפנים שלה כרית כדי שיהיה לה קל יותר להחניק את הכאב וגם כדי שלא תצטרך להריח את הבל הפה שלו וגם כיוון שהתחושה של התעלפות מחוסר אוויר עזרה לה להתנתק ולהרגיש שהיא לא בתוך הגוף שלה. היו שניים-שלושה מקרים (נ/30) כאשר הייתה בגיל תשע ומעלה שקשר את ידיה מאחורי הגב ולעיתים אף קשר את רגליה בחוט צמר כחול שאמה הייתה משתמשת בו לסריגה, תוך שהוא מכריח אותה להתייבב על ברכיה ולבצע בו מין אוראלי, ולפעמים היה משכיב אותה קשורה על הגב ([קטע שהושמט]) והיה אונס אותה. עוד תיארה כיצד הייתה מתנתקת מהגוף שלה בעת ביצוע המעשים ומדמיינת כל מיני דמיונות כמו שהיא לוליינית בקרקס המרחפת על חבל דק, מתחבאת בבטן של אוניה המפליגה לארץ רחוקה או רואה ובלתי נראית. כמו כן תיארה תופעות נפשיות ופיזיות קשות שחוותה בילדותה לרבות תקופה של אנורקסיה ובולמיה בגיל הנערות.

עדות המתלוננת בבית המשפט

18. חקירתה הראשית והנגדית של המתלוננת השתרעה על מספר ישיבות, אך מאחר שחזרה בעדותה על הדברים שתוארו בתקציר, בכתב האישום ובהודעותיה במשטרה, נקצר ככל שניתן בדברים. המתלוננת תיארה את ההדרגתיות במעשיו של המערער מעת היותה כבת 4 ועד גיל 12 כלהלן (עמ' 16-42 לפרוטוקול): בהתחלה היה מדובר במקלחות משותפות בהן חיכך המערער את איבר מינו במתלוננת ואף הראה לה כיצד ללקק ולנשק את איבר מינו. המתלוננת תיארה "טקסים" שחזרו על עצמם באמבטיה, כמו הבאת הכיסא האדום מפינת האוכל והנחת הבגדים עליו, מינויה כאחראית על כך שלא יצטברו מים בסבונה, ניקוי החלק התחתון של המקלחון ממים ואדים וכיו"ב. היא לא זכרה שאמה נכנסה לחדר האמבטיה אולם זכרה שלעיתים היתה שואלת למה המקלחת כל כך מתארכת. לדבריה, המקלחות נעשו בשעות אחר הצהריים-ערב, ולעיתים גם היתה מקולחת על ידי אמה או סבתה. בשלב זה היה המערער עדין באופן יחסי, ובעת שהשכיב אותה לישון היה נשכב לצידה ונגע בה בכל מיני מקומות בגוף ואמר לה ביטוי חיבה כגון "שיינה פופה" (בובה יפה בגרמנית) ושיש לה ריח נעים. עוד סיפרה שהמערער היה מדגדג אותה ואת שאר האחים והיה מסובב את

האצבעות כמו מקדחה ורודף אחריהם בבית תוך משחק שהיה מכנה אותו "בדיקת קסטרוויץ'" (עמ' 18-19). מאז שהאם נכנסה להריון כשהיתה כבת 5-6 המערער התייחס למתלוננת כבת זוג וכינה אותה "אמא קטנה". כאשר האחות הייתה כבת שנה היא הועברה לחדרה של המתלוננת אך הפריעה לה להירדם והמתלוננת עברה לפעמים לישון במיטתו של האב בעוד שהאם שכבה ונרדמה לצידה של האחות. במיטת ההורים המערער החל לגעת במתלוננת ולהחדיר אצבעות לאיבר מינה ולפי הטבעת שלה תוך שימוש בווזלין ובשלב מסויים אף חדר עם איבר מינו לפי הטבעת שלה. המתלוננת סיפרה בעדותה על משחקי המערער ב"סוס ורוכבו" ואת תחושות הגועל שלה מנשיפותיו של המערער ומהמגע שלו בעת המשחק. המתלוננת תיארה בצבעים חיים את תחושותיה הפיזיות והסנסוריות בעת ביצוע המעשים, כגון דקירות השטיח עליו שכבה בעת שאביה ביצע בה את מעשיו (עמ' 29 לפרוטוקול), הזיפים הדוקרים על לחייו כשביצע בה מין אוראלי (עמ' 23). בעדותה, קישרה את הדברים עם זיכרונות שונים שהלכה ונזכרה בהם, כמו תוכנית הרדיו שהמערער היה נוהג לשמוע בבוקר, השיר שאמה שרה לאחותה הקטנה, מראה תחתוניו של המערער והמשחקים שהיה ממציא במיטה, כאילו הוא מרדים אותה לפני ניתוח ועוד. לדברי המתלוננת, בעת ביצוע המעשים בדרך כלל לא היה אף אחד בבית, בין היתר בשל הנוהג של האם לרדת אל השכנה (להלן: השכנה) פעמיים-שלוש בשבוע.

19. המתלוננת העידה על האירוע מיום ה-24.10.86, בהושענא רבה כאשר אביה גרר אותה בכוח לחדר השינה ובפעם הראשונה החדיר את איבר מינו לאיבר מינה. לאחר המעשה הוא ניקה את הסדין והמזרון מהדם שניגר ממנה והורה לה להתקלח. המתלוננת טענה כי היא יודעת את התאריך בו אירע המקרה מאחר שזכרה כי הרדיו דיווח באותו היום כי נולדה בת לזמרת ירדנה ארזי שהמתלוננת העריצה בזמנו (עמ' 31-34). המתלוננת נשאלה בחקירה הנגדית אודות יחסי המין הראשונים שהיו לה עם גבר וסיפרה כי הפעם הראשונה בה קיימה יחסי מין הייתה כשבוע אחרי שהשתחררה מהצבא, ומבחינתה עד אז היתה בטוחה שהיא עדיין בתולה. היחסים היו עם בחור שנהג בה בוולגריות, היא הבחינה בדימום והייתה משוכנעת שקרום הבתולין נקרע, אך גם בפעמים נוספות ששכבה עם גברים היא דיממה (עמ' 153-154).

20. המתלוננת סיפרה שהמערער היה קושר אותה ומכריח אותה לבצע בו מין אוראלי, אך הקשירות לא השאירו בה סימנים (עמ' 157). לגבי "חקירת המקלטים" סיפרה, כי הדבר גרם למערער לריגוש, הוא נהג להוליך אותה למקלט שם הכניס את

ידה אל מתחת לתחתוניו "שתעשה לו ביד". עוד סיפרה על נוהגו של המערער להראות לה חוברות של "איש ואישה", ועל כך שלימים מצאה חוברות אלו במקום בו היו מונחות בילדותה. המערער איים עליה לבל תעז לספר למישהו על המעשים, ואף הניח בחדר השינה אקדח צעצוע על מנת להפחידה. בחקירה הנגדית סיפרה כי בסוף השנה הראשונה ללימודיה באוניברסיטה, היתה אמורה לעבור ניתוח ומאחר שחזרה הביתה ולא היה לה היכן להשאיר את יומנה האישי מימי נערוּתה, ומאחר שאמה נהגה לחטט בחפציה, החליטה להשמיד את היומן. ביומן כתבה דברים אישיים כמו שירים, מחשבות אובדניות שהיו לה ועל האנורקסיה, אך לא נכתב ביומן על ההתעללות כי באותן שנים הזיכרונות טרם צפו (עמ' 236-237).

21. עוד סיפרה המתלוננת בעדותה כי בין הגילאים 4-6 פיתחה התנהגויות חריגות כמו תלישת שערות, בליעת אבק, דקירות של האצבעות בסכין ומחטים ונשיכת שפתיים ולחיים פנימיות. עוד סיפרה על בעיות רפואיות בילדות ובין היתר על דלקות גרון חוזרות ונשנות, פטריה באיבר המין, כאבי ברכיים, כאבים בפי הטבעת וקשיים במתן יציאות ועל כך שסבלה מהפרעות אכילה בגילאים מאוחרים יותר. במהלך הלימודים באוניברסיטה החלה לעשן חשיש ובשנה הרביעית ללימודים, כאשר התגוררה עדיין עם בת דודתה, אף עישנה בתדירות גבוהה יותר מפני שעברה תקופה קשה.

הערכת עדותה של המתלוננת בהכרעת הדין

22. בית המשפט מצא את עדותה של המתלוננת עקבית וקוהרנטית ונתן אמון בגרסתה. בית המשפט מנה מספר אינדיקציות המעידות על כך שהדברים אותנטיים ואינם תולדה של השפעה מסוג זה או אחר של "השתלת זיכרון": המתלוננת השתדלה לתאר באופן מדויק את העובדות, לא התחמקה משאלות שנשאלה ולא הפריזה בתיאורים; תיאורי המתלוננת היו מפורטים ביותר והעדוּת אף התייחסה לעניינים פריפריאליים; המתלוננת הסכימה כי במשפט ייחשפו כל הרישומים אודות הטיפולים שעברה מבלי להסתיר מאומה, אף לא חלקים שעלולים להציג באופן שלילי; המתלוננת לא חששה למסור פרטים אינטימיים לרבות על החוויה המינית הראשונה שלה עם גבר; המתלוננת העידה על יחס אמביוולנטי שלה כלפי אביה-המערער ועל כך שקשה לה לראות אותו סובל. גם ההתרשמות הכללית מהמתלוננת היתה טובה ובכלל זה הביטחון שהפגינה במעמד העדות, למרות שהיה ניכר בדבריה שהמעמד היה לה קשה.

23. בית המשפט ציין במיוחד את עדותה של המתלוננת בכל הנוגע לאירוע מיום הושענא רבה 1986. כאמור, המתלוננת נקבה בתאריך המדוייק בשל הקישור ללידתה של בתה של הזמרת ירדנה ארזי, וידעה לתאר את האירוע לפרטיו. לדבריה, בכל שנה הרגישה באותו יום כי משהו לא טוב שקשור בה ובאביה התרחש בילדותה. גרסתה של המתלוננת בנוגע לאותו אירוע עומדת בסתירה לגרסתם הלא מהימנה של ההורים. המערער טען כי זכור לו כי באותו יום עבד ושב הביתה בשעות הצהריים ואילו האם טענה כי באותו היום עסקו הילדים בבניית הסוכה. בית המשפט דחה את גרסתם של ההורים. לגבי המערער נקבע כי אין לקבל גרסה של זיכרון פוזיטיבי לגבי יום מסויים לאחר שנים כה רבות, ואילו גרסת האם אינה עומדת במבחן המציאות מאחר שהושענא רבה הוא היום האחרון של חג הסוכות ואין טעם לבנות סוכה באותו יום.

גרסת המערער

הודעות המערער במשטרה

24. בהודעתו מיום 4.9.06 (ת/א1), היום בו נעצר, אמר המערער כי הוא מופתע מהתלונה שהוגשה נגדו, כאשר נשאל למה נתכוון באומרו בשיחה המשולשת "אני לא מודה במה שאני עושה אבל אם אני מודה מה זה אומר", השיב כי שאל את המתלוננת מדוע הוא צריך לקחת אחריות על מה שלא עשה.

לשאלת החוקר האם התקלח עם המתלוננת, נגע בה באיבר המין והורה לה לגעת באיבר מינו, ביצע בה מעשי סדום ואיים עליה, הכחיש המערער באומרו שוב ושוב "לא היה דבר כזה" ו"לא היה ולא נברא". לטענה כי בילדותה המתלוננת ישנה איתו השיב כי אינו זוכר. כן הכחיש את המיוחס לו בנוגע לאירוע בהושענא רבה וכי הציג למתלוננת חוברות "איש ואשה" שהיו בביתו. לשאלתו של החוקר השיב המערער כי הוא זוכר שהמתלוננת סבלה מדלקות באיבר המין אולם לא זכורות לו בעיות רפואיות נוספות. לכשנשאל בנוגע ל"חקירת המקלטים" השיב שהדבר לא זכור לו, והכחיש כי ביצע במקלטים מעשי סדום במתלוננת; כי חנק אותה; כי אמר לה שלכשתגדל ישכב איתה בתנחות מסוימות; כי היה יוצא מהמקלחת בחלוק פתוח; וכי קשר אותה תוך ביצוע יחסי מין, באומרו כי מדובר בדמיון חולני. לכשנשאל על "בדיקת קסטרוויץ" השיב כי המדובר במשחק ששיחק עם הילדים במהלכו נגע בהם אך באזורים לא מוצנעים. המערער אישר שנהג לכנות את המתלוננת "שיינה פופה", "אמא

קטנה" ו"מהנדסת מין". לדבריו, המתלוננת מנסה לטפול עליו מעשים שלא נעשו בשל יצר נקמה.

העימות בין המערער למתלוננת

25. יום לאחר שנעצר התקיים העימות בין המערער למתלוננת. בחלק הראשון של העימות (ת/א2) שב המערער והכחיש את המעשים המיוחסים לו, אמר כי לא עשה דבר למתלוננת וכי עד שנחקר לא ידע אפילו מה זה "מעשה סדום". בין היתר הכחיש כי היה ווזלין מעל המיטה; כי התקיימו מקלחות משותפות; כי שיחק עם המתלוננת במשחק "סוס ורוכבו" והכחיש את מעשי האונס המיוחסים לו. כאשר אמרה לו המתלוננת כי היה נוהג לצאת מהמקלחת בחלוק פתוח השיב המערער כי הדבר לא זכור לו ובדרך כלל היה החלוק סגור. לשאלתה של המתלוננת האם הוא מתחרט השיב "על מה להתחרט...? אני לא עשיתי לך את הדברים שאת מאשימה אותי בהם" (עמ' 5). הכחשתו של המערער הציתה את זעמה של המתלוננת שהטיחה בו כי הרס את חייה אך המערער עמד על כך שאינו יודע על מה היא מדברת, אינו זוכר דברים כאלה ו"לא יודע מה העלילה הזאת שתפרת עליי... חבל לי שאם אכן זה מה שאת מתארת שכאילו היה, הפריע לך, שלא באת ודיברת איתי על זה" והמתלוננת הגיבה באומרה: "לא באתי להגיד לך: אבא לא נעים לי שאתה אונס אותי?" והמערער הזדעק באומרו "לא! זה שקר! זה לא היה! פשוט לא היה. לא היה אונס ולא באת להגיד לי שלא נעים לך שאני אונס אותך כי לא היה".

המערער נשאל במהלך העימות על הביטוי "מהנדסת מין" והשיב כי בדיעבד מדובר בביטוי שגוי אולם הוא לא ייחס לביטוי זה שום משמעות. עוד טען המערער במהלך העימות כי המתלוננת רוצה לפגוע בו מאחר שהביע התנגדות למערכת היחסים שלה עם בת זוג, וכן העלה את האפשרות שנפגעה מינית מאדם אחר. לבסוף נשאל שוב לגבי האמירה שלו בשיחה המשולשת: "אני לא מודה במה שאני עושה אבל אם אני מודה מה זה אומר", והשיב כי חשב בקול רם מה זה אומר שהיא פונה אליו ומבקשת לקחת אחריות (עמ' 12). בהמשך המתלוננת מטיחה במערער:

"מתלוננת: אני שונאת אותך.
המערער: אבל אני אוהב אותך.
מתלוננת: שאתה לא אבא שלי.
מערער: ואת ממשיכה להיות הבת שלי.
מתלוננת: לא מבחינתי.

מערער: את ממשיכה להיות הבת שלי ואני אוהב אותך.
אני אמשך לאהוב אותך, למרות מה שעוללת לי
עכשיו."

והמתלוננת מטיחה בו שוב שהרס את חייה ו"אתה יודע מה אני הייתי יכולה להיות היום? אתה יודע איזה פוטנציאל יש בי"?

26. החלק הראשון של העימות הסתיים והמתלוננת יצאה מן החדר. בשלב זה, אחד מהחוקרים דיבר עם המערער והטיח בו האשמות בנוסח שהוא "אינו גבר", שהוא שקרן, שהוא זקוק לטיפול, וכי הרס למתלוננת את החיים. החוקר גינה את המערער על כך שכנינה את המתלוננת בשם "מהנדסת מין", מה שמצביע לדעת החוקר על כך שיש כאן משהו חולני ודפוק, ונוכח כינוי זה, מבחינתו של החוקר "זה גמור" והמערער יכול לדבר עד מחר ושום דבר לא יעזור לו. בהמשך, החוקר שב והטיח במערער את ההאשמות המיוחסות לו, אולם המערער שב וטען כי הדברים שסיפרה המתלוננת אינם אמת והכחיש את המיוחס לו. מכאן ועד לתחילתו של החלק השני של העימות, נפסקה ההקלטה.

27. בפתח החלק השני של העימות (ת/3א) המערער ביקש להתקשר לעורך דינו ונענה בחיוב. המערער התקשר לעורך דינו ובתום השיחה מסר כי עורך הדין אמר לו שיוכל להגיע מחר ובינתיים הוא מבקש לדחות את המשך העימות. לאחר מכן התפתח דו-שיח בין החוקרים למערער שבסופו התרצה המערער להמשיך בעימות, לאחר שהחוקרים הביעו תמיהתם מדוע הוא צריך לחכות עד מחר כדי לבקש סליחה מהבת שלו.

"חוקר ב': אז לא להכניס את הילדה לפה?
מערער: כרגע לא.

חוקר ב': איזו אמת רצית לספר לנו?

מערער: על מעשים שאני יכול לספר שעשיתי.

חוקר ב': אני מחר אתן לך להתייעץ עם העורך-דין. רק

בגדול, הדברים שהיא אמרה לנו הם נכונים?

מערער: אני מעדיף באמת לענות לך מחר. חכה לשיחה

עם העורך-דין מחר. בסדר?

חוקר ב': קודם ישבת איתנו ודיברת איתנו ואמרת לנו

שאתה רוצה לבקש עכשיו סליחה מהילדה ולספר לה מה

עשית. או-קיי?

מערער: כן.

חוקר ב': אז אני שואל שאלה. אתה תיוועץ מחר בעורך-

דין. הדברים שהילדה סיפרה הם נכונים?

מערער: חלקם.
 חוקר ב': חלקם?
 מערער: כן.
 חוקר ב': זאת אומרת היא לא בודה את זה... מישו
 אחר, כמו שקודם דיברנו.
 מערער: חלקם נכונים.
 חוקר ב': מה לא נכון?
 מערער: אני מעדיף שאנחנו נדבר על זה מחר. אם
 אפשר.
 חוקר ב': רובם נכונים או מקצתם נכונים?
 מערער: אה... חלקם. קשה לי להגיד.
 חוקר ב': רובם או מקצתם?
 מערער: קשה לי להגיד.
 חוקר א': שניה. את העורך דין שלך אתה מחר תפגוש,
 לא תהיה שום בעיה. אנחנו סיימנו קודם את העימות,
 סיימנו קודם את העימות או. קיי? כשיצאנו מפה
 בהרגשה שאתה אמרת שלא היו דברים מעולם. לאחר
 מכן ישבת פה ודיברת איתנו או. קיי? והחלטת
 חוקר ב': מרצונך הטוב והחופשי
 חוקר א': מרצונך החופשי לבקש סליחה מהילדה.
 מערער: כן. מה זה קשור לעורך-דין? אני בכל זאת רוצה
 להתייעץ איתו.

החוקרים ממשיכים לשאול אם היה אונס והמערער מכחיש, הוא נשאל מה כן
 היה מכל המקרים ומשיב "המיטה כשאשתי לא הייתה נוכחת" ומכחיש כי ביצע מעשי
 סדום. בתשובה לשאלת החוקר אם החדיר אצבע למתלוננת השיב "לא זכור לי ש...
 אולי חיבקתי אותה ונגעתי בה, אבל לא החדרתי לה אצבע. אצבע לא החדרתי" (עמ'
 5). אעיר כבר כאן כי תשובה נוסח "לא זכור לי" היא תשובה תמוהה, שהרי ניתן היה
 לצפות להכחשה חד-משמעית. בהמשך, בתגובה לדברי החוקר כי חזרו לחדר כדי לדבר
 איתו מאחר שזה היה רצונו, השיב "כן, אני רוצה לבקש ממנה סליחה" (שם, בעמ' 6).

בהמשך שואל החוקר את המערער על עבודתו, ותוך כדי הדברים החוקר משנה
 כבדרך אגב את מהלך השיחה ומתנהל הדו-שיח הבא, שבית משפט קמא ציטט בהכרעת
 הדין במלואו מפאת חשיבותו, ואף אנו נעשה כן:

"חוקר: אשתך ידעה מה קורה בינך ובין הילדה?
 המערער: לא.
 חוקר: אף אחד? היא שאלה? הילדה השניה לא ידעה?
 המערער: אני לא חושב ש... ממני, בכל מקרה.
 חוקר: למה, היה יכול להיות מצב כתוצאה מההתנהגות
 שלך שהן הבינו שקורה משהו בינך לבין [שמה של
 המתלוננת]?"

המערער: לא, אני חושב שלא.
 חוקר: ...למה דווקא היא?
 מערער: למה דווקא היא? אני לא יודע.
 חוקר: אתה יודע... השניה יותר קטנה ממנה. היא גם
 עברה את החוויות האלה?
 המערער: לא."

מתוך הדברים, וליתר דיוק, מתוך מה שלא נאמר על ידי המערער, ניתן להסיק ראשית הודיה אם לא למעלה מכך. כל משפט של המערער גורם להרמת גבה אצל הקורא. ניתן היה לצפות לתגובה חוזרת ונשנית בנוסח להד"ם, אך המערער שותק ומגיב כמי שמודה באשמה – אשתו לא ידעה, הילדה השניה לא ידעה, הוא לא יודע להסביר למה דווקא המתלוננת ולא אחותה. בהמשך שואל החוקר אם למערער היו יחסים תקינים עם אשתו כי הוא מנסה להבין מה דחף אותו לעשות דברים כאלה לילדה, והמערער אומר: "תראה, מה שאני עשיתי זה באמת כמה דברים מזעריים ש... בודאי לא אונס. אונס לא היה" (עמ' 9). משנשאל מה כן היה השיב: "מה שכן היה... באמת ישנתי איתה במיטה, לפעמים כשאשתי ישנה עם הבת השניה, ו... מגיל צעיר רחצתי מספר פעמים... רחצתי אותה.. אני לא התרחצתי איתה, אני רחצתי אותה... זה נכון שמדי פעם ייתכן שיצאתי עם חלוק ו... נהגתי לפתוח ולסגור... לא עשיתי את זה מתוך כוונה לחשוף את איבר המין שלי כדי שהם יראו". עם זאת, חזר והדגיש כי לא שכב אי פעם עם המתלוננת, או שהיה לו אקט מיני כלשהו עמה או שהגיע לסיפוק מיני או שקשר אותה ברגליים ובידיים. לשאלת החוקר מדוע אם כך רצה לבקש סליחה מהמתלוננת השיב "אם פגעתי בה במעשים שאני כן מודה, אז אני מבקש סליחה" וכשנשאל במה הוא מודה השיב "אני מודה שישנו ביחד כשאשתי ישנה עם הילדה הקטנה, ושרחצתי אותה ו... הסידור של החלוק, וזהו" (שם, עמ' 9-10).

28. בהמשך, המתלוננת – שספרה כי נתבקשה לחזור לאחר שכבר עזבה את התחנה – נכנסה לחדר והמערער אמר את הדברים הבאים:

"כן, אני חשבתי הרבה על הדברים שדיברנו מקודם. אני רוצה להגיד שחלק מהדברים שאמרת הם נכונים. היו מקרים שבהם ישנתי איתך כשאמא ישנה עם... כשהיתה בוכה... אה... אני זוכר שחיבקתי אותך, אני לא זוכר שדחפתי לך אצבעות אה... לאן שצריך לדחוף אצבעות, לא עשיתי את זה. אבל אני זוכר שחיבקתי אותך, אני זוכר שקירבתי אותך אליי, אני זוכר שאנחנו... אה... שרחצתי אותך באמבטיה, לא הרבה פעמים כי מי ש... בכל זאת באמבטיה זו אמא. אני זוכר שבאמת נהגתי

לצאת מהמקלחת שלי עם חלוק, בדרך כלל הוא היה סגור, וזה נכון שנהגתי לנפנף בו לפתוח ולסגור כדי להתייבש. ואתם באמת קראתם לזה 'להתפלל' זה נכון, וייתכן שבחלק מהפעמים היית נוכחת וראית... אני אמרתי מקודם – אני לא אנסתי אותך, לא קיימנו יחסי מין, זה לא היה. וגם לא היה מה שאמר יגאל (אחד החוקרים – E.). לפני כמה דקות שקשרתי אותך, אני לא יודע על מה מדובר וזה לא היה. אבל מה שכן היה – אני מודה ואני מאוד מבקש שתסלחי לי על זה. אני לא יודע איך... אני מביע חרטה. אני מבקש סליחה. אני רוצה לראות אותך (בוכה). את יודעת שאני אוהב אותך, ואני מבקש את סליחתך. אני אוהב אותך. אני רוצה שיהיה לך טוב בחיים. חבל באמת שלא אמרת לי, שלא הערת את תשומת ליבי. אני מבקש שתסלחי לי" (עמ' 11-12).

תמיהה היא, מדוע המתלונן צריך היה לבקש סליחה מהמתלוננת אם היה מדובר בחיבוקים תמימים.

מיד בהמשך אומר המערער למתלוננת כי לא קיים עמה יחסי מין ולדעתו היא זקוקה לטיפול והוא לא יודע מה עובר עליה. העימות בין המתלוננת למערער המשך, והמתלוננת הטיחה במערער אודות המין האוראלי, תוך שהיא מתארת כיצד ישב על הספה בסלון והיא ניצבת על ברכיה, ולשאלתה אם אינו זוכר את הדברים האלה השיב "לא, לא זוכר". המתלוננת שבה והטיחה בו כי גרם לה נזק בל יתואר, כי ניצל אותה וגרם לה שנים של סבל, והמערער השיב "למה לא אמרת לי? למה 'זה לא טוב לי' אם בכלל היה דבר כזה, לדברים שהפריעו לך? למה לא אמרת לי שזה מפריע לך? אני הכרחתי אותך?" (ת/3א עמ' 13) והקורא תמה לפשר התשובה "לא זוכר" ומה להאשמה כה חמורה ולמילים כמו "אני הכרחתי אותך".

בהמשך העימות, העלתה המתלוננת את חקירת המקלטים וגם כאן המערער מגיב בדרך המהווה ראשית הודיה, ועל כך נעמוד בהמשך.

המערער חזר ואמר כי השימוש בביטוי "מהנדסת מין" היה ביטוי אומלל ומטופש כמו כל מיני שירים טיפשיים שהמציא, והוא לא ייחס לכך כל חשיבות. החוקר מבקש ממנו כי יאמר לבתו משפט אחרון והמערער שב ומבקש סליחה ומתנצל שפגע בה ובנפשה "וחבל לי על כל מה שעברת, ושאת עוברת היום, ואני מאחל לך שיהיה לך רק טוב ושתסלחי לי... מאוד כאב לי מקודם שאמרת לי שאת שונאת אותי, ואני מבקש סליחה (בוכה)". לבסוף, אומר המערער לחוקר "אני מרגיש יותר טוב, אני ממש מרגיש

יותר טוב... ממש תודה" והחוקר משיב לו כי הסליחה שלו יכולה מאוד להועיל לילדה והוא מקווה כי מהיום היא תתחיל חיים חדשים (שם, עמ' 16).

עדות המערער בבית המשפט

29. בחקירה הראשית העלה המערער טענות בנוגע ליחס החוקרים אליו ובנוגע להתנהלותם בעימות שנערך בינו לבין המתלוננת. לדבריו, בהפסקה בין שני חלקי העימות, אחד מהחוקרים אמר לו שהוא חרד לגורלה של המתלוננת ואף הצמיד לה שמירה ואם השמירה תוסר היא עלולה להתאבד. עוד טען כי ביקש להיוועץ עם עורך דינו שביקש לדחות את המשך העימות למחר, אך החוקרים סירבו לבקשתו (עמ' 1283-1282 לפרוטוקול). לטענת המערער, "בעימות השני אני הודיתי במספר דברים שחלקם אף לא היו נכונים. לקחתי על עצמי להודות בכמה דברים שאף שהם לא היו נכונים אני מודה בהם וגם ביקשתי סליחה על 2 או 3 דברים שאכן קרו ושלפי דעתי המתלוננת פירשה אותם לא נכון", ובהמשך סיפר כי ביקש סליחה על המשחקים ששיחק עם המתלוננת ואחיה כגון "בדיקת קסטרוויץ" ושק קמת, ועל הביטוי "מהנדסת מין" שכינה בו את המתלוננת (עמ' 1283-1284). לדבריו, בהודעות במשטרה סיפר "את האמת ורק האמת" אולם בנוגע לדברים שהודה בהם בחלק השני של העימות טען כי הם נאמרו מתוך כאב ומתוך רצון להגן על המתלוננת שלא תפגע בעצמה כפי שנאמר לו על ידי החוקרים. המערער נשאל באופן ספציפי על המעשים שהודה בהם במסגרת העימות, והשיב כי לא ישן עם המתלוננת, כי כל שנאמר בעימות היה שקר, וכי נהג לצאת מהמקלחת בחלוק סגור.

המערער נשאל בנוגע לסדר יומו כשהילדים היו קטנים, באיזו שעה היה חוזר מהעבודה וכיצד נהג להתקלח באותה תקופה. המערער הכחיש את המיוחס לו, טען כי לא נגע בילדיו ולא ההיין לפגוע בהם, שהוא אבא טוב שאהב את ילדיו ודאג לכל מחסורם. המערער הכחיש את כל טענות המתלוננת, טען כי המדובר ב"דמיון חולני והכל הבל הבלים" (שם, עמ' 1264) והעלה השערה כי המתלוננת כעסה עליו בשל היחס שלו לבת זוגה. עוד סיפר על המתלוננת בילדותה, וכי בניגוד לשני הילדים האחרים שהיו שקטים ומופנמים יותר, המתלוננת היתה ילדה שמחה ופתוחה והצטיינה בלימודים לצד עיסוקה בפעילויות חברתיות מגוונות. טרם מעצרו לא פנה לעורך דין כי היה משוכנע שמדובר בעניין משפחתי או עניין פסיכולוגי, אך כתב למתלוננת שני מכתבים שבסוף לא נשלחו אליה.

30. בחקירה הנגדית נשאל המערער על הדברים שאמר בעימות עם המתלוננת. לדבריו, הודאתו במספר האשמות (החלוק הפתוח, לינה משותפת, המקלחות המשותפות וחקירת המקלטים) נבעה מהלחץ שהפעילו עליו החוקרים וכי לא הודה במקלחות משותפות אלא שקילח את המתלוננת (שם, עמ' 1309-1310). המערער חזר על גרסתו כי ביקש סליחה מהמתלוננת כדי לרצות אותה וכי היא הבינה או פירשה לא נכון את מעשיו.

המערער שב והכחיש כי החזיק וזליין בחדר; כי ביקש מהמתלוננת לבצע דברים שאשתו לא מוכנה לעשות; כי נהג לצאת מהמקלחת בחלוק פתוח (עמ' 1501-1500); וכי היו לו התפרצויות זעם, למרות שגם האחות והאח העידו על כך. באשר לביטוי "כתם הרום" טען כי המדובר בביטוי בהונגרית שהיה שגור בפיו ושאינו יודע מה משמעותו, אך אין מדובר בכתם זרע שאינו יורד כגרסת המתלוננת. כן הכחיש את המעשים שייחסה לו הבת השניה (שבהמשך נעסוק בגרסתה), קרי, המקלחות המשותפות ושהייתה נוגעת באיבר המין שלו (עמ' 1488).

אשר לאירוע ביום הושענא רבה, טען המערער בתוקף כי הוא זוכר שבאותו יום עבד עד לשעות הצהריים.

הערכת עדותו של המערער בהכרעת הדין

31. התרשמותו של בית משפט קמא מהמערער לא היתה חיובית. נקבע כי המערער התחמק ממתן תשובות, הסתבך בתשובות מפותלות וחקמקקות ועדותו היתה רצופה בסתירות. בית המשפט ראה בדבריו של המערער בחקירתו במשטרה אמירות התומכות בגרסתה של המתלוננת, ואף ראשית הודיה, ועמד על אמירות תמוהות של המערער בשיחה המשולשת שהוקלטה ועל כך שהמערער לא הכחיש כי היו לו הזדמנויות לביצוע המעשים,

32. בית משפט קמא עמד על כך שתגובתו של המערער בחלק הראשון של העימות להאשמותיה של המתלוננת אינה פרופורציונלית לחומרת האשמות. בעוד המתלוננת הטיחה בו כי ביצע בה מעשים מיניים חמורים וגרם לה סבל רב, השיב המערער באמירות כגון "אני הכרתי אותך?" או "למה לא אמרת לי שזה מפריע לך?", אמירות תמוהות כשלעצמן. בחלק השני של העימות המערער הודה בחלק מהמעשים ולא טען כי נעשו בתמימות או שלא במתכוון. לשאלת החוקר אם הדברים שהמתלוננת סיפרה

נכונים ענה המערער "חלקם" ובהמשך השיב כי אינו יודע לענות על השאלה האם רובם או מקצתם של הדברים נכונים. המערער לא הכחיש מרבית ההאשמות שהוטחו כלפיו ורק טען שאינו זוכר, וכך התבטא כי אשתו לא ידעה מהדברים. מכאן התרשמותו של בית המשפט כי היה למערער מה להסתיר.

33. בית משפט קמא עמד על כך שגרסתו של המערער מהווה חיזוק ממשי לגרסתה של המתלוננת ביחס לארבעה נושאים: המקלחות המשותפות, הלינה המשותפת, יציאתו מהמקלחת בחלוק פתוח ו"חקירת המקלטים", ועל כך נעמוד בהמשך.

34. המערער טען כי הדברים שנאמרו על ידו בחלק השני של העימות נמסרו מתוך לחץ והפרה של זכות ההיוועצות עם עורך דינו שביקש לדחות את המשך העימות, ולאחר שהחוקרים אמרו לו כי יש חשש שהמתלוננת תתאבד.

הטענה כי נאמר למערער שבתו תתאבד, הועלתה לראשונה בעת חקירתה הנגדית של המתלוננת, למרות שמדובר בטענת זוטא או מעין-זוטא. בהקשר לכך העידו כעדי הזמה החוקרים סנ"צ אבליהורס"מ גל חוף. השניים הכחישו בתוקף את גרסת המערער. סנ"צ אבליה העיד כי מדובר בטענה מגוחכת והזויה ולמעשה נאמר למערער להיפך, כי המתלוננת הביעה רצון לפתוח בחיים חדשים. כך עולה גם מתמליל החלק הראשון של העימות בו החוקר מטיח במתלונן כי הוא משוכנע שלמתלוננת היו חיים שחורים "והנה קרה מצב שפתאום- בום, החליטה לדבר, החליטה לשפוך. התחילה חיים חדשים מאותו יום שהיא מסרה עדות" (ת/א עמ' 15)). לדברי סנ"צ אבליה, ההקלטה הופסקה כי מי שישב בחדר הבקרה הפסיק אותה עם תום העימות. בית המשפט קיבל את עדותם של שני החוקרים ודחה את גרסת המערער כביכול נאמר לו שהמתלוננת מאיימת בהתאבדות. עוד נקבע, כי מתמליל העימות עולה שהודאותיו של המערער לא נאמרו מתוך כפייה, והא-ראיה כי לאחר שהודה בחלק מהדברים וביקש את סליחתה של המתלוננת, הוקל לו והוא אף הודה לחוקרים על כך.

35. באשר להפרת זכות ההיוועצות נקבע כי למרות שמלכתחילה היה ראוי לחדש את העימות בנוכחות עורך הדין, בנסיבות המקרה אין מדובר בהפרה כזו שיש בה כדי לפסול את הראיה. בהקשר זה, הפנה בית המשפט לע"פ 9956/05 שי נ' מדינת ישראל (פורסם בבנו), (4.11.2009) שם נקבע כי במקרה בו עורך הדין לא מגיע למתקן המערער בזמן סביר ניתן להמשיך בחקירה, אלא בהתקיים נסיבות מיוחדות. נסיבות אלה לא

התקיימו במקרה דנן, ולא הייתה הצדקה להפסקת החקירה עד ליום המחרת בין היתר בשל העובדות הבאות: המערער התייעץ לפני כן עם עורך דין; מדובר היה בהפסקה ארוכה בת יום; המתלוננת הגיעה לעיר באותו יום במיוחד כדי להשתתף בעימות; המערער השתכנע והסכים בסופו של יום לענות לשאלות החוקרים ולמעשה ויתר על זכותו להיוועץ עם עורך דין; המערער הודה מרצונו החופשי בחלקים המינוריים בהאשמות שהטיחה בו המתלוננת אך המשיך להכחיש את המעשים המצויים בליבת כתב האישום - ראייה לכך שלא היה נתון בלחץ של ממש; ולבסוף, העבירות המיוחסות למערער הן חמורות מאוד, מה שמהווה שיקול לעניין פסילת הראיה.

36. סיכומו של דבר, שבית המשפט לא התרשם לחיוב מעדות המערער ולא נתן את אמונו בגרסתו כי לא היו דברים מעולם. אמנם בית המשפט היה נכון להניח כי דברים שנאמרו על ידי המערער בחלק השני של העימות נאמרו מתוך לחץ מסויים, אך לאחר הצפייה בקלטת העימות לא מצא להפחית ממשקל הדברים (עמ' 301 להכרעת הדין).

עדותם של יתר בני המשפחה

גרסת האחות

37. האחות מסרה הודעה במשטרה ביום 20.6.06 (נ/67). בהודעתה סיפרה כי לאביה-המערער היו התפרצויות זעם אך הוא לא הכה את הילדים. היא לא זכרה שהמערער נגע בה, אך זכרה מקלחות משותפות מגיל 6-7 ועד לגיל 10, וזכרה כי בסיום המקלחת היא ואביה היו מנקים יחדיו את הזכוכית של המקלחון והוא היה מסבן אותה. גם לאחר גיל 10, היתה במשך שנים יושבת במקלחת ומארכת למערער לחברה כשהוא היה מתקלח. לדבריה, האם ידעה שקורה משהו והיא זכרה כי באחת הפעמים שבהן התקלחה עם המערער, אמה ניסתה להציץ מהחלון הסמוך למקלחת כדי לראות מה קורה. עוד סיפרה שהמערער היה מסתובב עירום בבית והיה יוצא מהמקלחת עם חלוק פתוח מלפנים. היא ישנה באותו חדר עם אחותה, זכור היה לה שאמה היתה ישנה איתה (בעיקר במנוחת הצהריים) והיא לא זכרה שהמתלוננת שהתה בחדר באותו זמן. עוד סיפרה כי בשבתות היתה עוברת לישון במיטת ההורים ופעם נגעה בהיסח הדעת באיבר מינו של המערער והוא לא הזיז לה את היד.

מספר שנים לפני הגשת התלונה במשטרה סיפרה המתלוננת לאחותה על המעשים שביצע בה אביהן. לדבריה של האחות, היא לא נרעשה מכך והבינה מדוע לא

היה לה טוב בבית ומדוע נרתעה כל השנים מהמערער. האחות לא זכרה אם המערער היה מתקלח עם המתלוננת, אולם היא זכרה כי ראתה הרבה וזלין בבית וסיפרה לחוקרים כי היא שונאת וזלין. עוד סיפרה כי למתלוננת ולמערער היו יחסים קרובים מאוד.

38. בעדותה בבית המשפט חזרה האחות על הודעותיה במשטרה ועל תיאור המקלחות המשותפות וה"טקסים" לאחר המקלחת כמו ניגוב המים בצוותא. היא לא זכרה אם המערער הורה לה לגעת באיבר מינו או שהוא נגע בשלה והיא רק זכרה במעומעם שהיה מסבן אותה. לדבריה, המערער היה יוצא מהמקלחת עם חלוק פתוח, כשהיה נכנס לשירותים הדלת היתה תמיד פתוחה והוא היה תמיד מתלבש בסלון. בשל תמונות ש"קפצו במחשב" הבינה כי המערער היה משוטט באתרי פורנוגרפיה באינטרנט (גם המתלוננת סיפרה למטפלת ר' כי במהלך שהותה בבית הבחינה כי אביה גולש באתרים פורנוגרפיים של הומוסקסואלים – 70/נ רישום מיום 5.10.04). עוד סיפרה ששמעה את המערער מכנה את אחותה "מהנדסת מין" (עמ' 967-968). לדבריה, כבר מגיל 15 הבינה שהיא נרתעת מהמערער ולא רצתה בקרבתו, והיו לה מחשבות אובדניות. בכל הנוגע למתלוננת, היא זכרה דברים במעומעם.

הערכת עדותה של האחות בהכרעת הדין

39. בית משפט קמא התרשם כי עדותה של האחות מהימנה, היא לא הגזימה בעדותה ולא ביקשה להשחיר את אביה, אם כי ניכר היה שהיא אוהדת את אחותה וסולדת מאביה. למרות שהמתלוננת שוחחה עם האחות כבר בשנת 2004 ותיארה בפניה את זיכרונותיה, אין לחשוש שהמתלוננת "שתלה" אצלה זיכרונות, מה עוד, שהאחות סיפרה על המקלחות המשותפות עם אביה גם לבעלה לעתיד, עוד לפני שהמתלוננת שאלה אותה על כך. לא נעלמה מעיני בית המשפט הסתירה בין עדותה של האחות בבית המשפט לבין הודעותיה במשטרה, בשאלה אם המערער נהג לסבן אותה גם באיברים אינטימיים, באשר בהודעותיה במשטרה טענה שאינה זוכרת ואילו בעדותה טענה שעשה כן, אך נקבע כי אין מדובר בסתירה היורדת לשורשם של דברים.

גרסת האם

40. הפעם הראשונה בה נחשפה האם לטענת המתלוננת על פגיעה מינית בילדותה הייתה בשנת 2004, כאשר השתיים הלכו למכון לייעוץ משפחתי, ותגובתה הראשונית

הייתה "רק אל תגידי לי שזה אבא". כשנתיים לאחר מכן, זמן קצר לפני הפגישה המשולשת, האם ביקשה מהמתלוננת לבוא הביתה לשוחח עמה. באותה שיחה חשפה המתלוננת לראשונה בפניה כי המדובר באביה. האם סיפרה על כך למערער ובעקבות זאת נערכה הפגישה המשולשת שהוקלטה על ידי המתלוננת. בתחילתה של השיחה המשולשת האם נקטה עמדת ביניים ולא הביעה דעה. בהמשך, לאחר שהמתלוננת האשימה את אביה כי קיים עמה יחסי מין, היא שאלה את המתלוננת "רגע, תראי, את חושבת שאם היית יושבת עם אבא לבד, הוא כן היה מודה?". עם סיום המפגש, בעודה מלווה לבדה את המתלוננת ביקשה האם מהמתלוננת סליחה "על זה שלא ידעתי" ובתשובה לשאלת המתלוננת השיבה "אני... מאמינה... כן. למרות שאני לא הכרתי את אבא ככה... (בוכה)... למה לא סיפרת לי?" ולאחר שהמתלוננת אומרת לה כי מאוד חשוב לה שהיא מאמינה לה, אומרת האם כי סיפרה על כך למערער ו"הוא אמר שהוא מבין".

41. בהודעתה במשטרה מיום 4.9.06 (נ/36) סיפרה האם כי המתלוננת סיפרה לה בהתחלה כי הוטרדה מינית על ידי הגנן השכונתי ורק לאחר מכן גילתה לה שלטענתה, אביה הוא שהטריד אותה מינית בילדותה. לדבריה, עד שהמתלוננת היתה כבת 12 היא לא עבדה, לא זכור לה כי השאירה את הילדים לבד עם המערער אך אינה יכולה לומר זאת בוודאות. כשאמרה למתלוננת לאחר הפגישה במכון לייעוץ משפחתי "רק אל תגידי לי שזה אבא" לא באמת חשבה שבעלה הוא שביצע את המעשים הללו. לדבריה, מעולם לא שמעה את המערער מכנה את המתלוננת "מהנדסת מין"; לא זכור לה שהיה יוצא מעורטל מהמקלחת; לא זכרה שנהג לעשות אמבטיות משותפות עם הילדות, ולדבריה, מעולם לא ישנה בלילות בנפרד מבעלה. היא לא זכרה שהמתלוננת היתה אוכלת אבק בילדותה או דוקרת את עצמה, אך זכרה שהיו למתלוננת קרחת בראש בגלל גזוזת וכן שסבלה מפטריות בנרתיק.

42. האם נכללה בכתב האישום כעדת תביעה (ועל כך התרעם הסניגור מתחילת הדרך). בעדותה בבית המשפט אמרה האם כי הילדים לא נהגו להישאר לבד עם המערער, והם היו איתה או עם הסבא והסבתא. מדי פעם היתה יורדת לדירת השכנה אך מעולם לא שתתה אצלה קפה ולכלל היותר היו משותחות ליד הדלת (עמ' 393 לפרוטוקול). לדבריה, המערער חזר מהעבודה מאוחר, בסביבות השעה 19:00 בערב, ולרוב היא או הסבתא היו רוחצות את הילדות. בימים הבוודדים שהיה המערער בבית בשעת המקלחות, בדרך כלל בסופי שבוע, נהג לקלח את הבנות אך אף פעם לא התקלח

עימן. מעולם לא שמעה את בעלה מכנה את בתו "מהנדסת מין" אך שמעה אותו מכנה אותה "שיינה פופה". לדבריה, המערער אמנם היה יוצא מהמקלחות כשחלוק רחצה בלבד על גופו וכשהוא נע אחורה וקדימה כמתפלל, אולם החלוק לא היה פתוח. בבית היה ווזלין כדי למדוד חום לילדים בפי הטבעת וכדי למרוח אותו על שפתיים יבשות ותו לא.

בנוגע לאירוע מיום הושענא רבה (24.10.86), אמרה האם כי לא היו דברים מעולם. לדבריה, באותו היום "כל השכנים עמדו ביחד ובנו סוכה, כל אחד תרם את חלקו". כשהוער לה על ידי כב' השופט פינקלשטיין כי הושענא רבה חל שישה ימים לאחר החג הראשון, עמדה על גרסתה באומרה "לא, לא אבל הילדים היו כל הזמן בסוכה וזאת היתה הפעילות שלהם... אנחנו היינו מורידים להם אוכל לשם" (עמ' 473). לגבי "חקירת המקלטים", אמרה כי היא שהייתה מלווה את המתלוננת לבית חברתה ולא המערער.

לדברי האם, בשיחה המשולשת אמרה שהיא מאמינה למתלוננת כי כך הודרכה לעשות במכון הייעוץ, ואין להסיק מהדברים שאכן נקטה צד לטובתה של המתלוננת.

הערכת עדותה של האם בהכרעת הדין

43. בית המשפט מצא את עדותה של האם כלא מהימנה ומגמתית נוכח סתירות מהותיות והפרזות בעדותה. בין היתר עמד בית המשפט על הפירוכות הבאות בגרסתה:

בעדותה הכחישה מכל וכל את הלינות המשותפות של המתלוננת עם המערער, ואילו בשיחה המשולשת אמרה כי אינה זוכרת את התקופה; בעדותה אמרה כי הלכה "מידי פעם" לשכנה, ואילו בחקירה הנגדית טענה כי מעולם לא שהתה אצל השכנה ולכל היותר שוחחה עמה ליד הדלת; לדבריה מעולם לא שמעה את הביטוי "מהנדסת מין" יוצא מפיו של המערער למרות שהוא עצמו הודה בכך וכל שלושת הילדים שמעו אותו מתבטא כך; היא הכחישה שהמערער היה נוהג לצאת מהמקלחת עם חלוק פתוח בעוד שלושת הילדים העידו על כך ואף המערער הודה בכך; בעדותה שללה קיומן של תופעות מהן סבלה המתלוננת בילדותה או שנתנה להן הסברים תלושים, אך בשיחה המשולשת אישרה למתלוננת כי אכן סבלה מתופעות אלו; בהודעותיה במשטרה אמרה כי אינה זוכרת אם היו מקלחות משותפות, ואילו בעדותה טענה בתוקף שלא היו מקלחות משותפות ולא יכול היה להיות מצב שהמערער קילח את המתלוננת לבדו –

למרות שהמערער עצמו הודה כי עשה כן; כך גם גרסתה כי בהושענא רבה הילדים עסקו בבניית הסוכה על אף שמדובר ביום האחרון של סוכות. בנוסף, מצא בית המשפט את התנהגות האם "חשודה" בכך שלא מצאה לנכון לשתף את המערער בכך שבתם סיפרה לה – לאחר הפגישה במכון הייעוץ – כי נפלה קורבן לפגיעה מינית בילדותה, אלא כבשה את הדבר בליבה, למרות שכעבור מספר שבועות המתלוננת אמרה לה כי המדובר בגנן. גרסתה של האם כי העדיפה שלא לשתף את בעלה בדברים כדי לא להכאיב לו נדחתה על ידי בית משפט קמא. כן נדחו הסבריה כי אמרה למתלוננת שהיא מאמינה לה כי כך הונחתה על ידי מכון הייעוץ, או כי מדובר בתגובה אמהית והיא נהגה לבקש סליחה מילדיה גם כשהם היו אשמים וביקשה לשמור על המשפחה.

נוכח כל אלה מצא בית משפט קמא כי יש להעדיף את דבריה הספונטניים של האם למתלוננת על פני עדותה. עם זאת, לא מצא בית המשפט בדברי האם תמיכה ישירה לעדות המתלוננת.

גרסת האב

44. בהודעתו במשטרה מיום 21.6.06 (נ/56) סיפר האב כי כחודש לפני כן סיפרה לו המתלוננת על המעשים שעשה בה אביהם. לדבריו, הוא לא היה מעוניין לשמוע פרטים אך לאחר ששמע את הסיפור פנה לדודתם והציע שיערכו בדיקת פוליוגרף למתלוננת ולמערער והוא ישלם את עלות הבדיקה. האב טען כי יש לו זיכרונות מועטים מהילדות, זכורים לו ויכוחים קולניים בין ההורים אך לא זכורות לו מקלחות משותפות או לינות משותפות של אביו עם הילדים.

45. גם בעדותו סיפר האב כי זיכרונותיו מהילדות מועטים מאוד. הוא זכר התפרצויות זעם של המערער; זכר שהמערער היה יוצא מהמקלחת עם חלוק פתוח ו"מתפלל" כדי להתייבש. לדבריו, המערער היה חוזר הביתה בשעות 16:00-17:00 כאשר עבד במחנה הצה"ל, וגם לאחר מכן, כאשר עבד ברשת החינוך. לדבריו, הוא והמתלוננת נהגו ללכת לישון בסביבות השעה 21:00 בערב, וכן סיפר שסבו וסבתו נהגו לבקר אותם בערך אחת לשבוע.

הערכת עדותו של האב בהכרעת הדין

46. בית המשפט קבע שלא ניתן להשתית ממצא עובדתי על סמך עדותו של האח שלא הוסיפה דבר על העדויות האחרות. האח טען כי ילדותו היא "חור שחור" לגביו וניכר כי הוא כועס מאוד על המערער. בית המשפט לא קיבל את עדותו של האח בנוגע לביקורי הסבא והסבתא, מאחר שמהעדויות האחרות עולה כי אלו ביקרו בתכיפות גבוהה יותר מפעם בשבוע כפי שהעיד.

גרסת הדודה

47. הדודה היא אחותה הצעירה של האם והיו לה יחסים טובים וקרובים עם בני המשפחה, ולמעשה, היא הראשונה בפניה חשפה המתלוננת כי הפגיעה המינית בילדותה נעשתה על ידי אביה. אזכיר כי על פי דברי המתלוננת, לאחר הפגישה במכון הייעוץ בחודש אפריל 2004, שאז סיפרה לאמה כי נפלה קרבן לפגיעה מינית (והאם הגיבה ספונטית "רק אל תגידי לי שזה אבא"), הם הלכו לדודתה. כאשר אמה הלכה לשירותים, היא סיפרה לדודה כי היא ואחותה נפגעו מינית, הדודה שאלה "מי זה היה, אבא שלכן?" והמתלוננת השיבה בחיוב, והדודה ביקשה שלא תספר על כך לאמה. על בקשה זו חזרה בשיחות נוספות עם המתלוננת.

בניגוד לדברי המתלוננת, בהודעתה במשטרה מיום 4.9.06 (ת/31) סיפרה הדודה כי אך לפני מספר חודשים נודע לה מהאם כי המתלוננת מאשימה את אביה בפגיעה מינית. הדודה הכחישה במשטרה את דברי המתלוננת כי זו סיפרה לה על כך כבר לפני כשנתיים וחצי, לאחר הפגישה במכון הייעוץ.

48. בעדותה בבית המשפט הודתה הדודה כי דבריה במשטרה לא שיקפו את האמת, וכי אכן כבר בשנת 2004 סיפרה לה המתלוננת שנפגעה מינית, אך לדבריה, המתלוננת לא חשפה בפניה כי אביה הוא שפגע בה. אלא שבניגוד לגרסה זו של הדודה, עולה משיחות שהקליטה המתלוננת בחודש מאי 2006, כי הדודה ידעה מזה כשנתיים לפני השיחה כי היא מאשימה את אביה (תמלילי ההקלטות ת/32, ת/33).

הדודה תיארה את המתלוננת כילדה פתוחה, לבבית, שמחה וחברותית, ולדבריה לא הבחינה בשום סימן של מצוקה או עצבות. רק בחודש דצמבר 2005 הבחינה ברתיעה של המתלוננת מהמערער והיא ייחסה זאת לכך שהמתלוננת סיפרה למשפחה על העדפותיה המיניות. עם זאת, הבחינה כי בהלוויה של אמו של המערער,

(סבתה של המתלוננת) בחודש יוני 2005 המתלוננת תמכה במערער והחזיקה את ידו במהלך הלוויה.

הערכת עדותה של הדודה בהכרעת הדין

49. נוכח שינוי הגרסה בין הודעתה של הדודה במשטרה לעדותה בבית המשפט ונוכח תמלילי השיחות המוקלטות – להן ניסתה להתכחש באופן פתטי בטענות נוסח קלטת מפוברקת או שהקול אינו שלה – קבע בית משפט קמא כי הדודה לא דיברה אמת, כי בעדותה ניכרה מגמתיות והתגייסות לטובת המערער, וכי לגופו של עניין אין חידוש של ממש בדבריה. מכאן, שלא זו בלבד שאין בעדותה כדי להועיל להגנה, אלא שעדותה החוטאת לאמת אך מחזקת את מהימנותה של המתלוננת.

עדות בת הדודה

50. בת הדודה היא בגילה של המתלוננת, השתיים למדו ביחד באותה שכבה בחטיבת הביניים, השתתפו יחדיו בפעולות חברתיות משותפות כמו נסיעות למשלחות לחו"ל, ולאחר הצבא אף שכרו דירה ביחד. בעדותה סיפרה בת הדודה כי היא והמתלוננת היו חברות טובות וניהלו שיחות ביניהן, לרבות שיחות אינטימיות. היא הציגה ספר זיכרונות שניהלה בילדותה (נ/91) שבו כתבה לה המתלוננת ברכות ליום ההולדת ובין היתר כתבה לה "סוד" בחלק המקופל של הדף "תתעודדי, יש רק עוד 6 שנים ללמוד". החל מסוף התיכון ובתקופת הצבא דיברה איתה המתלוננת על כך שהיא "כבר רוצה לעוף מהבית", והיא הניחה כי הסיבה לכך היא אמה של המתלוננת ש"נדנדה" והציקה לה. עוד סיפרה על האנורקסיה של המתלוננת, על כך שעישנה סמים וסבלה מחרדות. כשהיו בערך בנות 23, המתלוננת סיפרה לה שקיימה יחסי מין וכי דיממה לאחר מכן, והיא שיערה כי הייתה זו הפעם הראשונה בה קיימה המתלוננת יחסי מין. הקשר בין השתיים נותק בשלב כלשהו לפני חשיפת הפרשה מיוזמתה של המתלוננת.

בת הדודה תיארה את בית המתלוננת כבית פתוח שניתן היה לבוא אליו בכל עת. לדבריה, בניגוד לאח ולאחות, הרי שהמתלוננת היתה פעילה יותר, הישגית, ניגנה בפסנתר, עסקה בשחיה תחרותית והתנדבה במסגרות מגוונות. לדבריה, היו יחסים חמים בין המתלוננת למערער ויחסים פחות טובים בינה לבין אמה. את המערער תיארה כ"חביב ואוהב לעשות צחוקים" (עמ' 1772), בת הדודה סיפרה כי המערער נהג

להשתמש בביטויים כגון "מהנדסת מין" גם בארוחות משפחתיות כלפי כולם, כולל אביה-שלה (שם, עמ' 1772-1775).

הערכת עדותה של בת הדודה בהכרעת הדין

51. בית המשפט עמד על כך שעדותה של בת הדודה הייתה מגמתית ונועדה להשחיר את פניה של המתלוננת ועל דרך ההפרזה. כך, בעוד שלגרסתה, השימוש בביטוי "מהנדסת מין" נעשה על ידי המערער כלפי כולם, כולל הבנים במשפחה וכלפיה, וכי השתמש בביטוי גם בבית הסבא והסבתא, הדברים עומדים בניגוד לעדות הסבתא והאם.

גרסת הסבתא

52. בתצהיר שהגישה הסבתא לבית המשפט במסגרת הליכי המעצר (נ/3 מיום 17.10.06) סיפרה, כי מאז שבעלה יצא לפנסיה בשנת 1992 היא ובעלה נהגו כמעט בכל יום לבקר את משפחת הבת (האם). כך עולה גם מעדותה של המתלוננת שסיפרה כי הסבא והסבתא היו מבקרים על בסיס יום יומי (עמ' 89 לפרוטוקול). הסבתא סיפרה כי כשהמתלוננת הייתה בגילאים 4-12 היא נהגה לבקר את משפחתה פעמים רבות ועזרה בגידול הילדים, ולא הבחינה בפגיעה פיזית או נפשית במתלוננת. נהפוך הוא, המתלוננת היתה ילדה שמחה ומאושרת והיו לה יחסים חמים עם בני משפחתה ועם אביה-המערער. עוד ציינה כי בעת הביקורים שלהם המערער לא הגיע עדיין מעבודתו, והיא עזרה בהעסקת הילדים ורחיצתם. לדבריה, המערער מוכר כאדם עדין נפש וכאיש משפחה חם ודואג, ואין לה ספק כי לא ביצע את המעשים שיוחסו לו.

גם הסב מסר תצהיר דומה (נ/4) אך לא העיד בבית המשפט.

53. בעדותה חזרה הסבתא ביתר פירוט על עיקרי הדברים שמסרה בתצהיר. לדבריה, היא ובעלה ביקרו את המשפחה בכל יום ושהו בביתם בין השעות 15:00 ועד 18:00-18:30 ולאחר מכן נסעו לבקר את בתה השנייה (הדודה) וגם שם שהו מספר שעות. הסבתא עזרה לאם עם הילדים, וכשהמערער חזר לביתו מהעבודה הילדים כבר היו מוכנים לשינה. מעולם לא שמעה את המערער מכנה את המתלוננת "מהנדסת מין". לדבריה, המתלוננת לא אכלה בילדותה אבק, אך נהגה לנשוך את שפתייה בגלל יובש וסבלה בילדותה מפטריות בנרתיק כמו אמה. הסבתא לא האמינה לגרסתה של

המתלוננת, בין היתר, מאחר שלא שיתפה אותה בדברים, חרף היחסים הקרובים שהיו ביניהן. לכשנשאלה מדוע האח והאחות תומכים בגרסתה של המתלוננת השיבה כי למתלוננת כוח שכנוע והיא השפיעה על האחים.

הערכת עדותה של הסבתא בהכרעת הדין

54. בית המשפט לא נתן אמון בעדותה של הסבתא, שגם בה ניכרה מגמתיות ומידת הקצנה כדי להגן על המערער. נקבע כי סביר יותר לקבל דברי הסבתא בתצהיר כי היא והסבא היו מבקרים "כמעט יום יום", מאשר דבריה בעדותה כי היו מבקרים מדי יום משך שנים.

עדויות המומחים והמטפלות בתחום בריאות הנפש

55. בפני בית המשפט הוצגו שתי חוות דעת מקצועיות בתחום בריאות הנפש, האחת של פרופ' אלי זומר מטעמה של התביעה (ת/17) והשניה של ד"ר פיוטר מלב מטעמה של ההגנה (נ/100), והשניים נחקרו בבית המשפט על חוות דעתם. כמו כן העידו המטפלות שטיפלו במתלוננת: אלישבע, מיכל ורונית. עדויותיהם של המומחים והמטפלות משתרעות על מאות עמודי פרוטוקול ובית המשפט סקר בהכרעת הדין את הדברים באריכות. אעמוד להלן בתמצית על עיקרי הדברים.

פרופ' אלי זומר

56. פרופ' זומר הוא פסיכולוג קליני בכיר, בעל מומחיות בתחום הדיסוציאציה (ניתוק) הפוסט-טראומטית. פרופ' זומר טיפל במתלוננת במשך תקופה מסויימת, בטרם פנתה למשטרה. בהודעתו במשטרה מסר כי הטיפול נפסק בשלב של הליך בניית הקשר והאמון הטיפולי, והוא טרם הגיע לביסוס הערכה דיאגנוסטית (ת/19). עוד ציין כי סירב לבקשתה של המתלוננת לעבור היפנוזה לפני הגשת התלונה במשטרה.

זומר העיד כי לא בדק את המתלוננת ואף לא ביקש לבדוק אותה לצורך הכנת חוות הדעת (עמ' 576 לפרוטוקול), ובעת כתיבת חוות הדעת לא עמדו בפניו הרישומים של המטפלות. הצדדים הסכימו כי יש לראות את חוות דעתו כחוות דעת עיונית-תיאורטית גרידא (עמ' 563). אציין כי חוות דעתו של פרופ' זומר הוכנה והוגשה לאחר

שהמתלוננת סיימה להעיד, ועל כך הלין המערער, ובצדק. במצב הדברים הרגיל, חוות דעת מעין זו היא חומר חקירה שצריך להיות בפני ההגנה עם הגשת כתב האישום.

פרופ' זומר הגיש תקציר של רישומי הפגישות שלו עם המתלוננת אך בית המשפט לא התיר את חשיפת כל התרשומות, אלא רק את אותם חלקים שסבר כי עשויים לסייע להגנה (החלטה מיום 21.10.07). יודגש כי התקציר שהגיש פרופ' זומר לא נעשה בזמן אמת אלא בדיעבד, באשר לטענתו איבד את הרישומים שערך, ועל כן שיחזר את הדברים. לאחר שעיינתי בתרשומות אומר כי לא התרשמתי שהיה מקום "לצנזרם" מעיני ההגנה, באשר לא מצאתי שתרשומות אלה "חושפניות" כלל וכלל בהשוואה לתרשומות של המטפלות אלישבע ורונית שנחשפו בפני ההגנה. מכל מקום, אין בתרשומות אלה – שנערכו כאמור בדיעבד - פרטים או עובדות שהיה בהן כדי לסייע להגנה, אלא התרשמויות כלליות. כך, לדוגמה, מציין פרופ' זומר בסיכום חודש פברואר 2006 כי המתלוננת מדברת על ההתעללות בעברה רק ברמיזות וניכר שהיא חשה מושפלת ממה שעברה. בסיכום חודש מרץ 2006 נכתב כי היא מתוסכלת מכך שאיש אינו לוקח ברצינות את הרמזים שלה שמהו במשפחה לא בסדר ומצפים ממנה (במיוחד סבא וסבתא) שתשמור על קשר הדוק עם המשפחה. היא חשה חצויה, מצד אחד יש בה רצון לרצות ולהאהב ולהשתייך למשפחה, ומצד שני אינה יכולה להתכחש עוד למה שאביה עשה לה. ברישומי חודש אפריל כותב פרופ' זומר כי הוא מתרשם שקיימים תסמינים פוסט-טראומטיים והמתלוננת מתמודדת עם קשיים אלה באמצעות הימנעות או ניתוק רגשי הבאים לידי ביטוי בעמעום וקהיון רגשי ותחושות "ריחוף". בסיכום חודש מאי נכתב כי המעבר של המתלוננת למרכז הארץ משפיע על תדירות הטיפול, וכי המתלוננת החלה לאחרונה לעסוק בשאלת הגשת התלונה והיא מוטרדת ממרוץ ההתיישנות, היא חשה שחייבת לעשות את הצעד הזה, דנה בהשפעות האפשריות של הגשת תלונה על מצבה הנפשי ועל הטיפול ואינה בטוחה שאחותה ואחיה יגבו את תלונתה. למרות שאמה אמרה לה שהיא מאמינה לה, היא לא סומכת עליה שתעמוד לצדה.

57. פרופ' זומר הסביר בחוות דעתו כי המתלוננת שייכת לקבוצת מטופלים אשר תופעת השיכחון (אמנזיה) אופיינית לטראומות שעברו. דהיינו, התופעה של שיכחון עקב טראומה היא לא רק אפשרית, היא אפילו אופיינית, וכאן הפנה פרופ' זומר לרשימה של 42 מאמרים "המצביעים על ראיות מדעיות משכנעות בדבר תופעת השיכחון בעקבות אירועי טראומה". האוכלוסיה המועדת ביותר לתופעה של אמנזיה היא של

ילדים שחוו טראומה של ניצול מיני חוזר ונשנה וצוו לשמור את העניין בסוד. ככל שהטראומה חמורה ובעלת אופי בינאישי יותר ומעורבת בה דילמה בלתי אפשרית כמו התעללות על ידי מבוגר בו הילד תלוי רגשית, כך סביר יותר שהיא לא תיזכר. הגורמים האופייניים להיזכרות בטראומה הם חשיפה לטראומה נוספת וכן חשיפה ל"גירויים חושיים מופעלים", ותקפותם של הזיכרונות המודחקים לא נופל מתוקפם של זיכרונות שהיו נגישים באופן רציף. אפשרי ושכיח שהטראומה תיחשף טיפין טיפין ולא בבת אחת, ובנקודה זו הפנה פרופ' זומר למחקריה של ג'ודית הרמן, המדענית המפורסמת בתחום. אכן, מי שעובר התעללות כה קשה בבית סביר כי תפקודו בלימודים ובחברה ייפגע, ורוב קורבנות ההתעללות מגלים סימנים בילדותם המעלים חשד כי משהו אינו כשורה, אולם ידוע כי יש ילדים המצליחים לכבוש את סודם בלי לעורר חשד. הליך ההדחקה עשוי להיות רצוני ומודע בהתחלה, ולהפוך להיות הליך אוטומטי ופחות מודע בהמשך. בהליך זה מתרחש פיצול של ההכרה לשניים: ההכרה המודעת – האחראית לתפקוד היומיומי שאין בה כל סימן לטראומות שחווה הילד, והכרה לא מודעת – המכילה בתוכה את החוויות הטראומטיות בצורה שאינה נגישה להכרה המודעת. הליך פיצול ההכרה מכונה "דיסוציאציה" והוא מתפתח כמנגנון הגנה של קרבנות טראומה ומסייע להם לעמעם את הזיכרונות ולהתמודד עם הכאב שהם חשים. מנגנון הדיסוציאציה האחראי על הניתוק בעת התרחשות הטראומה, מאפשר תפקוד אקדמי וחברתי תקין במהלך ההתעללות. אותו מנגנון דיסוציאציה הוא שאחראי גם בחלוף הזמן על השכחה של האירועים הטראומטיים, על ההיזכרות המאוחרת וההדרגתית וגם על הניתוק הרגשי האפשרי בעת תיאור המעשים בזמן עדות או טיפול. פרופ' זומר גורס כי המתלוננת עברה הליך דומה של דיסוציאציה והצביע בחוות דעתו על שימוש רחב של המתלוננת במנגנון זה, כפי שעולה מהודעותיה במשטרה. הפרעות אכילה ותופעות של חבלה עצמית אופייניות לקרבנות של ניצול מיני, וקיים קונצנזוס כי גילוי עריות מגביר את ההסתברות להופעת הפרעות אכילה, אולם אורח חיים לסבי אינו מעיד בהכרח על ניצול מיני או גילוי עריות בילדות.

באחד ממאמריו בשם "היבטים נוירוביולוגיים וקליניים של זיכרון טראומטי" (50/נ) כתב פרופ' זומר כי הוא נכון להניח, לצורך הטיעון, כי 5% מקורבנות שלכאורה הותקפו מינית, האשימו האשמות שווא על סמך זיכרון מסולף, ועל כן פירט במאמר רשימה של ממצאים העשויים לסייע באבחנה בין זיכרון אמיתי לזיכרון מסולף.

58. פרופ' זומר נחקר ארוכות על האמור בחוות הדעת ועומת עם מאמרים ומסמכים שהוצגו על ידי ההגנה. לשיטתו, תופעת הדיסוציאציה שחווה המתלוננת היא הליך של מידור נפשי של הטראומה שבאמצעותו מסוגל הקרבן לנהל את חייו כרגיל. ההשהיה בין קרות האירוע להתפרצות הזיכרון לגביו עשויה להימשך זמן רב ואפילו שנים. מנגנונים דיסוציאטיביים מאופיינים בעיקר בפגיעות שהתרחשו בילדים קטנים ואם הפגיעה היא מצד ההורים, הסבירות למידור היא גבוהה יותר. הטראומה מאוחסנת ב"קובץ" נפרד, וכשמרחש אירוע קשה כמו הטרדה מינית יכול שתהא זליגה מ"הקובץ" של הטראומה לקובץ של ההכרה המודעת ואז מתחילה המצוקה. לכשנשאל על מכתבי חיבה שכתבה המתלוננת למערער השיב פרופ' זומר כי ייתכן שלקרבן להתעללות ממושכת יהיו מספר מצבי תודעה, כך שיוכל בו זמנית גם לשנוא וגם לאהוב.

עוד הוסיף פרופ' זומר כי אצל ילדים שחוו טראומה מינית ייתכנו סימפטומים חריגים כגון פחד ממבוגרים והתנהגות פסיבית או תוקפנות, אולם אצל קרבנות של טראומה ממושכת יש קהות רגשית והסימפטומים אינם נגישים. לדבריו, תסמינים של קשיים חמורים בתפקוד המיני מהם סבלה המתלוננת, תואמים מקרי התעללות מינית בילדות, אולם התופעה של חבלה עצמית פורצת בדרך כלל בגיל ההתבגרות ובגיל מאוחר יותר (עמ' 721), למרות שילד שתולש לעצמו שערות מהראש או אוכל לכלוך מהרצפה הוא תופעה מאוד "זועקת" ואינה שכיחה. פרופ' זומר העיד על עצמו כי אינו מומחה לאנורקסיה, אך הספרות מראה כי בקרב נפגעים מהתעללות שיעור הסובלים מהפרעות אכילה גבוה יותר ביחס לאלה שלא עברו התעללות.

59. פרופ' זומר כפר בתוקף המדעי של המונח False Memory (זיכרונות שגויים/כוזבים/מדומים/מסולפים) או שתילה של זיכרונות, למעט במקרים של זיכרונות טריוויאלים (עמ' 618-620 לפרוטוקול). כמו כן שלל אפשרות שהמתלוננת חוותה טראומה מינית אחרת שאותה היא משליכה על אביה, מאחר שהמוטיבציה הבסיסית של כל ילד היא לאהוב את האב ולהגן עליו. פרופ' זומר דחה את התיאוריה שהציגה ההגנה ולפיה המתלוננת החליפה את האובייקט עליו חלמה באובייקט אחר כדי להסתיר ולהסוות חוויות או דחפים. לדעתו, המדובר בתיאוריה ארכאית, "ארכיאולוגיה פסיכולוגית" כלשונו (שם, עמ' 631-633), וכי כל המחקרים מצביעים על כך שטראומה נחווית בפלאשבקים ורסיסי זיכרון שאינם מייצגים פנטזיה אלא שחזור של חוויה.

60. בהתייחסו ל'טריגר' להיזכרות, גרס פרופ' זומר כי יחסי מין ובכלל זה יחסי מין ברוטאליים יכולים לשמש כטריגר להיזכרות, וכמו כן היחשפות לחומר בדבר ניצול מיני. לכשנשאל שמא זיכרונותיה של המתלוננת מושפעים מהטיפולים הפסיכולוגיים שעברה, השיב כי התופעה נדירה וקשה מאוד לשכנע אדם בדבר טראומות שעבר לכאורה. הסניגור הפנה את פרופ' זומר ל-DSM (מגדיר ההפרעות הפסיכיאטריות של האגודה הפסיכיאטרית האמריקאית) לתופעה של דה-פרסונליזציה המתבטאת בהפרעה דיסוציאטיבית ממושכת ומאופיינת בניתוק מן המציאות. פרופ' זומר אישר קיומה של תופעה זו, אך לא מוכרת לו אבחנה דומה אצל המתלוננת. בהתייחס לתופעה בשם DID (Dissociative Identity Disorder) הסביר כי מדובר בהפרעה נפשית הקשורה לטראומה, בה ילדים ממדרים את זיכרונותיהם ולעתים את ה"אני" שלהם ומעמידים פנים כאילו החוויה לא קרתה להם אלא למישהו אחר, אולם אין המדובר בסכיזופרניה שהיא עירוב של מציאות ודמיון. לדבריו, לא בדק אצל המתלוננת היתכנות של הפרעה מסוג DID.

פרופ' זומר אישר כי לא ידע על כך שהמתלוננת השתמשה בסמים בתקופת הטיפול או לפני כן, וציין כי השימוש בסמים יכול לגרום לתופעה של ריחוף והתנתקות מרגשות, אולם הריחוף אינו יוצרת תופעה פוסט טראומטית והשימוש בסם אינו יוצר זיכרונות.

ד"ר פיוטר מלב

61. ד"ר מלב הוא פסיכיאטר שעבד כרופא בכיר בבית חולים פסיכיאטרי בטירת הכרמל וניהל מרפאה מחוזית לבריאות הנפש במחוז הצפון. ד"ר מלב לא עבר הכשרה מיוחדת לטיפול בטראומה אך לדבריו מומחיותו כוללת גם נושא זה. מטבע הדברים, ד"ר מלב לא בדק את המתלוננת טרם כתיבת חוות הדעת, והסתמך, בין היתר, על הודעות המתלוננת במשטרה, עדויות המטפלות והרישומים שערכו, חוות דעתו של פרופ' זומר וכן חוו"ד קצרה של ד"ר שולקין שהוגשה מטעם ההגנה בשלב המעצר. לדעתו של ד"ר מלב עולה חשש כבד כי המתלוננת היא "בעלת אישיות מופרעת גבולית בלתי יציבה", ייתכן מאוד כי היא לוקה במחלת נפש ולוקה בשיפוט לא נכון של האירועים, שפורשו על ידה כאירועים מיניים נצלניים. לדעתו צריך היה לערוך בירור פסיכיאטרי ופסיכודיאגנוסטי למתלוננת כדי לקבוע באופן ודאי את מצבה הנפשי.

בהתייחס לחוות דעתו של פרופ' זומר גרס ד"ר מלב כי מדובר בחוות דעת כללית ועיונית שאינה מתייחסת ספציפית למתלוננת. פרופ' זומר הסתמך על הודעות המתלוננת במשטרה אך לא התייחס לתרשומות של המטפלות. לגופו של עניין ד"ר מלב כפר בתיאוריה אותה הציג פרופ' זומר בנוגע למנגנון ההדחקה של הילד, ולדבריו תיאוריה זו אינה מקובלת בעולם הפסיכיאטרי.

62. לדברי ד"ר מלב קיים מנגנון של הדחקה המתבטא בהרחקה של רעיון או הרגשה מהמודע לבלתי מודע. אולם תופעה של שכחה מוחלטת של האירוע הטראומטי – להבדיל מאספקטים וחלקים של הטראומה – לא מוכרת בספרות המקובלת. בחוות דעתו הפנה ד"ר מלב לספרה של ד"ר ניצה אייל נפלאות הזיכרון ותעתועי השכחה, שם מציינת המחברת כי שכחה מוחלטת של אירועים והיזכרות בפרטי פרטים של האירועים לאחר שנים היא נדירה למדי. ככלל, אדם אינו שוכח טראומה וקשה עוד יותר לשכוח טראומות חוזרות ונשנות. לדעתו, מנגנון ההדחקה לגבי טראומה יכול "לעבוד" אצל ילדים בגיל הרך, אך מגיל 6-7 מנגנון ההדחקה עובד כמו אצל מבוגר. אצל ילד בגיל 9-12 הזיכרון כבר בשל, הוא אמור לזכור את מה שעובר עליו, ואם הוא קולט את האירוע כטראומטי ימשיך להתייחס אליו ככזה גם לאחר מכן. לכן, לא ניתן לקבל כי עד גיל 12 המתלוננת הייתה נתונה להתעללות מצד אביה, אך בגילאי 16-13 כתבה לו את מכתבי הברכה שהוצגו על ידי ההגנה. יש להתייחס בזהירות רבה לזיכרונות שצפו לאחר 20 שנות שכחה ובעיקר לזיכרונות העולים בפרטי פרטים "אליהם נוטה הספרות להתייחס כ-False Memory" (עמ' 5 לחוות הדעת). ד"ר מלב גרס כי ילדה בגילאים 4-12 שעברה התעללות כה קשה אינה יכולה להעמיד פנים כאילו הכל בסדר בעיצומה של ההתעללות, ואף להצטיין בכל תחום, כפי שהיה עם המתלוננת. לדעתו, הסבירות לכך נמוכה מאוד ושואפת לאפס, וניתן היה לצפות כי ילד הנתון להתעללות מינית כה קשה ורצופה יחוש נפחד מבוהל, לא מרוכז, יתרחק מחברים ומחברה ותחול הידרדרות בהישגיו ובמצבו הנפשי. התופעות מהן המתלוננת סבלה בילדות, שאותן תיארה בעדותה, התרחשו בגיל צעיר מאוד עוד לפני שהחלה לחוות מעשים מיניים קשים, מגיל 7 ואילך כגרסתה, אולם דווקא בגילאים 7-12 כבר לא נצפו תופעות חריגות. לדבריו, כל אירוע או סיטואציה המזכירים את הטראומה מעוררים זיכרונות, כך שבענייננו, הצפת הזיכרונות היתה אמורה להתרחש עוד בילדותה של המתלוננת, כתוצאה מהטרדות מיניות שחוותה. התיאורים של המתלוננת כפי שבאו לידי ביטוי, בין היתר, ברישומים של המטפלת אלישבע, יכולים בהחלט להיות תוצאה של פנטזיות אדיפליות ללא שום אינצסט מציאותי וכי המתלוננת עצמה תהתה שמא מדובר

בפנטזיות. לטעמו, מהרישומים השונים של המטפלים עולה כי המתלוננת גילתה סימנים פסיכויטיים מובהקים, סימנים של טשטוש גבולות בין מציאות לדמיון ובוחרן מציאות לא תקין, וצריך היה להפנותה לבדיקה פסיכיאטרית. לדעתו, המתלוננת גילתה סימנים וודאיים של הפרעת אישיות גבולית ולכן צריך היה לערוך בירור פסיכיאטרי מקיף של המתלוננת כולל בדיקות פסיכיאטריות וטסטים פסיכו-דיאגנוסטיים. עוד הרחיב ד"ר מלב בחוות דעתו על כך ששימוש בסמים משפיע על מצבו הקליני של המשתמש, וכי התופעות המוכרות אצל משתמשים בגראס דומות לתופעת הדיסוציאציה שתוארה על ידי המתלוננת והמטפלים השונים. לדעתו, היה מקום לערוך בירור מקיף לגבי השפעת הסם על המתלוננת, וכדוגמה לכך, הביא רישום של המטפלת אלישבע מיום 20.3.2001 ממנו עולה כי המתלוננת נזכרה תחת השפעת גראס.

63. בחקירתו הנגדית הרחיב ד"ר מלב לגבי התופעה של אמנזיה דיסוציאטיבית. לדבריו, אין מדובר בתופעה המשתייכת לתסמונת הפוסט-טראומטית ולא סביר שקרבן לטראומה ישכח את הטראומה באופן מוחלט. האירוע הטראומטי אינו נמצא בתת מודע אלא מודע לחלוטין. לכן, תסמונת פוסט-טראומטית אינה מתאפיינת בשכיחת הטראומה או בהתנהגויות חריגות, כגון אלה שטענה המתלוננת כי סבלה בילדותה, אלא בעיקר בחרדה ובדיכאון שמתפתחים במשך הזמן. תסמונת פוסט-טראומטית מתפתחת כחודש-חודשיים לאחר האירוע ואם היא מופיעה אפילו לאחר חצי שנה, היא כבר מוגדרת כתסמונת מאוחרת. הטענה לפיה ילדים יכולים למדר טראומות שחוו אינה מקובלת בספרות, ובניגוד למאמרים שהציג פרופ' זומר, יש מאמרים אחרים התומכים בדעתו והקובע הוא הטקסט-בוק בפסיכיאטריה, ובהמשך דבריו הביא מה-DSM ומהטקסטבוק של קפלן-סדוק שתומכים בחוות דעתו (עמ' 1891 לפרוטוקול). לשאלת התובעת השיב כי לא טען שהמתלוננת סובלת מתופעה של זיכרונות מדומים (False Memory), למרות שזו תופעה שכיחה, אך על מנת לזהותה יש לערוך בירור מקיף יותר. כמו כן הבהיר שלא טען שהמטפלות "השתילו" במתלוננת זיכרונות לא קיימים, אלא שהן חיזקו את התלבטויות המתלוננת בכיוון של גילוי עריות.

64. בהתייחסו לרישומים שערכו המטפלות אלישבע ורונית, סבר ד"ר מלב כי הם אינם מגלים סימנים של תסמונת פוסט טראומטית ממנה סובלת המתלוננת, ולא ברור האם דבריה של המתלוננת מבטאים מציאות או שמא מדובר בפנטזיות אדיפאליות או False Memory. מנגד, עולים מהרישומים סימנים ודאיים של הפרעת אישיות גבולית וסימנים המצביעים על מצב פסיכוטי. לשאלה האם תיתכן השפעה של מטפל

על מטופל השיב ד"ר מלב כי השפעה כזו היא רבה ורבגונית, בשל יחס התלות בין המטפל למטופל, כאשר המטופל מתייחס למטפל כדמות בעלת משקל וכוח רב. לדעתו של ד"ר מלב, המתלוננת לא עונה על אף אחד מהקריטריונים להפרעה דיסוציאטיבית על פי ספר האבחון המקובל (ICD 10), אולם על מנת לדעת מה מצבה היא היתה צריכה לעבור בדיקה פסיכיאטרית מקיפה לבחינת תגובת הדחק הפוסט טראומטיות (PTSD) וכדי לשלול תופעה של DID שהיא נדירה ביותר. לדבריו, הדמיונות, החלומות והקולות שליוו את המתלוננת ותועדו ברישומיהן צריכים היו לעורר את המטפלות לבירור פסיכיאטרי, כולל האפשרות שהמתלוננת סובלת מסכיזופרניה.

ד"ר מלב גרס כי אי ידיעתו של מטפל על שימוש בסמים אצל המטופל היא מטעה ועלולה להביא לטיפול לא מתאים, אך בחקירתו הנגדית הבהיר כי שימוש בגראס אינו יוצר זיכרונות טראומטיים אלא מעוות את הזיכרונות הקיימים (עמ' 1999 לפרוטוקול). לדבריו, לשימוש בסמים תופעות הדומות לאלו המאפיינות דיסוציאציה ובמקרה שקיימת אפשרות של גורם אורגני לתופעה יש להעדיפה על פני המסקנה אודות גורמים אחרים. בהתייחס להפרעות האכילה של המתלוננת טען כי האפשרות להתעללות מינית עולה מיד בתחילת הטיפול בהפרעות מעין אלה, וההתעסקות בנושא מהווה גם היא טריגר להעלאת הזיכרונות. מאחר שהמתלוננת שללה תקיפה או התעללות מינית במהלך הטיפול בהפרעות האכילה הרי שהמסקנה היא כי המתלוננת לא עברה טראומה מינית. בחקירה הנגדית הסביר כי למרות שלא כל טריגר מעורר זיכרון, העובדה שעד לאירוע בגיל 23 אף טריגר לא העלה את הזיכרון של המתלוננת מעוררת סימן שאלה בנוגע לאמיתות הדברים. חלוף הזמן שבין ההטרדה המינית מצד המרצה לבין הליך ההזכרות של המתלוננת, אף הוא מחליש את האפשרות לאמיתות האירועים. לדבריו, זיכרון דיסוציאטיבי חוזר בבת אחת ולא טיפין טיפין כפי שהתרחש אצל המתלוננת.

המטפלת אלישבע

66. אלישבע היא עובדת סוציאלית בעלת תואר שני, העוסקת מאז שנת 1993 בתחום של התעללות בילדים, אלימות במשפחה ותקיפה מינית, וטיפלה במתלוננת בתקופה שמינואר 2001 ועד אוגוסט 2003. אלישבע מסרה הודעה במשטרה (נ/63), שלחה מכתב נלווה (נ/62) והעידה בבית המשפט תוך שהיא נסמכת על רישומים שעשתה במהלך הטיפול במתלוננת (נ/69). המתלוננת פנתה אל אלישבע בעקבות הופעת "פלאשבקים", סיטי לילה ומחשבות טורדניות הקשורות לפגיעה מינית מצד

אביה. לדבריה, המתלוננת הגיעה לטיפול במצב נפשי מבולבל ומבוהל ללא זיכרון ברור ולא רצתה להאמין שהמחשבות אמיתיות. אלישבע הדגישה כי מטרת הטיפול היתה לברר את משמעות ה"פלאשבקים" שהמתלוננת חוותה ולא לבחון אם מדובר בזיכרונות אמיתיים או לא. לדבריה, הטיפול היה מקצועי, היא לא ניסתה לעורר את הזיכרון אצל המתלוננת ולא הפגינה כלפיה רגשות אימהיים. עוד מסרה כי לא ידוע לה על שימוש מסיבי בסמים אצל המתלוננת אך ידעה על שימוש מסויים, "נורמטיבי" לבנות גילה.

לדברי אלישבע, הליך ההיזכרות של המתלוננת היה ממושך ואיטי, וככל שהזיכרונות צפו ביקוריה אצל ההורים פחתו. ברישומים מיום 23.1.01 נכתב כי ההרעה במצבה הנפשי של המתלוננת החלה בעקבות השתלמותה בקורס של מתנדבות במרכז תמיכה לנפגעות תקיפה מינית. בכל תקופת הטיפול המתלוננת לא היתה מסוגלת אף לחשוב על האפשרות לקיים שיחה עם אמה או לפנות למשטרה, תופעה המוכרת לאלישבע בקרב קרבנות תקיפה מינית. במהלך הטיפול התבהרו הזיכרונות של המתלוננת והיא נזכרה בסיטואציות ובאירועים ספציפיים מגיל צעיר מאוד. בהודעתה במשטרה סיפרה אלישבע על מעשים מיניים של המערער שתיארה לה המתלוננת, אשר כללו נגיעות, אך לא זכרה מעשים הכוללים חדירה.

67. ברישומים שערכה אלישבע מתועדת אצל המתלוננת תופעת ה"פלאשבקים", חלומות ושברי זיכרונות שחוותה המתלוננת: ([קטע שהושמט]).

ברישומים מאוחרים יותר מתוארים זיכרונות נוספים: (לרבות זכרון לגבי מקלחות משותפים והמקלט) [קטע שהושמט].

68. בעדותה סיפרה אלישבע כי המתלוננת תיארה לה אמבטיות משותפות עם המערער והתרחשות במיטת ההורים. אלישבע שמעה מהמתלוננת כי היתה תלמידה מצטיינת אולם היתה מופנמת וביישנית וסבלה מהתנהגויות חריגות בילדותה כגון תלישת שערות, אכילת עפר ובשלב מאוחר יותר אנורקסיה, בגינה פנתה לטיפול ללא ידיעת ההורים. בשלב מסויים סיפרה לה המתלוננת כי שינתה את נטייתה המינית, ולדבריה, מדובר בתופעה מוכרת אצל נשים שעברו התעללות מינית וגילוי עריות.

69. אלישבע נשאלה על הרישום מיום 21.7.01, שם כתבה כי המתלוננת אולי ממציאה פגיעה מינית כדי להצדיק את רגשותיה השליליים כלפי הוריה, נקמה ורצון להכאיב להורים לצד רגשי אשם ותחושת רוע. לדבריה, רגש הנקמה טבעי במצבים מעין אלה והדבר לא מעיד על כך שאין בסיס למעשים, אולם היא לא שללה אפשרות של נקמה בהורים אם אכן קיים בסיס לכך שההורים אכן פגעו בה (עמ' 1205). כן נשאלה על תרשומת בה ציינה כי המתלוננת נוהגת לאזן את מצבה הנפשי על ידי שימוש בשקרים. לדבריה, מדובר בהשערה שלה מתוך התרשמותה מאישיות המתלוננת (עמ' 1207-1208), המורכבת לדעתה מאיזון שבין חלקים מאוד טובים וקומפלטניים ובין חלקים מאוד בעייתיים ומצוקתיים בהם מצויים גם דפוסי שקר. השימוש בשקרים ו"ניפוח" סיפורים מהווה לדעתה מנגנון להעלמת בעיות במשפחתה של המתלוננת ודברים לא טובים שקרו לה. העדה אישרה כי היו למתלוננת התקפי חרדה. כשנשאלה על ההשפעות של השימוש בקנאביס השיבה כי אינה מומחית לסמים. לדבריה, למתלוננת לא היתה בעיה להבחין בין דמיון למציאות אלא בעיה של הדחקה משך שנים רבות. כמו כן, המתלוננת לא חוותה תופעה של פיצול דמויות או סימנים אחרים של סכיזופרניה, היא סבלה מ"פלאשבקים" אך לא מהלוציניציות. לדבריה, כושר השיפוט של המתלוננת ביחס לאביה הוא תקין, מה שאין כן ביחס לבני זוג אחרים, אשר לגביהם היא מחשיבה את הקשר הזוגי לדבר מפחיד בעל כוונה מינית וניצולית.

המטפלת מיכל

70. מיכל היא עובדת סוציאלית קלינית ופסיכותרפיסטית בבית החולים איכילוב בעלת התמחות ארוכת שנים בטיפול בנפגעות טראומה מינית. היא טיפלה במתלוננת כחצי שנה בלבד, החל מחודש נובמבר 2003 ועד אפריל 2004. כל התרשומות בעניינה של המתלוננת אבדו, ועדותה התבססה על סמך זיכרונה. מיכל מסרה הודעה במשטרה ביום 28.6.06 (ת/21) והמציאה אישור טיפול הנושא תאריך 28.6.06 (ת/22). לדבריה, המתלוננת הגיעה אל המרפאה ועברה שיחת קבלה משותפת ("אינטייק") שבה גם נכחה מנהלת היחידה, הפסיכולוגית ד"ר צביה זליגמן. המתלוננת הגיעה לשיחת הקבלה כשהיא במצב דכאוני קשה ובניתוק רגשי, ומסרה כי היא מתקשה בלימודים, בעבודה ובתחום הזוגי. נוכח מצבה הדכאוני הופנתה המתלוננת להערכה פסיכיאטרית ואף טופלה בתרופות נגד דיכאון. העדה אישרה כי היתה מודעת לכך שהמתלוננת עישנה קנאביס והיא מודעת לתופעות שעלול הקנאביס לגרום, אך לא התרשמה שאלו התקיימו במקרה דנן.

71. לדברי מיכל, כבר בשיחת הקבלה ידעה המתלוננת לספר שהותקפה על ידי אביה, אולם הזיכרון היה עמום. המתלוננת אובחנה כסובלת מפוסט-טראומה מורכבת ומהפרעה דיסוציאטיבית "די קיצונית" עד שנשקלה האפשרות, באותה תקופה, לאבחנה כ-DID. עם זאת, העדה לא התרשמה שהמתלוננת היתה במצב פסיכוטי או שסבלה ממחלת נפש. העדה הסבירה כי המתלוננת "היתה מפוצלת", במצב של דיסוציאציה שלרגע היא יכלה להגיב כילדה ולדבר כילדה וברגע אחר היתה יכולה להגיב כבחורה בוגרת, מחייכת, מדברת בצורה קוהרנטית ובהגיון מאורגן וזורם (עמ' 1053 לפרוטוקול). לדבריה, מדובר בהפרעה טיפוסית ואופיינית אצל קרבנות התעללות מינית, אולם אצל המתלוננת נשאה ההפרעה אופי חריף יותר. עוד הסבירה העדה כי יש צורך בגיבוי במהלך הטיפול לזיהוי מצב של החייאת זיכרון, ואצל המתלוננת זוהו תסמינים אופייניים למצב זה ([קטע שהושמט]). המתלוננת סיפרה לה על התנהגות הרסנית בגיל צעיר ועל תופעות חריגות של תלישת שיער, אכילת לכלוך מהרצפה ואנורקסיה בשלב מאוחר יותר. העדה נשאלה מה היה הטריגר להצפת הזיכרונות, והשיבה כי אירוע ההטרדה על ידי המרצה העלה בצורה קרובה וחייה את הנושא אצל המתלוננת.

רונית

72. רונית היא עובדת סוציאלית במרכז רב-תחומי לנפגעות תקיפה מינית. העדה טיפלה במתלוננת כחצי שנה בלבד, מחודש אוגוסט 2004 עד חודש פברואר 2005. למתלוננת נערך אינטייק (נ/70) על ידי מנהלת המרכז, שבו נכתב, בין היתר, כי המתלוננת סיפרה כי כשהיתה כבת 4-12 נפגעה על ידי אביה, ויש לה זיכרונות מקוטעים אודות האירועים. עוד סיפרה המתלוננת כי עברה הטרדה מינית מצידו של מרצה באוניברסיטה, ובעקבות אירוע זה, היא ואחרים הקימו קו חירום לנפגעי תקיפה מינית. במקביל החלה לחלום חלומות על האב, בעקבותיהם פנתה לאלישבע כדי לדעת אם הדברים התרחשו או לא, ומה שעזר לה היה שגם אחותה נזכרה בתכנים דומים לשלה. על פי טופס האינטייק, מנהלת המרכז התרשמה כי המתלוננת היא בחורה נאה ונמרצת, אינטליגנטית, מאוד ביקורתית לגבי טיפולים שעברה ותיארה התנהגות מיליטנטית במסגרות שונות כשחשה באי צדק.

73. רונית מסרה הודעה במשטרה ביום 13.7.06 (נ/68) ובבית המשפט העידה גם על סמך תרשומות שערכה בעת הטיפול (נ/70). מרישומים "בזמן אמת" ניכר שהמתלוננת התקשתה לתאר את המעשים שהמערער ביצע בה ולמרות שהעידה על

עצמה שבדרך כלל יש לה זיכרון מצויין, טענה כי כמעט ואינה זוכרת כלום בנוגע לפגיעה מצד האב (פגישה מיום 14.10.04). המתלוננת סיפרה לרונית על מספר אירועים שעברה בילדות כמו פגיעה מינית מצידו של הגנן השכונתי כשהיתה כבת שמונה; על הטרדות חוזרות ונשנות מצד הדוד, בעלה של הדודה, שבאו לידי ביטוי בהטרדות מילוליות ונגיעות וכי הדוד "נחשב למטרידן של המשפחה" (תרשומת מיום 26.8.04) [במאמר מוסגר – גם האחות אישרה בעדותה כי הדוד נחשב כמטרידן]; והטרדות מיניות שחוותה מצידו של המדריך בחוג תקשורת בו השתתפה בנערותה (תרשומת מיום 11.11.04) [במאמר מוסגר נציין כי המתלוננת סיפרה בעדותה שאותו מדריך הועמד לדין בגין מעשים מגונים בנערות שהשתתפו בחוג, אולם המתלוננת העדיפה שלא לקחת חלק באותו הליך].

עוד סיפרה המתלוננת כי בכל שנה לפני שמחת תורה היא נזכרת בדבר נורא שקשור בה ובאביה בילדותה, אולם אינה מצליחה לזכור מה בדיוק התרחש (תרשומת מיום 5.10.04). עוד סיפרה שבכל פעם שאביה פגע בה מינית או שפעם אחת כשהיכה אותה "הוא היה בוכה והיא הרגיעה אותו שהוא בסדר" (תרשומת מיום 23.12.04). באחת הפגישות טענה כי יש לה "פלאשבקים" מהפגיעה המינית שאינה מצליחה לתאר, וסיפרה על חלומות שונים שחלמה שקשורים למצב של מוות (28.10.04).

74. לדבריה של רונית, המתלוננת התקשתה למסור לה פרטים לגבי מהות הפגיעה אך היא זוכרת שסיפרה לה שהפגיעה התרחשה במיטת ההורים, שם ישנה בלילות בגלל הבכי של אחותה הקטנה. המתלוננת סיפרה שסבלה מדיכאונות וחרדה וסימפטומים פיזיים כגון מיגרנות, הפרעות אכילה וקושי בתפקוד המיני. המתלוננת תיארה בפניה התנהגויות חריגות מהן סבלה בילדות הכוללות פגיעה עצמית של נשיכת שפתיים, מריטת שערות וסיוטים בלילה. לכשנשאלה מדוע תיאורים אלו בנוגע לילדות לא נכללו ברישומיה, השיבה כי למרות זאת, הדברים זכורים לה.

לדעתה של רונית, המתלוננת טענה בתוקף שהיא סובלת מתסמונת אישיות מרובת פנים-DID ([קטע שהושמט]), אולם לדעתה של רונית, המתלוננת לא סבלה מתופעה של DID או מהפרעה נפשית המחייבת הפניה פסיכיאטרית, ולא מצאה כל אינדיקציה למצב של ניתוק מהמציאות או חשיבה בלתי הגיונית אצל המתלוננת. אף שהיתה מודעת לכך שהמתלוננת השתמשה בסמים היא לא סברה שיש לכך השפעה של ממש על מצבה. לדעתה, התופעות מהן סבלה המתלוננת אופייניות למצב של פוסט-

טראומה מורכב המתאפיין גם במצב של ניתוק דיסוציאטיבי ([קטע שהושמט]). רונית חזרה על כך שהמתלוננת כמעט ולא סיפרה פרטים בנוגע לאירועים עצמם, ולדבריה מדובר בתופעה מאוד מוכרת של הדחקת זיכרונות.

הערכת בית משפט קמא את עדויות המומחים והמטפלים

75. בית המשפט ביכר את חוות דעתו של פרופ' זומר על פני חוות דעתו של ד"ר מלב משני טעמים עיקריים: האחד, שמומחיותו של פרופ' זומר היא בתחום הטראומה בכלל ובדיסוציאציה בפרט ועדותו עשתה רושם מקצועי ונאמן וגובתה במאמרים מדעיים רבים. הטעם השני, שחוות הדעת של פרופ' זומר עולה בקנה אחד עם התרשמותן של המטפלות. לעומתו, ד"ר מלב לא ייחס בעדותו חשיבות למאמרים המדעיים ולא הציג מאמרים התומכים בעמדתו. בניגוד ליתר המטפלים שהתרשמו באופן ישיר מהמתלוננת, ד"ר מלב הסתמך על רישומי המטפלים, לא היה חשוף לעדויותיהם ולעיתים אף הסתמך על קטעים ברישומים שהוצאו מהקשרם. בית המשפט דחה את סברתו של ד"ר מלב בדבר הפרעות פסיכיאטריות אצל המתלוננת ואת הסברה כי המטפלות חיזקו את הזיכרונות אצל המתלוננת. בית המשפט הדגיש כי עדותו של פרופ' זומר לא נועדה לענות על השאלה "היה או לא היה" אלא להניח את הבסיס המקצועי-תיאורטי על היתכנות התופעות הפסיכולוגיות של הזכרות מאוחרת, והוא נזהר בעדותו שלא להתייחס ספציפית לגבי המתלוננת.

76. בית המשפט נתן אמון בעדותן של שלוש המטפלות שטיפלו במתלוננת וקבע באופן חד-משמעי כי אין מקום להטיל דופי בטיפול המקצועי שהעניקו לה. המטפלות היו זהירות ביותר, לא הפעילו כל אמצעים סוגסטיביים ולא השתילו זיכרונות אצל המתלוננת. הא-ראיה, שרוב האירועים שתיארה המתלוננת בהודעותיה במשטרה ובעדותה לא עלו אצל המטפלות, וכי מעדותן עולה כי הליך ההזכרות היה ארוך והדרגתי (עמ' 237-238 להכרעת הדין).

מסקנתן של המטפלות, עולה בקנה אחד עם חוות הדעת של פרופ' זומר, ולפיה המתלוננת סבלה מפוסט-טראומה האופיינית לנפגעי התעללות מינית בילדות וממצב ניתוק דיסוציאטיבי, כפי שזוהה על ידי המטפלות במהלך הטיפול. בית המשפט אימץ כאמור את עדויותיהן והגיע למסקנה כי "יש מקום לקבוע כי אצל המתלוננת פעל מנגנון הדיסוציאציה כדי להדחיק את החוויות הטראומטיות שעברו עליה בילדותה, כך שאלה לא היו נגישות להכרה המודעת" (עמ' 242 להכרעת הדין).

עדות נוספות

רופאת הילדים ד"ר מ' ק'

77. העדה טיפלה במתלוננת משנת 1986 מאז שהיתה כבת 9. העדה נשאלה בעיקר בנוגע לתיק הרפואי של המתלוננת בו נמצאו, בין היתר, רישומים על דלקות גרון תכופות (בית משפט קמא מנה לא פחות מ-47 פניות בגין כאבי גרון מאז שהיתה המתלוננת כבת שנה ועד לגיל 17), כאבי ברכיים, דלקות בדרכי השתן, פטריה בנרתיק (קנדידה) ותולעים בישבן. לדבריה של הרופאה, היקף התלונות בעניין כאבי הגרון "יכול להיות קצת מעל הממוצע" (עמ' 846 לפרוטוקול), ובנוגע לכאבי הברכיים היא שללה בזמנו היתכנות של דלקת פרקים וייתכן שמדובר בכאבים שיכולים להיגרם מספורט או מעומס יתר על הברך. גם בנוגע לדלקות בדרכי השתן ולתולעים בישבן טענה שאין מדובר בתופעה נדירה. מנגד, הופעתה של קנדידה בנרתיק אצל ילדות איננה תופעה שכיחה במיוחד והיא יכולה להיגרם כתוצאה מהפרשה וגינאלית טרום ויסתית, מנטילת אנטיביוטיקה או לחלופין מהחדרת גוף זר או אוננות. עוד הסבירה בעדותה כי לצורך בדיקה לקיומה של קנדידה לא נהוג אצל ילדות לגעת בואגינה ובמקרה של הפרשה מרובה נהוג לקחת דגימה מהתחתונים או משפתי הפות ולא בהכרח ניתן לבחון את קרום הבתולין. לדבריה, בדרך כלל האחות במרפאה היא שהיתה לוקחת את הדגימות ולא היא.

העדה נשאלה בנוגע לסימנים פיזיים שניתן היה לצפות כי יהיו אצל המתלוננת אשר עברה לכאורה התעללות מינית קשה. לדבריה, אם לא הגיעו תלונות או פניות מצדה של מטופלת, לא בדקה וביררה את הנושא ולא התייחסה לכך בתרשומת הרפואית, אולם אם היתה מבחינה בסימנים חריגים היתה רושמת את הדברים בתיק הרפואי. לשאלתה של התובעת השיבה כי חדירה לפי הטבעת שלא בכוח לא אמורה להתיר סימנים.

ד"ר מנחם לם

78. ד"ר מנחם לם, מומחה לרפואת ילדים, העיד מטעמה של ההגנה. בחוות דעתו (85/נ) גרס ד"ר לם כי אין קורלציה בין תלונות המתלוננת לבין הרישום המופיע בתיק הרפואי. לדעתו, המעשים המיוחסים למערער היו חייבים להשאיר במתלוננת סימנים

פיזיים הכוללים אודם ושפשוף סביב פי הטבעת; ורידים מנופחים באזור; פצעים תוך רקטליים (פיסורות) ובעקבותיהם עצירויות, מה עוד שהמתלוננת טענה לכאבי תופת באיזורי הפגיעה; אם לא עצירויות היה מצפה לראות תופעה של "התלככות" הנובעת מאיבוד טונוס שרירי פי הטבעת וצלקות בפי הטבעת – כל אלה גם בהילקח בחשבון שימוש בווזלין. בנוסף, ניתן היה לצפות לסימנים כחולים על הגוף; קשיים בישיבה ובהליכה; ופגיעה קשה באזור איבר המין לרבות איבוד קרום הבתולין. בצד הנפשי ניתן היה לצפות כי יופיעו סימנים למצוקה נפשית ובין היתר, גילויי פחד ממבוגרים, התנהגות פסיבית או תוקפנות, סיוטים, התנהגות מוזרה בבית הספר, הרטבה לילית, איחור בהתפתחות רגשית או גילוי של התנהגות מינית שאינה מתאימה לגיל, חוסר ריכוז וירידה משמעותית בלימודים ובהישגים, הגעה לבי"ס מוקדם מהרגיל ועזיבה מאוחר אחרי כולם, וכיוצא באלה תופעות נפשיות.

79. עוד נאמר בחוות הדעת כי פטריה מסוג קנדידה איננה מחלת מין ולא מועברת באמצעות מגע מיני. פטריות מסוג זה יכולות להיווצר בשל טיפול באנטיביוטיקה או משינויים הורמונליים כגון לפני קבלת הווסת הראשונה. אופן גילוי הפטריה נעשה על ידי לקיחת משטח, ובמהלך הבדיקה רופא יכול לגלות קרעים, צלקות או שינויים אנטומיים בקרום הבתולין. גרד בפי הטבעת או באיבר המין נגרם ברוב המקרים כתוצאה מתולעים, וכדי לאבחן על הרופא לבחון מקרוב את פי הטבעת ואת איבר המין הנקבי. באשר ליתר התופעות הרפואיות מהן סבלה המתלוננת בילדותה, לא נמצאו עדויות בתיק הרפואי לתלישת שערות, נשיכת שפתיים או אכילת אבק; המתלוננת סבלה מדלקות בדרכי השתן החל מגיל חמישה חודשים, עובדה היכולה להצביע על נטייה או עיוות אנטומי או תפקודי של דרכי השתן; באשר לכאבי הברכיים, אין קורלציה בין הכאבים לטענות המתלוננת; ובנוגע לאנורקסיה, קיימות סיבות רבות להתפתחות המחלה והתעללות מינית איננה בין הסיבות העיקריות.

80. בעדותו בבית המשפט חזר ד"ר לם על כך שחדירה בכוח לואגינה גורמת בהכרח לקריעת קרום הבתולין ולעיתים לנזק לרקמות ולחלק החיצוני באזור שפתי הפות, ואף יש מקרים שחדירה בעומק ובכוח יכולה להסב נזק עד כדי סכנת חיים. מין אנאלי כמעשה בשגרה עלול לגרום לילדים אודם ופצעי שפשוף, אולם פגיעות כאמור תלויות גם בגודלו של איבר המין הזכרי ואם מדובר באיבר מין קטן לא ישארו סימנים בהכרח. לשאלת התובעת אישר ד"ר לם כי לפי התיק הרפואי המתלוננת מעולם לא נבדקה בפי הטבעת, כך שלא ניתן היה לדעת אם אכן נשארו סימנים. ד"ר לם חזר

והסביר כי לא סביר שקיים קשר סיבתי בין קנדידה לניצול מיני, ובדיקה לגילוי הפטריה לא תגלה בהכרח ממצאים בנוגע לקרום הבתולין. לדבריו, אם היו סימנים לתקיפה מינית הם היו מתגלים במהלך בדיקה של הרופאה בעקבות תלונות המתלוננת לגרד בפי הטבעת ובאיבר המין, אך ברישום הרפואי אין כל תיעוד לגבי בדיקה כלשהי בפי הטבעת או באיבר המין של המתלוננת. לסיכום הדברים, חזר ד"ר לם וטען שאם באמת היתה התעללות בתדירות ובתכיפות הנטענת היה מצפה לכאבים חזקים אצל המתלוננת עליהם תתלונן בפני רופא הילדים.

נילי

81. נילי שימשה בעבר כמפקדת במחנה בו עבד המערער תחת פיקודה כאזרח עובד צה"ל עד שנת 1985. העדה סיפרה כי המערער היה איש מקצוע הגון, ישר וחרוץ וביצע את עבודתו כמדריך ראשי ביעילות בלתי רגילה. לדבריה, העבודה התפרסה על פני שישה ימים בשבוע, ובשגרה המערער עבד עד השעות 19:00-19:30 להוציא מקרים יוצאי דופן בהם עזב מוקדם יותר את העבודה. העדה נפגשה עם המערער גם לאחר שעבר לעבוד ברשת החינוך משנת 1986 ואילך, וסיפרה כי העבודה היתה בעיקר בשעות אחר הצהריים-ערב וכללה גם עבודה בימי חול המועד.

בני

82. בני שימש כמנהל הישיר של המערער ברשת החינוך עד שהוא עצמו יצא לגמלאות בשנת 1995. העד תיאר את המערער כאמין ולויאלי. לדבריו, לימודי הערב של הקורסים, ובהתאם לכך שעות עבודתו של המערער, התנהלו בין השעות 17:00-20:00 או 17:30-20:30 וכמו כן עבדו בימי שישי, בחול המועד ובערבי חג עד לשנת 1988, שאז עברו לחמישה ימי עבודה. במסגרת עבודתו היה המערער אחראי לקורסים שונים לרבות מציאת מורים והדרכתם, ולצורך עבודתו היה נוסע לסניפים השונים של הרשת בצפון הארץ. לדבריו של העד, כשהמערער היה עובד בעיר לא היה מסיים את העבודה לפני השעה 18:00 ואם היה עובד במקומות רחוקים יותר היה חוזר בשעות מאוחרות יותר (עמ' 1548 לפרוטוקול). בערבי חג המערער היה עובד בין השעות 8:00-13:00. כמו כן המערער היה זכאי לעבוד עוד כ-20 שעות נוספות בחודש, ונסע פעמיים-שלוש בשבוע אל מחוץ לעיר לבקר את הקורסים הפזורים במקומות שונים בצפון ומפעם לפעם נסע להשתלמויות בתל אביב.

אהרון

83. אהרון, פנסיונר, קצין לשעבר בבית הספר לקצינים של המשטרה, הוא חברו של המערער, והלה שהה בביתו בעת שהיה נתון במעצר בית במשך שלושה חודשים. ההיכרות של העד עם המערער החלה כשהשניים עוד היו רווקים והידידות בין המשפחות המשיכה גם לאחר מכן, והמשפחות היו נפגשות בסופי שבוע. העד זכר את המתלוננת כילדה חמה, חייכנית ושמחה, אך אישר כי כשהגיעה לחטיבת ביניים המשפחות כבר לא הרבו להיפגש. את המשפחה תיאר העד כמשפחה חמה הדואגת לילדים ואת האוירה בבית כמאוד נינוחה. את היחסים בין המערער למתלוננת תיאר העד כיחסים קורקטיים ורגילים. העד, הדובר את השפה ההונגרית, נשאל לגבי הביטוי "כתם הרום", ולטענתו מעולם לא שמע את המערער מתבטא כך, ושלא מדובר בשיבוש של המילים "קטו-הרו" שמשמעותן "שתיים שלוש" (עמ' 1753 לפרוטוקול).

עוד על מהימנותה של המתלוננת בהכרעת הדין

84. וכעת, לאחר שסקרנו את עיקר העדויות והראיות, נחזור ונתעכב על הערכת עדותה של המתלוננת בהכרעת הדין.

כאמור, בית משפט קמא האמין לגרסת המתלוננת, בין היתר, מהטעמים הבאים שנחזור עליהם כאן: עדותה היתה עקבית וקוהרנטית ולא נפלו בעדותה או בהודעותיה במשטרה סתירות ממשיות; היא השתדלה לתאר באופן מדויק את העובדות, לא הפריזה יתר על המידה ולא התחמקה משאלות; תיאורה את האירועים היו מפורטים ביותר ועדותה התייחסה אף לעניינים פריפריאליים; היא הסכימה כי ייחשפו פרטים אינטימיים לרבות כל הרישומים שערכו המטפלות; היא גילתה יחס אמביוולנטי כלפי אביה; ובית המשפט התרשם לחיוב ממכלול עדותה והביטחון שהפגינה בדבריה.

בית משפט קמא הצביע על רישומיהן ועדויותיהן של המטפלות שטיפלו במתלוננת לאורך שנים – ובמיוחד רישומיה של המטפלת אלישבע שטיפלה בה ראשונה – בהם מתגלה הדרגתיות וזהירות בחשיפת הדברים "בזמן אמת", מה שמחזק את אמינות גרסתה של המתלוננת. מהרישומים עולה שבמפגשים הראשונים המתלוננת מיאנה להאמין לדברים שהיא זוכרת ולא היתה בטוחה באמיתות הדברים (נ/69 רישומים מיום 21.7.01), שבוע לאחר מכן המתלוננת העלתה לראשונה קטעי זיכרונות

מוחשיים תוך שמירה על זהירות, ורק לאחר מספר שבועות/חודשים התבהרו אצלה הסיפורים והיא היתה בטוחה יותר בעצמה.

85. הסנגור העלה שלוש טענות מרכזיות נגד מהימנותה של המתלוננת: האחת - כי קיים פער בין הדברים שסיפרה המתלוננת למטפלות לפני הגשת התלונה במשטרה ובין המעשים הקשים שייחסה לאביה כמפורט בתקציר, בהודעותיה במשטרה ובעדותה בבית המשפט. השניה - למתלוננת היתה מוטיבציה לנקום בהוריה מאחר שלא קיבלו את הזוגיות שלה עם בת זוגה. השלישית - הטריגר שגרם להתעוררות הזיכרון אצל המתלוננת היה מינורי ביחס לחוויות קשות שחוותה קודם לכן. עוד נטען בהקשר זה כי המצב הדיסוציאטיבי אליו נקלעה המתלוננת קשור לאירועים מיניים אחרים שחוותה, כמו יחסי המין הראשונים שקיימה, שהיו אלימים וברוטליים.

86. בית המשפט דן בפסק דינו בכל אחת מהטענות ודחה אותן לגופן.

נקבע כי אין בפער בין התקציר וההודעות במשטרה לבין הדברים שסיפרה למטפלות ולפרופ' זומר לפני כן כדי לערער את אמינותה של המתלוננת. זאת, ממספר טעמים: הטעם הראשון, הנסמך על חוות דעתו של פרופ' זומר, שהמתלוננת היתה בתחילה מנותקת רגשית עד שאזרה אומץ להתלונן במשטרה; הטעם השני הוא התופעה של הדרגתיות בתיאור המעשים על ידי נפגעות עבירות מין כפי שהוכר גם בפסיקה; הטעם השלישי נסמך על עדותה של המתלוננת ולפיה עוד קודם לכן זכרה את הפרטים אולם התקשתה לסדר את הדברים. בהקשר זה הזכיר בית המשפט כי גם ברישומי המטפלת אלישבע מצויים תיאורים של מעשים מיניים שביצע המערער במתלוננת, אם כי אלו אינם סדורים כהודעותיה במשטרה וכפי שהעידה בבית המשפט.

אשר לטענת המניע לנקום בהורים, נקבע כי המדובר בטענה קלושה. המתלוננת סירבה תחילה להאמין כי המערער אכן ביצע בה את המעשים בהם נזכרה. בנוסף, החשדות שהיו למתלוננת עלו עוד לפני הזוגיות שלה עם בת זוגה הנוכחית, ובתחילת הקשר הזוגי של המתלוננת ההורים כלל לא הביעו התנגדות לקשר.

בנוגע לטענת ה'טריגר', נקבע כי הגיוני שמקרה ההטרדה באוניברסיטה הוא שהביא להעלאת הזיכרון, באשר המרצה הזכיר למתלוננת את דמותו של המערער. אשר לטענה כי המקרה העלה זיכרונות מהטרדות מיניות אחרות, המדובר בהשערות בעלמא

שאינן מבוססות, מה עוד שהמעשים בהם מדובר הם מינוריים ביחס למעשים שביצע בה האב.

סיכום הכרעת הדין תוך התייחסות לעיקרי טענות הצדדים

87. הכרעת הדין מבוססת בעיקרה על שני נדבכים: הנדבך הראשון הוא האמון שנתן בית המשפט בעדויותיהן של המטפלות ואימוץ חוות הדעת של פרופ' זומר לגבי ה"זיכרון המודחק" ומנגנון הדיסוציאציה. הנדבך השני והעיקרי הוא ההתרשמות ממדינת גרסתה של המתלוננת מול חוסר האמון שרחש בית המשפט לעדויותיהם של המערער ובני המשפחה שציידו בגרסתו. בנוסף, מנה בית המשפט שורה ארוכה של חיזוקים לגרסת המתלוננת, עליהם נעמוד בהרחבה בהמשך.

88. המערער השתית הגנתו על כך שהמעשים המיוחסים לו אינם יכולים לעמוד במבחן המציאות "לא בגוף, לא במקום ולא בזמן". בגוף - מאחר שמעשי סדום ואונס שבוצעו לכאורה במתלוננת היו אמורים להשאיר בה סימנים פיזיים קשים ולפגוע בה נפשית "בזמן אמת", אך סימנים פיזיים כאמור לא נמצאו בתיקה הרפואי של המתלוננת. כמו כן המתלוננת היתה ילדה שמחה, חרוצה, בעלת הישגים בלימודים ומקובלת בחברה, בניגוד למה שניתן היה לצפות מילדה שעברה התעללות. בזמן ובמקום - מאחר שהמערער עבד עד לשעות מאוחרות והיה חוזר הביתה כשהילדים כבר היו אחרי מקלחת ומוכנים לשינה. עוד נטען שלא היו למערער הזדמנויות לבצע את המיוחס לו, מאחר שהסבתא והסבא היו תמיד בבית בשעות אחר הצהריים - ערב.

89. טענות אלו נדחו בהכרעת הדין.

ראשית, נקבע כי האמור בכתב האישום ממנו עולה כי המדובר במעשים שנעשו על בסיס יום-יומי, אכן נכתב על דרך ההפרזה, כפי שאישרה המתלוננת בעדותה באומרה כי לא היא שניסחה את כתב האישום. לגרסת המתלוננת, שנתקבלה על ידי בית משפט קמא, היא נאנסה עשרות פעמים, נקשרה מספר פעמים, והיו שני מקרים בלבד בהם המערער עשה תנועות חניקה (כתב האישום נוסח כביכול היה מדובר במעשה שבשגרה: "בעת ביצוע המעשים המפורטים לעיל, היה הנאשם חונק....") ובדרך כלל המעשים לא נעשו בברוטליות כפי שעשוי להצטייר מכתב האישום.

המתלוננת כלל לא נבדקה בילדותה באזור פי הטבעת, ומכאן שאין בהיעדר רישומים בתיק הרפואי כדי לשלול את התרחשותם של המקרים המיוחסים למערער. בית המשפט הפנה לפסיקה בה נקבע שהעדר סימנים של קרעים ודימומים אינו מעיד על אי קיומם של מעשי אונס ומעשי סדום ואין בכך כדי לסתור את האמון שניתן לעדות הקרבן. לכך יש להוסיף שהמערער השתמש בווזלין וכי המתלוננת לא התנגדה פיזית למעשים, כך שאין להסיק מכך שלא נותרו סימנים של קרעים ושריטות בפי הטבעת, מה שממילא גם לא נבדק ב"זמן אמת".

עוד נקבע, כי אין בכך שהמתלוננת ראתה עצמה כבתולה עד לגיל 20 ושחוותה דימום בעת המגע המיני הראשון כדי לסתור את גרסתה. הדעת נותנת כי המתלוננת אכן איבדה את בתוליה אך הדבר לא נתגלה מאחר שלא נבדק. המתלוננת חשבה שהיא בתולה בגיל 20 מאחר שלא זכרה כי אביה אנס אותה, והעובדה שדיממה בעת קיום יחסי המין הראשונים בגיל 20 אינה מכרעת, שהרי לדבריה, היא דיממה מספר פעמים בבגרותה בעת קיום יחסי מין עם גברים אחרים (עמ' 150 ו-154 לפרוטוקול).

גם העובדה שהמתלוננת היתה תלמידה מצטיינת, חברותית ושמחה אין בה כדי לשלול חוויה טראומטית של התעללות מינית, שהרי מנגנון הניתוק הנפשי הוא זה שאפשר למתלוננת לשכוח את הטרומה ולתפקד היטב. המתלוננת טענה לילדות עצובה אם כי הסכימה שהדבר לא נראה כלפי חוץ כי "אני חושבת שעשיתי עבודה טובה בלהסתיר כל השנים". בית משפט קמא פירש את הדברים כמבטאים ראייה בדיעבד של המתלוננת ולא ב"זמן אמת", כאשר לא הייתה נגישה לזיכרונותיה.

90. אשר לטענה כי המעשים לא יכולים היו להתבצע מבחינת הזמן והמקום, בית המשפט דחה את הטענה כי המערער היה שב בשעות מאוחרות הביתה, שהרי המערער העיד על עצמו – בניגוד לעדותה של נילי – כי בשנים בהם עבד כאזרח עובד צה"ל (עד לשנת 1985) נהג לשוב הביתה בסביבות השעה 17:30. לאחר מכן, המערער היה מובטל במשך כמעט שנה ושהה יותר בבית, ואז החלו המעשים המיניים הקשים יותר, ומחודש יולי 1986 עבד עד השעות 17:00-18:00 ולעיתים נאלץ לעבוד עד לשעות מאוחרות יותר. על כל פנים, המערער אישר במהלך השיחה המשולשת כי הזדמנויות להתייחד עם המתלוננת "לא חסרו", ומאחר שלא מדובר במקרים יום-יומיים סביר כי מצא שעות כושר לבצע את זממו.

91. ההגנה טענה למחדלי חקירה ומחדלים בניהול התביעה. בין היתר נטען כי לא נאסף די חומר בנוגע למצבה הרפואי והנפשי של המתלוננת בילדותה ואודות נטיותיו המיניות של המערער, האליבי של המערער לא נבדק וזירת העבירה לא תועדה.

טענות אלה נדחו בהכרעת הדין. נקבע כי אמנם ניתן היה להעמיק חקר בנוגע לנקודות מסויימות בפרשה, אך האשמה מוכחת לפי הראיות המספיקות ולא לפי הראיות המקסימליות, וכמעט בכל תיק ניתן להצביע על מחדלים כאלה ואחרים. בכל אופן, במקרה דנן, אין במחדלים הנטענים כדי להעלות או להוריד. כך, נוכח המחלוקת העובדתית אם ובאיזו תכיפות האם נהגה לשהות אצל השכנה, ניתן היה לצפות כי השכנה תוזמן לעדות, אך אף אחד מהצדדים לא עשה כן, ובית המשפט זקף זאת הן לחובת התביעה והן לחובת ההגנה.

92. סיכומו של דבר, שבית המשפט האמין לגרסתה של המתלוננת בצירוף שורה של ראיות מחזקות. נקבע שהמתלוננת לקתה בפוסט-טראומה ובהדחת זיכרון, מה שמסביר את השהיית תלונתה ומדוע התנהגה כילדה "רגילה" במהלך השנים למרות האירועים הקשים שחווה.

בשורה התחתונה הרשיע בית המשפט פה אחד את המערער בכל העבירות שיוחסו לו בכתב האישום ובכלל זה בריבוי מעשים של אינוס, מעשה סדום מעשה מגונה ותקיפה מינית.

תמצית טענות הצדדים בערעור

93. המערער תקף את הכרעת הדין לאורכה ולרוחבה, ובהמשך נתייחס לטענות ביתר פירוט. עיקר טענתו של המערער כי בית המשפט נתפש ל"כשל נרטיבי" לאחר שנשבה בסיפורה של המתלוננת, תוך התעלמות מהקשיים והסתירות העולים מגרסתה ומעדותה המושהית והמניע האפשרי שלה לנקום בהורים. המערער טען כי בית המשפט התעלם מראיות ומעדויות שהצביעו על חפותו, לרבות עדויות של בני המשפחה הקרובים, לא נתן דעתו לנזק הראייתי שנגרם לו בשל חלוף השנים הרבות מאז האירועים הנטענים, ולמעשה, הרשיע אותו מחמת הספק. לטענת המערער, בית המשפט "אילץ" את העובדות להתאים לסיפורה של המתלוננת, בהתעלמו מכך שהמעשים לא ייתכנו בשלושת המימדים הבאים: בגוף, בזמן ובמקום. בגוף – בהיעדר כל ממצא פיזי

או נפשי במתלוננת בזמן אמת, בזמן – נוכח שעות עבודתו של המערער וסדר היום של המשפחה בתקופה הרלוונטית, ובמקום – מאחר שבבית תמיד נכחו האמא שהייתה עקרת בית, או הסבתא והסבא שביקרו בבית על בסיס יומיומי כדי לעזור בטיפול בנכדים.

94. לטענת המערער, המתלוננת שכנעה את עצמה בעזרת המטפלות, בהשפעת הסמים שנטלה, ועל רקע מצבה הנפשי המערער במעשים שיחסה לאביה. המתלוננת הציצה ביומנים שאותם השמידה לאחר מכן; הזמינה את התיק הרפואי שלה שהיה מונח לפנייה עת ערכה את התקציר ומסרה הודעתה הראשונה למשטרה. המתלוננת השפיעה על אחותה ואחיה, ופעלה במניפולטיביות, למשל, בכך שלחצה על דודתה ועל אחיה לבל יתאפשר לאביה לערוך בדיקת פוליגרף.

95. מנגד, המשיבה תמכה בפסק הדין ובממצאי העובדה והמהימנות שנקבעו על ידי בית המשפט. הפרופיל של המתלוננת תואם "אחד לאחד" את המודלים של תסמונת פוסט-טראומה מושהית ואת תופעת הדיסוציאציה עליהם עמד פרופ' זומר. תופעה זו הוכרה אך לאחרונה בפסיקתו של בית משפט זה, שניתנה לאחר הכרעת הדין במקרה שלפנינו (ע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו), 20.10.2010) (להלן: עניין פלוני). המשיבה הצביעה על שורה של חיזוקים לגרסתה של המתלוננת, שנלקחו ממספר מקורות נפרדים ובלתי תלויים, ומכאן שהרשעתו של המערער בדין יסודה.

על זיכרונות מודחקים ועניין פלוני

96. "קִשָּׁה לְקַבֹּעַ בְּבִירוֹר, אֵיךְ זֶה קָנָה לָךְ. נִבְרָא לָךְ סִיּוֹט, שֶׁהֵלַךְ וְחָזַר, חָזַר וְהֵלַךְ, עַד שֶׁשָּׁלַף עָלֶיךָ כְּמוֹ רֶשֶׁת-פְּרָפְרִים" (דוד אבידן "הדו"ח הפסיכיאטרי" משהו בשביל מישהו מבחר שירים 131-132-1952-1964 (הקיבוץ המאוחד, מהדורה חמישית, 2009)). האם ייתכן מצב בו זיכרון יודחק עד כדי שיכחה מוחלטת במשך שנים רבות עד להצפתו מחדש "כמו רשת פרפרים" שהושלכה על הקרבן? בעניין פלוני נדונה לראשונה סוגית הזיכרון המודחק, ועמדנו על כך שהמחוקק הישראלי הכיר בתופעה - כפי שעולה מדברי ההסבר ומהרקע להארכת תקופת ההתיישנות בתיקון מס' 47 לחוק [העונשין](#) (עניין פלוני בפסקה 95) – כך שמקרים מעין אלה הם "שפיטים", למרות הקושי המובנה שהם מעוררים בספירה המשפטית.

97. בעניין פלוני עמדתי על הקושי בחשיפת האמת העובדתית במקרים של עבירות מין במשפחה, באשר אלו נעשות בדרך כלל בחדרי חדרים ומעצם טיבן וטבען רב בהן הנסתר על הגלוי. מכאן המשקל הנכבד שניתן להתרשמותה של הערכאה הדיונית מעדותו של קרבן העבירה לצורך הרשעת הנאשם. עוד הצבעתי על ההלכות המיוחדות שהתפתחו במישור הראייתי לגבי עבירות מין בכלל, ועבירות מין במשפחה בפרט, כגון: אין לדקדק כחוט השערה בסתירות ובאי דיוקים בעדותו של הקרבן; מודעות לכך שמצבו הנפשי של הקרבן יכול לגרום לבלבול, אי דיוק וחוסר עקביות בדבריו; אי מתן משקל רב לכבישת עדותו של הנפגע או לגרסתו הראשונית; בית המשפט אינו בוחן בפלס את התנהגותם של הנפגע ושל הנאשם בעבירות מין על אף שנראות לכאורה תמוהות או לא הגיוניות ביחס למעשים הנטענים; בית המשפט נזקק לעדויות שמיעה (ראו בהרחבה בעניין פלוני, פסקאות 82-90). בנוסף, הכלל של אי התערבות ערכאת ערעור בממצאי המהימנות של הערכאה הדיונית מקבל משנה תוקף בעבירות מין בשל החשיבות היתרה המיוחסת להתרשמותו של בית המשפט מנפגע העבירה (עניין פלוני, בפסקה 83 והאסמכתאות שם; ע"פ 8146/09 אבשלום נ' מדינת ישראל בפסקה 18 (פורסם בנבו), 8.9.2011) (להלן: עניין אבשלום).

עם זאת, כאשר בזיכרונות מודחקים עסקינן, כלל אי ההתערבות מאבד-משהו מתוקפו וגבורתו. זאת, כאשר אין מדובר במקרה "רגיל" של עבירות מין במשפחה, שבו לקורבן יש זיכרון רציף ונגיש למעשים שנעשו בו ומצבו הנפשי מהווה סיוע וחיזוק לגרסתו. וכך אמרתי בעניין פלוני (שם, פסקה 127):

"מהימנות גרסת קורבן העבירה ומצבו הנפשי הם אפוא שני כלים מרכזיים המשמשים את בית המשפט בקביעת ממצאי מהימנות ועובדה בעבירות מין בכלל, ועבירות של מין במשפחה בפרט. דא עקא, שכלים חשובים אלה מאבדים ממשקלם ומהאפקטיביות שלהם כאשר בזיכרון מודחק עסקינן, שהרי קורבן העבירה מאמין בכל נפשו ובכל מאודו כי התעללו בו מינית בילדותו...ברי לחלוטין כי המתלוננת מאמינה מתוך שכנוע עמוק כי המערער עשה בה את המעשים המיוחסים לו, וברי כי אמונה עזה זו היא הסיבה למצב הנפשי הקשה אליו נקלעה. זו האמת הפנימית-הסובייקטיבית של המתלוננת, אך השאלה העומדת בפנינו היא אם זו האמת החיצונית-האובייקטיבית. השאלה אינה של מהימנות דברי המתלוננת אלא של אמינות דבריה... לא 'אמיתותה' של עדות המתלוננת עומדת על הפרק אלא השאלה אם עדותה מבוססת על זיכרון מודחק עצמאי שלא השתבש במהלך השנים."

98. מכאן, שעדות מתלוננת הנסמכת על זיכרונות מודחקים צריכה להיבחן בזהירות יתר. לכך יש להוסיף, כי נוכח חלוף הזמן, נגרם לנאשם נזק ראייתי, ואין נפקה מינה שאין "להאשים" בכך את קרבן העבירה. בשל כך מצווה בית המשפט "לתור אחר ראיות מחזקות חיצוניות שאינן נובעות מהמתלוננת עצמה כדי להרשיע את הנאשם, כגון: עדויות נוספות, מעשים דומים, הודאה או ראשית הודאה וסימנים רפואיים או נפשיים-התנהגותיים בזמן אמת" (עניין פלוני, פסקה 128). כל מקרה יש לבחון לגופו על רקע מכלול העובדות והנסיבות, ובעניין פלוני ציינתי מספר פרמטרים גמישים שראוי כי יעמדו נגד עיני בית המשפט בבואו להכריע בתקפותם של זיכרונות מודחקים והם: בחינת מטרת הליך הטיפול הנפשי; האם המתלונן היה נתון לסוגסטיה מצד המטפל או אחרים או בעל נטייה להיכנס למצבים של סוגסטיה; רישום ותיעוד של המטפל במתלונן; הכשרתו המקצועית של המטפל; עדויות מומחים; וקיומן של ראיות חיצוניות התומכות באמינותם של הזיכרונות המודחקים, כגון:

"... הודאה של המתעלל או מעשים דומים שלו; רשומות או תיעוד של היסטוריה רפואית המעידים על אינדיקציות להתעללות מינית בילדות; תיעוד או הצהרות כתובות בזמן אמת על ידי נפגע העבירה כמו יומן או מכתב; עדות אובייקטיבית של עד ראייה; שרשרת של עובדות ונסיבות אחרות בעלות משקל ראייתי וכיו"ב" (שם, בפסקה 129).

המתלוננת הגישה את התלונה כנגד המערער לאחר שמלאו לה 28 ולמעלה מעשר שנים ממועד התרחשותן של העבירות. במצב דברים מעין זה הורה המחוקק כי העדות צריכה להיות מלווה ב"דבר לחיזוק", כאמור [בסעיף 354\(א\)](#) [לחק העונשין](#) כלהלן:

"354. סייג להתיישנות עבירות מין בקטין

(א) בעבירות המנויות בסעיף קטן זה, שנעברו בקטין, יחל מנין תקופת ההתיישנות ביום שמלאו לו עשרים ושמונה שנים...

(1א) הוגש כתב אישום, לפי סעיף קטן (א), בעקבות תלונה שהוגשה למשטרה לאחר שמלאו לנפגע העבירה עשרים ושמונה שנים, לא יורשע אדם על סמך עדות יחידה של נפגע העבירה, אלא אם כן יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה; ..."

אם במקרה של זיכרון רציף ונגיש, בו נכבשה התלונה שנים רבות בשל תחושת אשם, פחד, בושה וכיו"ב נדרש "דבר חיזוק" לצורך ההרשעה, על אחת כמה וכמה כי במקרה של זיכרונות מודחקים, נדרשים חיזוקים נוספים ומשמעותיים יותר לגרסת המתלונן, כדי לצמצם ככל שניתן את האפשרות ל"סיכוני משגה" (דורון [מנשה "שיקול דעת עובדתי, חופש](#) ההוכחה ותזות בדבר מקצועיות השפיטה" הפרקליט מג 83 (תשנ"ז); דורון [מנשה "אידיאל חשיפת האמת ועקרון](#) ההגנה מפני הרשעת שווא – אנטומיה של יחסים מסובכים" קרית המשפט א 307 (תשנ"א)).

99. הסוגיה של זיכרונות מודחקים עד כדי שיכחה (אמנזיה) מוחלטת של האירועים הטראומטיים שנויה במחלוקת ונמצאת ב"תפר" בין משפט לפסיכולוגיה, פסיכיאטריה ומדעי המוח. עמדתי על הדברים בהרחבה בעניין פלוני, ועל כן אקצר בדברים והקורא מוזמן לעיין שם.

אין חולק לגבי מספר מושכלות יסוד בתחום הפגיעה המינית בילדים. ראשית, ניתן להצביע על מגוון של תופעות בעקבות פגיעה מינית וגילוי עריות, הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך (כמו מצבי ניתוק, הפרעות אכילה, שימוש בסמים, הרס עצמי, פגיעה עצמית, דיכאון, חרדה, ניסיונות להתאבד או מחשבות אובדניות, קשיים בקשרים בין אישיים או בקיום יחסי מין). שנית, בעת טראומה מוכר מנגנון הדיסוציאציה הבא לידי ביטוי במספר דרכים (התנתקות, קיהיון וצפייה מבחוץ). שלישית, מוכרת התופעה של הפרעת דחק פוסט-טראומטית (PTSD), שהיא הפרעת חרדה הבאה לידי ביטוי במערך של תסמינים נפשיים וגופניים (כגון חוויה חוזרת של הטראומה דרך היזכרות בלתי רצונית כמו סיוטי לילה ופלאשבקים; הימנעות מדברים שיכולים להזכיר את האירוע כמו התרחקות ממקומות ואנשים; קהות במגוון תחומים או עוררות יתר הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בנדודי שינה, כעסים וקשיים בריכוז) (ניצה אייל נפלאות הזיכרון ותעתועי השיכחה, 154-155 (2004) (להלן: ניצה אייל)). כיום, מקובל לראות גם הפרעות זיכרון כחלק מסימני הפרעת הדחק הפוסט-טראומטית (ע"ע PTSD ב-DSM).

100. המצדדים בהדחקה עד כדי איבוד זיכרון מוחלט, גורסים כי כאשר הטראומה באה לידי ביטוי בפגיעה מינית בקטין בתא המשפחתי, הקטין משתמש במנגנון הדיסוציאציה בזמן התקיפה המינית, בכך שהוא חוסם את אירועי גילוי העריות מהכרתו או "עוזב" מנטאלית את גופו. הזיכרון של החוויה הטראומטית מאוחסן במוח במקום שאינו נגיש להכרה המודעת עד כדי חוסר יכולת לזכור (אמנזיה טראומטית).

הסיכוי להדחקה עד לאיבוד זיכרון מוחלט גובר כאשר מדובר בטרואמה חוזרת ונשנית; כאשר מדובר באירוע שנגרם באופן מכוון על ידי אדם; כאשר מדובר באירוע טראומטי בילדות; ככל שהנפגע רוחש יותר אמון בפוגע ויותר תלוי בו; אירוע שלא דיברו עליו או שהתבקשה שתיקה לגביו מסיבות שונות (ניצה אייל, בעמ' 164) – כל אלה פרמטרים התואמים לחלוטין את המקרה שלפנינו. הזיכרון שהודחק עלול לצוף בעקבות טריגר מסויים, שיכול להיות חשיפה לטרואמה נוספת או דומה, גירוי חושי כמו סצינה בטלוויזיה, רעש, ריח וכדומה. ההיזכרות המאוחרת מביאה בעקבותיה תופעות של פוסט-טראומה.

המתנגדים גורסים כי הדחקה עד כדי חוסר יכולת מוחלט לזכור את האירוע הטרואומטי אינה אפשרית, ולמצער, היא אירוע נדיר. טרם הוצע מנגנון מדעי המסביר כיצד נמחקים לחלוטין זיכרונות של התעללות מינית חוזרת ונשנית. בנוסף, התיאוריה לפיה הזיכרון הטרואומטי נשמר ב"קובץ" נפרד, מתעלמת מהאפשרות ש"הקובץ" אינו מכיל את האמת האובייקטיבית בשל גורמים פנימיים או חיצוניים שונים אשר גרמו לעיוות הזיכרון, למרות שהפרט מאמין לחלוטין בנכונותו. ניצה אייל מסכמת את הנושא בספרה באומרה: "נראה ששיכחה מוחלטת של אירוע טראומטי במשך עשרות שנים ולאחר מכן היזכרות בו בפרטי-פרטים היא נדירה למדי ומעוררת תהייה. מרבית חוקרי הזיכרון יתייחסו אליה בספקנות ויניחו שאלה הם זיכרונות מדומים" (שם, עמ' 169-170). אציין כי פרופ' זומר חלק בתוקף על עמדה זו של ניצה אייל (עמ' 644 לפרוטוקול) ודומני כי יש בכך כדי להדגים את המחלוקת הקיימת בנושא.

101. בעניין פלוני עמדתי על כך שהדוקטרינה של זיכרונות מודחקים עד כדי שיכחה מוחלטת (אמנזיה) מקובלת בשיח הטיפולי-הקליני, אך לאו דווקא המדעי-מחקרי (שם, פסקה 110), שמא בשל הקושי האינהרנטי לערוך ניסויים של ממש להדגמת אמנזיה בעקבות טראומה. מכל מקום, בעניין פלוני הגעתי למסקנה כי המחקק הישראלי אימץ דוקטרינה זו והמערער לא ביקש להרהר או לערער אחר הלכה זו, כך שאיננו נדרשים לחזור ולדון בסוגיה (עוד על התיאוריה שבבסיס הדוקטרינה והמחלוקת בין המצדדים בה לבין השוללים אותה, והזרמים והאינטרסים החברתיים שכל אסכולה מייצגת, ראו לימור עזיוני "בעקבות ע"פ 5582/09 [פורסם בנבן] – הרהורים ביחס לשאלת הזיכרון המודחק במשפט הישראלי" (עתיד להתפרסם ב"עלי משפט") (להלן: עזיוני)). עם זאת, מצאתי להוסיף על הדיון בנושא זה בעניין פלוני, עוד מספר הערות והרהורים.

הזיכרון האנושי הוא תעלומה ההולכת ומתפענחת במהלך השנים, עם צבירת הניסיון הקליני והתפתחות הטכנולוגיה. ייתכן כי בעתיד, ועם התקדמות מכשירי ההדמייה למיניהם, ניתן יהיה לאבחן ולהבחין בין זיכרונות כוזבים לזיכרונות אמיתיים, אך הדברים הם בבחינת חזון לעתיד הרחוק שלא נראה לעין. בעניין פלוני הזכרנו את החלק במוח הנקרא אמיגדלה, שהוא החלק האחראי על הזיכרון לטווח ארוך הלא-דקלרטיבי, הזיכרון של רגשות כמו כעס ופחד ותחושות גופניות, מה שמסביר מדוע לנפגעי טראומה רבים זיכרון חושי-רגשי ביחס לאירוע. האמיגדלה נכונה לפעולה מיידעם הלידה - להבדיל מחלקים אחרים במוח המתפתחים ומבשילים במהלך הילדות - ולכן חוויות רגשיות-טראומטיות בילדות יכולות להתקיים בזיכרון לתמיד גם ללא זיכרון מפורש שלהן, ולהופיע בעקבות 'טריגר' שמזכיר את התנאים בהם התרחשה הטראומה. העוסקים במלאכה נוהגים להצביע על מספר שלבים ביצירת הזיכרון והם: קליטה (registration) – קידוד (encoding) – התגבשות וצימוד (consolidation and binding) – איחסון (storage) – שליפת מידע (retrieval). חוסר יכולת להיזכר עשוי לנבוע מכשל בכל אחד מהשלבים הללו ומסיבות שונות, ולכן יש הסבורים כי השימוש במילה "הדחקה" כתיאור כולל של היעדר זיכרון, אינו מדויק. כך, ייתכן כי הזיכרון קיים אך יש קושי בשליפתו, קושי שיכול להיות הפיך וזמני, וייתכן כי הזיכרון לא נוצר כלל או שנוצר זיכרון חלקי ומקוטע בשל כשל בשלב ההתגבשות והצימוד. מכאן נובע החשש לזיכרון כוזב/מסולף/שגוי (memory false) (הרצאתו של פרופ' יורם יובל "לזכור ולשכוח – על הביולוגיה והפסיכולוגיה של זיכרונות טראומטיים" בכנס העמותה למשפט ציבורי בישראל 26.11.2010). לכך יש להוסיף את שנאמר בעניין פלוני, לגבי החשש מהנטייה הטבעית למילוי חסרים והשלמת פערים בזיכרון וחשש להקשחת הזיכרון. המסקנה מהדברים היא, שהחשש לזיכרון כוזב או לעיוות ואי דיוק בזיכרון, אין מקורו בהכרח ב"שתילה" של זיכרון או כתוצאה מלחץ שחש מטופל "להיזכר" בפגיעה מינית שעבר (למשל במסגרת טיפול פרטני או במהלך השתתפות בקבוצת תמיכה של נפגעי תקיפה מינית).

ואכן, בעניין פלוני הבחנתי בין זיכרונות כוזבים/מסולפים (false memories) לבין זיכרונות מושתלים (implanted memories). זיכרון מושתל הוא זיכרון כוזב, אך לא כל זיכרון כוזב הוא בהכרח זיכרון מושתל. שתילת זיכרון היא רק אפשרות אחת להיווצרות זיכרונות כוזבים. בנקודה זו אחדד ואבהיר דברים שאמרתי בעניין פלוני, שם נכתב (בפסקה 125 רישא) כי דוקטרינת הזיכרון השגוי עדיין לא הגיעה לדרגת

אסכולה. יש לדייק ולקרוא כי הכוונה לאסכולת הזיכרונות המושתלים (שפרופ' לופטוס היא הדמות המזוהה עמה) הזוכה לביקורת רבה בקרב העוסקים בתחום.

פרופ' זומר אמר בעדותו כי יש כיום קונצנזוס שאין עליו עוררין לגבי התופעה של אמנזיה (שיכחה) מוחלטת בעקבות טראומה נפשית (עמ' 638 לפרוטוקול) ובית משפט קמא מזכיר את הדברים בהכרעת דינו. ככל שידיעתי מגעת, הקונצנזוס הוא בקרב העוסקים בתחום הטיפולי-קליני אך לא בקונצנזוס המדעי-מחקרי. המחלוקת בין המצדדים בעצם קיומה של התופעה של שיכחה מוחלטת לבין השוללים את התופעה עדיין נמשכת, והיא משקפת את הפער בין התחום הטיפולי לבין התחום המדעי-מחקרי. בהקשר זה אפנה למחקר עליו למדתי ממאמרה של עציוני לעיל, ואשר מסקנתו מטרידה. המחקר נערך באמצע שנות ה-90' ופורסם לראשונה במאמר משנת 1995. באותו ניסוי נערכה בדיקת פוליגרף ל-300 עברייני מין בילדים שהורשעו על סמך זכרונות רצופים של הקרבנות אולם המשיכו לטעון כי הם חפים מפשע. קבוצת הביקורת באותה ניסוי מנתה 46 עברייני מין שהורשעו על סמך עדותם של קרבנות שזכרונותיהם התעוררו רק מספר שנים לאחר האירוע ושגם הם טענו לחפותם. התוצאות הראו, שמתוך הקבוצה של עברייני המין שהורשעו על סמך זכרונות רציפים, 22% בלבד נמצאו דוברי אמת בבדיקה באשר לחפותם, ואילו מתוך קבוצת הביקורת, 96% מהם נמצאו דוברי אמת. עורכי המאמר עומדים על הבעיות המובנות במחקר מסוג זה, בעיקר בנוגע למהימנותו של מכשיר הפוליגרף שמוטל בספק וכן חלוף הזמן בין המעשה להרשעה (אצל קבוצת הביקורת), אולם לטענתם, מדובר בממצא המעיד על ההשפעה האפשרית של מטפלים להשתלה או לחיזוק זיכרונות שווא, והחשש להאשמות שווא בעקבות הטיפול הנפשי שעובר הקרבן *Stan Abrams False Memory Syndrome Vs. Total Repression*, 23 J. PSYCHIATRY & L. 283 (1995). בעניין פלוני הזכרתי כי בארצות הברית הוקם על ידי האגודה לפסיכולוגיה "כוח משימה" כדי להכריע במחלוקת, אך זה לא הצליח להגיע להסכמה בנושא (עניין פלוני, פסקה 120, וכן עציוני לעיל). מטעם זה, ספק בעיני אם יש טעם להקים צוות מומחים שיחבר נייר עמדה בשאלה זו, כפי שהומלץ בעבר על ידי בתי המשפט בנושאים שברפואה ובמדע השנויים במחלוקת (כך נעשה בשעתו לגבי מחלוקת שחזרה ונשנתה בתביעות על פי חוק התגמולים (נכים ושיקום), תשי"ט - 1959 בשאלה אם מחלת הסכרת יכולה לפרוץ עקב לחץ נפשי. הורכבה ועדת מומחים שהגישה מסקנותיה - "הועדה לבחינת הקשר הסיבתי בין סכרת לשירות הצבאי - סכום והמלצות". ראו, לדוגמה, בע"א (י-ם) [9184/06](#) הולנדר נ' ועדת הערעורים לפי חוק הנכים (פורסם בנבו, 26.10.2006)). מכל

מקום, וכפי שנקבע בעניין פלוני, המחוקק אימץ את הדוקטרינה של זיכרון מודחק ואמנזיה מוחלטת של הטראומה לאורך שנים (לעמדת המשפט העברי לגבי החשש ל"השתלה" אצל עד שאינו זוכר את עדותו במשפט האזרחי ראו אליעזר הללה "סבור שזוכר ואינו זוכר – על השתלת זכרון" פרשת השבוע וישלח גליון מס' 385 באתר משרד המשפטים <http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/82586CA3-6CAE-449E-A466-E7567C26D134/23418/386.rtf>).

הדעה הרווחת היא כי התופעה של גילוי עריות במשפחה נפוצה בהרבה מאחוז המקרים המובא בפני בתי המשפט. גם לשיטתם של הגורסים כי התופעה של זיכרונות מודחקים היא נדירה, יש בכך כדי להסביר מדוע אכן מקרים אלה מהווים אחוז מזערי מתיקי גילויי העריות הנדונים בבית המשפט. מנגד, העובדה כי גם התומכים בדוקטרינת הזיכרון המודחק גורסים כי קיימת אפשרות להיווצרות זיכרונות כוזבים, מחייבת משנה זהירות בבואנו לקבוע "היה או לא היה" במסגרת הליך פלילי, ומכאן הצורך בראיות מחזקות שאין מקורן אך ורק בנפגע העבירה.

ומהתם להכא. על רקע דברים אלה, ניפנה לבחינת הראיות שהונחו לפנינו.

כרונוולוגיה

102. לנוחות הקורא, נחזור ונעמיד את מהלך חייה של המתלוננת לפי סדר הדברים.

- המתלוננת ילידת 1977.
- בין השנים 1981-1983 (בהיותה בת 4-6): נטען למעשים מגונים שונים. בשנת 1982 האם בהריון עם האחות, בשנת 1983 נולדה האחות.
- בין השנים 1984-1986 (בהיותה בת 7-9): נטען להמשך מעשים מגונים ומעשי סדום. בתקופה זו הייתה אפיזודה חד פעמית של הטרדה מינית של המתלוננת על ידי הגנן.
- 7/1986–10/1985: המערער מובטל בין הפסקת עבודתו כאזרח עובד צה"ל ועד לתחילת עבודתו ברשת החינוך.

- בין השנים 1986-1989 (המתלוננת בת 9-12): נטען למעשי סדום ואינוס, שהראשון בהם אירע בהושענא רבה ביום 24.10.86. על מעשים אלה לא חלה התיישנות.
- בשנת 1989 הסבא והסבתא עוברים להתגורר בסמיכות יחסית לביתה של המתלוננת.
- 21.2.1989: המתלוננת בת 12 מקבלת וסת ראשונה. נטען כי מעשי האינוס והסדום נפסקים, אך מעשי המין האוראלי נמשכים לפרק זמן.
- משנת 1991 (בהיותה כבת 14): המתלוננת מתחילה לפתח הפרעות אכילה (אינטייק מרפאה להפרעות אכילה).
- בסביבות שנת 1992 (בהיותה בת 15-16): המתלוננת מוטרדת מינית על ידי המדריך בחוג תקשורת בו השתתפה (רישומי המטפלת רונית נ/70 מיום 11.11.04).
- 23.8.1994 (בהיותה בת 17 וחצי): המתלוננת פונה ביוזמתה למרפאה להפרעות אכילה ולאחר שמובהר לה כי לא תופל בלי השתתפות ההורים, מתחילה בחודש דצמבר 1994 בטיפול בידיעת ההורים והשתתפותם. באותה עת, המתלוננת בכיתה י"ב, עוברת מבחני מגן ובגרויות.
- 8/1997–16.8.1995 (בגילאים 18 וחצי עד עשרים וחצי): המתלוננת משרתת בצבא, מגיעה הביתה בסופי שבוע.
- סוף 1997 – זמן קצר לאחר שחרורה: מקיימת יחסי מין בפעם הראשונה [קטע הושמט].
- בשנים 1997-1999 (בהיותה בת 20-22): חוזרת הביתה, עובדת במספר מקומות.

- בשנת 1999 : עוברת להתגורר במרכז ומתחילה ללמוד באוניברסיטה ובמכללה.
- 12/1999 (בת 22) : מוטרדת מינית על ידי מרצה באוניברסיטה.
- 2001 : עוברת קורס למתנדבות במרכז סיוע לנפגעות תקיפה מינית, מקימה יחד עם אחרים "קו מידע ותמיכה לנפגעות הטרדה מינית בקמפוס" ומתנדבת בו לאורך זמן.
- 23.1.2001 – 8/2003 : בטיפול אצל אלישבע . תחילת הצפת הזיכרונות.
- 6/2002 : משנה את שמה הפרטי.
- 4/2004 – 11/2003 : בטיפול אצל מיכל במרפאת בי"ח איכילוב לטיפול נפגעי טראומה מינית בילדות.
- 2004 : המתלוננת מגיעה לעיתים רחוקות להורים, אחת לחודש-חודשיים. היא ואמה הולכות למכון ייעוץ. המתלוננת מספרת לאמה כי עברה פגיעה מינית בילדותה, המתלוננת מספר לדודתה כי המדובר באביה.
- 2/2004 : עוברת להתגורר בקיבוץ בצפון.
- 2/2005 – 5.8.2004 : בטיפול אצל המטפלת רונית במרכז הרב-תחומי לנפגעות תקיפה מינית.
- 1/2006 – 7/2006 : 15 מפגשים עם פרופ' זומר. חוזרת להתגורר במרכז הארץ.
- 29.4.2006 : הפגישה המשולשת המוקלטת עם המערער והאם.

- 13.6.2006 : עריכת התקציר.
- 18.6.2006 (כבת 29): הגשת התלונה במשטרה.
- 4.9.2006 : המערער נעצר ונחקר לראשונה.

עוד אודות המשפחה והמתלוננת

103. ההגנה הצביעה על מאפיינים שונים של בני המשפחה ושל המתלוננת, אשר לטענתה מחזקים את גרסת המערער כי הדברים המיוחסים לו לא היו ולא נבראו. נוכח טענה זו, נלקט מתוך כלל העדויות והראיות, "צבע" ופרטים נוספים לדמויות שבפנינו, ואשר חלקם לא מצאו ביטוי בהכרעת הדין.

האם – נחזית כדמות הדומיננטית בין ההורים, חרדתית, מגוננת, חשוב לה לשמור על תדמית המשפחה והיא מייפה דברים (הרישומים במרפאה להפרעות אכילה מיום 11.7.95). הקשר בינה לבין המתלוננת בעייתית. האם דאגנית כפייתית ה"חונקת" את המתלוננת בדאגותיה, מחטטת בחפציה וחוקרת אותה על מעשיה. לא ישנה מדאגה כאשר המתלוננת יוצאת לבלות, בגללה המתלוננת ויתרה על בילויים ויציאות, האם לא הרשתה שיהיו לה חברות ולכן בילתה את ילדותה לבד בבית, ושמחה ללכת לחוג שחייה על מנת להשתחרר קצת מעולה ומהשגחתה של האם. גם כשבגרה והשתחררה מהשירות הצבאי, המתלוננת הייתה מדברת עם אמה בטלפון מספר פעמים ביום, לדבריה, אפילו שמונה פעמים ביום. האם צריכה לדעת כל הזמן מה קורה איתה, כשהמוקד הוא צרכי האם. האם סבלה כנראה מהפרעות אכילה בילדותה ובינה לבין אמה (הסבתא) קשר תלותי-סימביוטי, כאשר הסבתא שולטת ביד רמה. לאחר הצבא ולאחר שהחלה קצת לנתק קשר מהוריה, המתלוננת נפגשה עמה מפעם לפעם, והאם הייתה מספרת לה כמה רע היא חשה על כך ששתי בנותיה מתנכרות לה.

המערער – מצטייר דווקא כדמות החלשה בין ההורים, ביקורתי אך לא מעורב מאוד בחיי המתלוננת. מריבות תכופות בינו לבין האם, בעיקר על כסף, "סופג" מהאם השפלות עד שמתפרץ בהתקפות זעם קשות כלפיה אך ללא הרמת יד. לאחר מכן מתחרט, בוכה לעיתים, והמתלוננת הייתה זו שניחמה אותו ובפניה היה מתנה את בעיותיו עם האם. ובכלל, נראה כי המתלוננת הייתה הילדה האהובה על המערער והיה קשר חזק ביניהם. כך, ברישומי המרפאה להפרעות אכילה, המערער תואר על ידי

המתלוננת כנעים הליכות, עוסק בחינוך, אדם נהדר, מבין אותה, מספר לה מרחשי ליבו והיא אוהבת אותו מאוד ומרחמת עליו.

האח – מתואר כמופנם ומבודד, לא מבין מה באמת קורה סביבו, ולדברי המתלוננת, בצעירותו היה שומע הרבה מוסיקה אלימה.

הסבא והסבתא – היו מעורבים מאוד בחיי המתלוננת, הסבא מסייע כל הזמן את הנכדים. המתלוננת סיפרה כי האמא כפתה עליה קשר יום-יומי עם הסבא והסבתא.

104. המתלוננת – סבלה בעבר ממום בלב, הגדירה עצמה כבעלת נטייה להתמכרות מאחר שעישנה בעבר, החל מגיל 17, שתי קופסאות סיגריות ליום ועישנה גראס. בתקופה לאחר הצבא, מאחר שהתמסרה לעבודה בהתנדבות בקו לנפגעי הטרדה מינית באוניברסיטה, לא השתכרה וקרסה כלכלית והוריה עזרו לה לממן את הלימודים.

המתלוננת סברה כי היא סובלת מ-DID לא קיצוני ([קטע שהושמט]). כך, למשל, היא אומרת למטפלת רונית, שהביאה היום את האישיות הנחמדה שלה; או שכאשר נפגשה עם אמה וזו בכתה בפניה על כך שהיא מאבדת אותה, היא הרגישה תוך כדי שיחה שהיו בה שתי דמויות: הילדה של פעם שרגילה להקשיב לאם, לרחם עליה ולהרגיש אשמה, וזו של היום שאומרת לעצמה שהיא לא צריכה להיות שם בשביל האם.

המתלוננת מתמחה בנושא של גילוי עריות ומייעצת לאחרים בנושא זה (נ/70 9.2.05). היא צמחונית, וכאשר אכלה במסעדה בטעות אורז עם בשר רצה לשירותים והקיאה. המתלוננת מצטיירת ומעידה על עצמה כפרפקציוניסטית (עובדת יום ולילה כמעט עד הרגע האחרון על עבודה סמינריונית ומתקנת אותה שוב ושוב), היא ביקורתית, מיליטנטית, וחשדנית.

המתלוננת ביקורתית כלפי המטפלת אלישבע שלטעמה הייתה אמהית מדי, לא התייחסה לכך שהיא לסבית ולדעתה אף שיקרה לה בכך שאמרה שיש לה ניסיון בהפרעת DID; היא ביקורתית כלפי המטפלת במכון הייעוץ ששאלה אותה אם ניסתה להתנגד לאביה, מה שגרם לה להפסיק את הטיפול שם.

המתלוננת מצטיירת בעיני עצמה ובעיני המטפלות כמיליטנטית וכרודפת צדק. היא הגישה תביעה כנגד האוניברסיטה על כך ש"מרחח" את הטיפול בתלונתה כלפי המרצה שהטריד אותה מינית וזכתה בפיצויים מהאוניברסיטה; ארגנה תביעה נגד אחד המעסיקים שלה שפיטר אנשים ללא התראה; השתתפה בהפגנה של מספר נשים כנגד איש בידור שנטען כי הטריד משתתפת באחת מתוכניותיו ([קטע שהושמט]).

המתלוננת חוותה מספר פגיעות מיניות בעברה, מעבר למעשים המיוחסים לאביה: הגנן; המדריך בחוג התקשורת שהטריד אותה וילדים אחרים; הדוד שהטריד את כל הילדות במשפחה בנגיעות ובהתבטאויות ונחשב למטרידן של המשפחה (נ/70, 26.8.04); המדריך הנערץ עליה בחוג, אדם מבוגר ונשוי שניסה להתחיל איתה מינית מה שגרם לה ל"שוק" כי ראתה בו דמות אב (רישומי מרפאה להפרעות אכילה מיום 20.3.95 ו-13.6.95); והמרצה באוניברסיטה. [קטע שהושמט]. מספרת כי גם אחותה הוטרדה מינית על ידי הגנן (האחות בעדותה הכחישה כי הגנן ביצע בה מעשים מיניים - עמ' 1007-1008 לפרוטוקול); תחושת הבטן שלה היא שגם אחיה נפגע מינית על ידי אביה וגם על ידי הרב שלימד אותו לבר מצווה; היא סבורה כי בין אביה לאמו (סבתה) היו יחסים פתולוגיים שהתבטאו בכך שישן עם אמו כדי לנחמה על מות בן זוגה, והיא אף חושדת שהיה קשר מיני בין אביה לאמו (נ/70 23.9.04).

על מהימנותה ואמינותה של המתלוננת

105. כפי שנאמר בעניין פלוני, מהימנותו של המתלונן היא תנאי הכרחי, אך לא מספיק להרשעה במקרה של זיכרונות מודחקים. במקרה דנן, בית משפט קמא מצא את עדותה של המתלוננת מהימנה, ועל כך עמדנו בפירוט לעיל. קביעה זו, לגבי מהימנותה של המתלוננת – להבדיל מאמינותה – עומדת על כנה בהיותה ממצא עובדתי מובהק הנתמך בחומר הראיות שנסקר לעיל.

המערער הצביע על מספר "שקרים בולטים" שעלו מעדותה של המתלוננת: היומנים האישיים ששרפה; כי שיקרה בכך שסיפרה כי אינה משתמשת במכשיר הסלולארי שהוריה מממנים; כי סתרה את עצמה בעדותה כאשר טענה כי כבר בגיל 12 רצתה לצאת מן הבית, למרות שכתבה ביומן של בת הדודה "תתעודדי יש רק שש/שלוש שנים ללמוד", מה שמעיד על כך שרצתה לסיים את הלימודים ולא לצאת מן הבית כנטען על ידה; וכי ביקשה לסכל את האפשרות שאביה ייבדק בפוליגרף.

עיינתי בטענותיו של הסנגור ובפרוטוקולים אליהם הפנה ולא מצאתי כי יש בטענות אלה כדי לקעקע את עדותה של המתלוננת. כך, הטענה כביכול המתלוננת הפצירה באחיה שהמערער לא יעבור בדיקת פוליגרף הוצגה בצורה מטעה. המתלוננת אמרה לאחיה כי היא חוששת מהתגובה של אביהם אם יוצע לו ללכת לבדיקת פוליגרף. "השקר" היחיד בו נתפסה המתלוננת נוגע לשימוש בטלפון הסלולארי, באשר בעדותה טענה המתלוננת כי אינה משתמשת במכשיר שמומן על ידי ההורים (עמ' 233 לפרוטוקול), והוצגו לבית המשפט חשבונות המורות על כך שההורים שילמו עבור הטלפון (עמ' 267-268). לטעמי, המדובר בסתירה זניחה, שמא אף נעלם מעיני המתלוננת כי המכשיר מחוייב מחשבון ההורים. מכל מקום, אין מדובר בסתירה מהותית היורדת לשרשם של דברים ומקעקעת את מהימנותה של המתלוננת, כפי שהתרשם בית משפט קמא ממכלול עדותה, ודומה כי לא בכדי, עניין זניח זה אף לא נזכר בהכרעת הדין.

המתלוננת היא שסיפרה על שריפת היומנים במהלך שנת 1999, ולדבריה, השמידה את היומנים מאחר שעברה ניתוח וחזרה להתגורר עם ההורים וחששה שהוריה יחטטו לה בחפציה האישיים כפי שהאם הייתה נוהגת לעשות. מכל מקום, ביומן היו שירים ועניינים אישיים ופרטיים שלא היה בהם לתרום לענייננו, שהרי הזיכרונות החלו לצוף רק בשלב מאוחר יותר, לאחר התקרית עם המרצה בסוף שנת 1999.

106. המערער הפנה לאחד הרישומים של המטפלת אלישבע (נ/69 מיום 12.2.02) שם נכתב כי למתלוננת נטייה לשקר ולנפח סיפורים וכושר שיפוט לקוי. אלא שמהרישומים עולה, וכך הוסבר גם על ידי אלישבע בעדותה, כי המדובר ב"שקרים מקומיים" שהמתלוננת השתמשה בהם כדי להתמודד עם מצבה בתקופת הילדות/נערות, ולא על דפוס חוזר וקבוע, לפחות לא בשנות הבגרות. כך עולה גם מרישומים אחרים שם נכתב כי למתלוננת קשה לשקר וכי לא נראה לה שיכולה להמציא שקרים על incest ולהאמין בהם, אך אם עושה זאת אזי היא "באמת שרוטה".

107. המערער טען כי מצבה הנפשי של המתלוננת היה מעורער וכי עדותה הושפעה מגורמים חיצוניים, כמו רגשי נקמה בהורים. בית משפט קמא, שהתרשם מהמתלוננת באופן בלתי אמצעי, דחה טענה זו ולא מצא כי ניתן לייחס למתלוננת מניעים זרים בהגשת התלונה.

108. בהכרעת הדין נדחתה הטענה כי המתלוננת סבלה ממצב פסיכוטי או גילתה סממנים פסיכויטיים שהצדיקו אבחון פסיכיאטרי, כפי שגרס ד"ר מלב בחוות דעתו מטעם ההגנה.

איני רואה להתערב בקביעה זו. קשה להלום שכל אנשי המקצוע שטיפלו במתלוננת לאורך השנים, החמיצו סימנים של פסיכוזה או בוחן מציאות לקוי. אכן, עמדנו על קווי אופי של המתלוננת, שלא כולם באו לידי ביטוי בהכרעת הדין, אך בתמונה הכוללת יש לזכור כי מדובר בבחורה שתפקדה ומתפקדת בכל תחומי החיים – בצבא, בעבודה ובלימודים.

המטפלות שטיפלו במתלוננת ב"זמן אמת", לא אבחנו אצל המתלוננת כל סימנים של פסיכוזה והתרשמו כי כושר ההבחנה שלה בין דמיון למציאות לא היה מוטעה. המתלוננת עצמה האמינה כי היא סובלת באופן קל מהפרעת DID אך הן המטפלות והן פרופ' זומר הסכימו כי היא לא סבלה מהפרעה זו, וגם ד"ר מלב לא חלק על כך (לתיאור מרתק של התסמונת ראו ספרם של זאב ברגמן ושרה אהבה זה לא סכין (ידיעות אחרונות ספרי חמד, 1998). מכאן, שלא היה צורך לערוך למתלוננת אבחון פסיכיאטרי כדי לשלול הפרעה זו ואין באי-עריכת הבדיקה כדי לפגום באמינותה.

109. קושיא של ממש שהעלה המערער, נוגעת לפער בין ריבוי המעשים המיניים שייחסה המתלוננת לאביה, כפי שעולה מהתיאורים הגראפיים והמפורטים של המעשים בתקציר, בהודעותיה במשטרה ובעדותה בבית המשפט – לבין מה שסיפרה, וליתר דיוק, מה שלא סיפרה למטפלות או לפרופ' זומר, לפני כן.

אין חולק כי החל מתחילת הטיפול בשנת 2001 ועד לכתיבת התקציר והגשת התלונה בחודש יוני 2006, המתלוננת לא תיארה באופן כה מפורט את מעשי ההתעללות בה, לא את סוגי המעשים ולא את תדירותם. עם זאת, כבר ברישומיה של המטפלת אלישבע (נ/69) אנו מוצאים כי למתלוננת היו זיכרונות ברורים שאת חלקם שמרה לעצמה כי העדיפה לא לספר. כך, ברישום מיום 20.2.01 נכתב כי אצל המתלוננת עולה תמונה שלה ושל אביה עירומים במקלחת, אביה נוטל את היד שלה ומניח אותה על איבר מינה, [קטע הושמט]. ברישום מיום 29.7.01 כותבת אלישבע כי המתלוננת מוצאת אומץ לספר על תמונות שמסתובבות לה בראש אם כי עדיין לא בטוחה שזה אמיתי [קטע הושמט]. ברישום מיום 10.1.02 נכתב כי מספרת על זיכרון

שלה עם אביה. זוכרת כי לאחר שאמא הייתה צועקת על אבא "תפקידה היה לנחם אותו. נשלחה ע"י אמא. [קטע הושמט] זוכרת עוד פרטים – אך כבר לא הייתה מסוגלת לספר". ברישום מיום 2.5.02 נכתב "חושבת שזיכרונותיה בדבר האינצסט הם נכונים. כבר זמן מה מסתובבת עם זיכרונות ברורים ולא מעיזה לספר...". "לא זוכרת כל מה שקרה במקלט אבל יש דברים שזוכרת ולא רוצה לספר" (נ/69 עמ' 13 ללא תאריך) (הדגשות הוספו – י.ע.). גם המטפלת רונית כתבה ברישומיה כי המתלוננת לא מספרת לה על הפלאשבקים "גם כי חוששת שיהיה לי (הכוונה לרונית – י.ע.) קשה וגם כי חוששת שזה יציף אותה שוב, והיא לא יכולה להרשות זאת לעצמה" (רישום מיום 28.10.04). גם אחותה של המתלוננת סיפרה כי המתלוננת שוחחה עמה מספר חודשים לפני הגשת התלונה, אך אמרה לה שאינה רוצה לערב אותה או להשפיע עליה בשום צורה, אך כששאלה את המתלוננת היא סיפרה לה [קטע הושמט] (שם, עמ' 1011).

בנוסף, בית משפט קמא קיבל את התזה של פרופ' זומר לפיה "במשטרה היא היתה מנותקת מרגשותיה, פעלה באופן אוטומטי, הוציאה את הזיכרונות ללא פס הקול הרגשי..." (שם, עמ' 667). כן האמין בית המשפט לדברי המתלוננת כי כתבה במהלך "השנים האחרונות" נקודות לעצמה אודות מעשי אביה, עוד לפני שכתבה את התקציר והגישה את התלונה במשטרה, אך התקשתה לספר על הדברים למטפלות. לכך יש חיזוק ברישומים של המטפלת אלישבע שם נרשם "עלו קטעי זיכרונות, אמירות ואינטראקציות עם האב – רשמה על הרבה דפי פוליו" (רישום מיום 6.3.01); "כתבה מכתב לאביה... התעללות מינית רגשית ומציאותית... בהתחלה – נבוכה וצינית, בהמשך זוכרת בשטף. מכתב אחד ומפורט... (רישום מיום 26.10.01). אלישבע אף הציעה למתלוננת לכתוב מידי פעם את הזיכרונות על פתקים ולהטמינם במגירה או בקופסה סגורה (רישום מיום 6.8.02).

לטעמי, יש בדברים אלה כדי להסביר את הפער עליו הצביע המערער בין התיאורים הלא מפורטים יחסית במהלך הטיפול, לבין התיאורים המפורטים בתקציר ובהודעות במשטרה. אף לא למותר להזכיר כי הפסיקה הכירה בקושי של נשים בוגרות המשחזרות חוויות מיניות טראומטיות שאירעו בילדותן לעבד את הדברים וכי "קורבנות עבירות מין מספרים את סיפורם באופן מקוטע וסותר... הקושי לעבד את החוויה הטראומטית ולהמשיג את אשר ארע, מקשה על תהליך ההיזכרות בחוויה בנקודת זמן מאוחרת..." (ע"פ 6643/05 מדינת ישראל נ' פלוני, בפסקה 12 (פורסם בבנו), 3.7.2007); ע"פ 102/09 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 13 (פורסם בבנו),

; (7.4.2011); [ע"פ 9657/05](#) פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 15 (פורסם בנבו), (9.3.2009); עניין פלוני, בפסקה 90).

110. סיכומו של דבר, שאיני רואה להתערב בהתרשמותו החיובית של בית משפט מהמתלוננת, ומקביעתו כי עדותה היתה קוהרנטית ולא נמצאו בה סתירות של ממש. מכאן, שיש לצאת מנקודת הנחה כי המתלוננת לא שיקרה בעדותה ומבחינתה הסובייקטיבית המערער אכן ביצע בה את המעשים המיוחסים לו.

חוות דעת המומחים

111. עמדנו לעיל על חוות הדעת המקצועיות ועדויות המומחים מטעם התביעה וההגנה. לסופו של יום, בית המשפט ביכר את חוות הדעת של פרופ' זומר על פני חוות דעתו של ד"ר מלב מטעם ההגנה מהטעמים שנזכרו לעיל. במסקנה זו איני רואה להתערב, ואזכיר את ההלכה לפיה כלל אי ההתערבות של ערכאת הערעור בממצאי מהימנות של הערכאה הדיונית כוחו יפה – ויש הגורסים אף ביתר שאת – במקרים בהם הערכאה הדיונית ביכרה חוות דעת של מומחה פלוני על פני חוות דעת מקצועית אחרת (ראו, לדוגמה, [ע"א 10311/08](#) כבהא נ' מרכז רפואי הלל יפה (פורסם בנבו), (1.8.2011); [ע"א 11035/07](#) שירותי בריאות כללית נ' אביטן (פורסם בנבו), (20.7.2011)).

112. פרופ' זומר, שמומחיותו בפוסט-טראומה ובדיסוציאציה, הגיש את חוות דעתו בכובעו כמומחה בתחום, אלא שבנוסף לכך טיפל במתלוננת עובר להגשת התלונה במשטרה, וציין זאת בחוות הדעת. בעניין פלוני העידו מטעם התביעה המטפלים במתלוננת ונקבע כי בשל כך אין לייחס להם מעמד של עדים מומחים מטעם התביעה. במקרה דנן, חוות הדעת של פרופ' זומר נועדה לשמש כחוות דעת עיונית גרידא לגבי הפן המדעי-טיפולי של תופעת הזיכרונות המודחקים ולא למצבה של המתלוננת במישרין, כפי שהבהיר פרופ' זומר הן בחוות הדעת והן בעדותו (עמ' 563-564).

עם זאת, לא אכחד שמצב זה, בו העד המומחה טיפל בעבר בנפגע העבירה, אינו רצוי. כך, בהודעתו במשטרה הצהיר פרופ' זומר כי אמנם הוא לא עודד את המתלוננת להגיש תלונה במשטרה אך משהגישה תלונה "אני עומד מאחוריה ואגיש לה כל סיוע נפשי על מנת שתוכל לעמוד בתהליך מכיוון שזאת החלטתה ורצונה להתעצם מול מי שפגע והחליש אותה כל כך" (ת/19). יש בדברים אלה להצביע על הזדהות עם המתלוננת, בניגוד לריחוק האובייקטיבי הנדרש, ברגיל, ממומחה בית המשפט. לטעמי,

טוב הייתה עושה התביעה אילו הגישה חוות דעת נוספת של מומחה שלא טיפל במתלוננת לפני כן. עם זאת, איני רואה לפסול את חוות הדעת או לשלול את מעמדו של פרופ' זומר כעד מומחה מטעם התביעה וזאת מהטעמים הבאים:

ראשית, בית משפט קמא התרשם שניתן לסמוך על יושרתו המקצועית של פרופ' זומר, שנוהר להבחין בין חוות דעתו המקצועית לבין דעתו האישית אודות מצבה של המתלוננת, ואף סירב, מטעם זה, להשיב על חלק מהשאלות שהופנו אליו הנוגעות למתלוננת עצמה (עמ' 580 לפרוטוקול). שנית, מחקריו של פרופ' זומר התפרסמו זמן רב לפני מתן חוות הדעת בעניינה של המתלוננת כך שאין חשש כי חוות הדעת "נתפרה" למידותיה. שלישית, בחוות הדעת (ת/17) כמעט שאין התייחסות ישירה למתלוננת מלבד לעניין הסימנים להופעת הדיסוציאציה, שאותם נטל פרופ' זומר מהודעות המתלוננת במשטרה (עמ' 13-14). רביעית, הן מעדות המתלוננת והן מדברי פרופ' זומר והתרשמות שערך (בדיעבד), עולה כי המפגשים עם המתלוננת היו בשלב של בניית יחסי אמון ולא הספיקו להגיע לשלב עיבוד הטראומה. פרופ' זומר סיפר לבית המשפט שיש לו התרשמות אבחנתית מהמתלוננת (עמ' 574 לפרוטוקול), שידע "בגדול" שעברה התעללות מינית בתוך המשפחה (עמ' 577), אך נחשף לראשונה לפרטי ההתעללות המינית שעברה המתלוננת רק כשחוקר המשטרה הציג בפניו את עיקרי הדברים (עמ' 569 לפרוטוקול). חמישית, משנקבע בעניין פלוני, כי המחוקק הכיר בקיומה של תופעת הזיכרונות המודחקים, ממילא מצטמצם משקלה של חוות דעתו התיאורטית של פרופ' זומר לגבי עצם קיומה של התופעה.

עם זאת, לא אכחד כי משקלה של חוות הדעת של פרופ' זומר לגבי המתלוננת עצמה, להבדיל מהפן הטיפולי-מחקרי בנושא הזיכרונות המודחקים, אינו גדול. זאת, מאחר שלא הובאו בפניו הרישומים של המטפלות במתלוננת. לטעמי, לרישומים אלה חשיבות רבה בניתוח ואבחון התופעה של אמנזיה טראומטית, ויש להצר על כך שהדברים לא נעשו.

תמיהה נוספת שהעלה המערער בבית משפט קמא (עמ' 350 לסיכומיו דלמטה), ועליה לא מצאתי תשובה, היא מדוע לא הובאה ליאורה זומר, אשתו של פרופ' זומר, לעדות. מרישומיה של המטפלת רונית (מיום 19.10.04) עולה כי המתלוננת הציגה בפניה ציורים שונים שציירה תחת השפעה של גראס. מאחר שליאורה זומר היא מטפלת באומניות המתמחה ב"פענוח" ציורים ואף היא עוסקת בטראומה ודיסוציאציה, רונית

ביקשה את רשות המתלוננת להעביר אליה את הציורים לשם התייעצות והמתלוננת הסכימה (בשלב מסוים המתלוננת אף ביקשה לעבור לטיפול של ליאורה זומר). לא ברור מה עלה בגורלם של הציורים שהועברו, אם הועברו, לליאורה זומר. פרופ' זומר נשאל על כך בחקירה הנגדית ולדבריו הוא לא ידע שהציורים של המתלוננת הועברו לבדיקה אצל אשתו (עמ' 712 לפרוטוקול), ואילו רונית כלל לא נשאלה אם הציורים אכן הועברו לליאורה זומר.

עדותן של המטפלות

113. בעניין פלוני נקבע כי אחד הפרמטרים שיש לבחון הוא הטיפול הנפשי שעבר המתלונן, לרבות מטרת ההליך הטיפולי, הכשרתו המקצועית של המטפל, הרישום והתייעוד של הטיפול, אם המטופל הוא בעל נטייה להיכנס למצבים של סוגסטיה ואם היה נתון לסוגסטיה מצד המטפל או מצד אחרים. עמדנו לעיל על עדותן של המטפלות ועל "נקודות ציון" מרכזיות ברישומיהן המעידות על מצבה הנפשי של המתלוננת ועל התהליך הטיפולי שעברה. אין חולק כי המתלוננת החלה בטיפול הנפשי מיוזמתה בעקבות ההטרדה המינית שחוותה מצידו של המרצה באוניברסיטה, מה שהיה, לגרסתה, הטריגר להצפת הזיכרונות. המערער תקף בבית משפט קמא את מקצועיותן של המטפלות ואת אופן הטיפול במתלוננת, ולטענתו, התהליך הטיפולי במתלוננת הוא שגרם לעיוות הזיכרון וגרם לה להאשים את המערער במעשים המיוחסים לו.

בית משפט קמא התרשם באופן בלתי אמצעי מהמטפלות וקבע כי אין להטיל דופי במקצועיותן, מומחיותן ועיסוקן. כאמור, אלישבע ורונית הגישו את רישומיהן לבית המשפט ואילו רישומיה של מיכל אבדו והיא העידה בבית המשפט על סמך זיכרונה. בית המשפט נתן משקל רב לעדויותיהן של המטפלות כמי שהיו בקשר רצוף עם המתלוננת והתרשמו ממנה באופן בלתי אמצעי, בציינו כי עדויותיהן והתרשמותן מהמתלוננת עולות בקנה אחד עם חוות דעתו העיונית של פרופ' זומר. עוד נקבע כי לא היתה התערבות אקטיבית מצד המטפלות, כי לא עולה חשש לסוגסטיה או ל"השתלת זיכרונות" אצל המתלוננת מצידן, ואף לא היה קשר בין המטפלות לבין עצמן.

114. שלוש המטפלות העידו כי מטרת הטיפול היתה לעזור למתלוננת להתמודד עם הזיכרונות ולהמשיך בחייה חרף הקשיים הנפשיים שחוותה. אלישבע העידה כי המתלוננת הגיעה אליה במצב בו טרם גיבשה זיכרון ברור והיא נמנעה לעשות עם המתלוננת אינטרפטציה לפלאשבקים שחוותה. לדבריה, מטרת הטיפול היתה "שהיא

תגלה בעצמה מה קרה לה, אם קרה לה" (עמ' 922) ולא במטרה להחזיר לה את הזיכרון. ברישומיה של אלישבע מופיעים תיאורים שמסרה המתלוננת בדבר "פלאשבקים", חלומות ושברי זיכרונות שחוותה (הרישומים מימים 23.1.01; 20.2.01 מאי 2001). הפעם הראשונה בה סיפרה המתלוננת לאלישבע על קטעי זיכרונות מוחשיים היתה ביום 29.7.01, אולם המתלוננת לא היתה בטוחה שהזיכרונות אמיתיים וחשדה שאולי היא ממציאה את הדברים. לאחר מכן אלישבע ערכה למתלוננת "דמיון מודרך" במהלכו לקחה עצמה למקום בטוח (כמו כוכב אחר, מפלי מים, נגינת נבל) ובמסגרתו החלה המתלוננת לחשוף זיכרונות נוספים אך בלי הפרטים הקשים (רישום מיום 11.6.02). לא נטען כי יש לראות בשיטת ה"דמיון המודרך" סוג של סוגסטיה או השתלת זיכרונות, ואף ד"ר מלב לא ראה בכך אינדיקציה המעידה על סוגסטיה (נ/100 בעמ' 9 לחוות הדעת). על כל פנים, למיטב בדיקתי את הרישומים, היתה זו הפעם היחידה בה נרשם כי נעשה הליך של דמיון מודרך. ברישומים אחרים מופיע כי המתלוננת העלתה זיכרונות מעצמה כסיטואציות שראתה או חוותה במהלך השבוע, כגון ששמעה את אביה קורא לה "שיינה פופה" (8.10.02), וזיכרון שלה שהיא נמצאת בתוך מקלט (נ/69 ללא תאריך, עמ' 13) [קטע הושמט].

115. גם רונית שללה את האפשרות כי השתילה למתלוננת רעיונות או מילים. העדה הסבירה כי היא עובדת עם חוויות שהמטופל הביא לתוך החדר ונותנת להן תוקף, אך אינה קובעת אם הדברים שהמטופל אמר הם אמת או שקר והיא לעולם לא תוסיף מעבר לדברים שמסר לה המטופל. ברישומים של רונית מתועדים "פלאשבקים" מהפגיעה המינית שהמערערת התקשתה לתאר בפרטים, חלומות ותיאורים מקוטעים של המתלוננת על מעשי אביה, ללא סימן כלשהו להתערבותה של המטפלת. כך למשל, סיפרה המתלוננת כי בכל שנה לפני שמחת תורה היא נזכרת בילדותה (גיל 9 לערך) ועל דבר נורא שקשור בה ובאביה, אולם אינה מצליחה לזכור מה בדיוק התרחש. על כך כתבה רונית "שאלתי אותה אם היתה רוצה לנסות ולהיזכר בזה כאן בפגישה הבאה, ואמרה שכן" (רישום מיום 5.10.04).

המטפלת מיכל העידה במשטרה כי הטיפול במתלוננת התמקד "בהבנת השלכות הפגיעה ובנסיון לעזור ל[מתלוננת] בהתנתקות החריפות מהן סבלה ובנסיון לעזור לה להתארגן בחיים הנוכחיים אשר היו די מפורקים" (ת/21). מאחר שהרישומים שערכה אבדו, ולמרות שאין כל סיבה להניח כי התערבה בהליך ההיזכרות, אני סבור כי יש ליתן לעדותה משקל נמוך יותר מזה של המטפלות האחרות.

גם מעדותו של פרופ' זומר לא עולה חשש להשתלה או סוגסטיה. לדבריו, כשהמתלוננת דיברה על המצוקה שלה "היא דיברה על זיכרונות מפורשים ומפורטים" והוא סירב לבקשתה לערוך לה טיפולים התערבותיים כמו היפנוזה או "זריקת אמת".

116. המערער טען כי המתלוננת הושפעה מהתנדבותה ב"קו מידע ותמיכה לנפגעות הטרדה מינית בקמפוס" ובתכנים אליהם נחשפה במסגרת התנדבותה. נזכיר כי המתלוננת החלה להתנדב במרכז לאחר שהוטרדה על ידי המרצה, והמטפלת אלישבע אף ציינה ברישומיה שמצבה הנפשי התדרדר בעקבות קורס למתנדבות שהשתלמה בו (רישום מיום 23.1.01). המתלוננת אמרה כי לא נחשפה במהלך עבודתה לסיפורים רבים של פגיעה מינית. לדבריה, עיקר העבודה בשנים הראשונות היה בתחום ההסברה והגברת המודעות לנושא, והמתלוננות בקו לסיוע לנפגעות תקיפה מינית לא תיארו באופן גרפי מה עבר עליהן אלא סיפרו באופן כללי יותר והביעו תחושות. בקורס שעברה לפני שהחלה לנהל את קו התמיכה, אמנם נחשפה גם לתכנים של תקיפה מינית, אך נחשפה בעיקר לנתונים סטטיסטיים ולא לפרטי הפרטים של סיפורי תקיפה מינית (עמ' 192, 282). בית משפט קמא קיבל הסבר זה של המתלוננת, אך אני נכון להניח כי עבודתה של המתלוננת כמתנדבת בקו לסיוע לנפגעות תקיפה מינית והשתתפותה בקורס העוסק בנושא, חשף אותה לתכנים קשים. הא-ראיה, שהמתלוננת כתבה בתקציר כי במהלך הקורס "...הועברו הרבה תכנים שנגעו לנושא התקיפה המינית, והם התחילו לעורר בי את הידיעה שהודחקה למשך יותר מעשור – שאבא שלי התעלל בי מינית".

עם זאת, אין בכך כדי לתמוך בתיאורית הסוגסטיה שנגרמה למתלוננת, ולכל היותר מדובר בטריגר נוסף או בגורם מאיץ להיזכרות כפי שאישר פרופ' זומר (עמ' 714-715 לפרוטוקול).

117. המערער טען כי המתלוננת הושפעה משימוש בסמים מסוג גראס וקאנביס ולא ניתן לסמוך על זיכרונותיה המתעתעים בעקבות השימוש בסמים.

אכן אין חולק שהמתלוננת השתמשה בסמים, אולם הטענה כי השימוש בסמים השפיע על הזיכרון נדחתה על ידי בית משפט קמא לאור עדויות המטפלות, שלא התרשמו משימוש מסיבי בסמים ולא הבחינו בהשפעה של שימוש בסמים על הליך ההיזכרות. פרופ' זומר גרס כי שימוש בסמים אכן יכול לגרום לתופעה של ריחוף

והתנתקות מרגשות אך לא לתופעות פוסט-טראומטית כמו אלו מהן סבלה המתלוננת. גם ד"ר מלב הסכים כי השימוש בסם לא יוצר זיכרונות אלא מעוות זיכרונות קיימים.

אני נכון להניח כי השימוש בגראס עלול לגרום לתופעות קשות כאלה ואחרות, לרבות 'פלאשבקים', והדברים הם כמעט בבחינת ידיעה שיפוטית. עם זאת, משלא הובאה כל ראיה לכך שהשימוש בסמים עלול ליצור זיכרונות כוזבים או לפגוע בהליך ההיזכרות, ונוכח עדותן של המטפלות במתלוננת, הרי שטענת המערער היא בבחינת תיאוריה בעלמא.

תחנת ביניים

118. נסכם בקצרה את הילוכנו עד כה. מצאנו כי אין מקום להתערב בקביעת בית משפט קמא בנקודות הבאות: כי עדותה של המתלוננת הייתה מהימנה; כי יש להעדיף את חוות דעתו של פרופ' זומר על פני חוות דעתו של ד"ר מלב; כי מהעדויות והרישומים של שלוש המטפלות במתלוננת לא נמצא שהמתלוננת נחשפה לסוגסטיה והשתלת זיכרונות מצידן; כי התרשמותן של המטפלות שהמתלוננת סובלת מפוסט-טראומה עולה בקנה אחד עם חוות הדעת העיונית של פרופ' זומר.

המתלוננת מאמינה בכל נפשה ובכל מאודה כי אביה אכן ביצע בה את המעשים הקשים שעלו בזכרונה. ברם, מאחר שבזיכרונות מודחקים עסקינן, במהימנותה של המתלוננת לא סגי, ועלינו לבחון אם יש ראיות מחזקות חיצוניות, שיש בהן כדי לנטרל את החשש לזיכרון כוזב לגבי המעשים שהמתלוננת ייחסה לאביה בתקופת ילדותה. זאת, להבדיל מחלקים אחרים בגרסתה של המתלוננת המתייחסים, בין היתר, לעיתוי ההיזכרות ומהלכה, מצבה הנפשי בעקבות חשיפת המעשים, ואירועים שונים בתקופת נעוריה ובגרותה, לגביהם ניתן להסתמך על עדותה היחידה.

החיזוקים לגרסתה של המתלוננת

119. בית משפט קמא איזכר בפסק דינו מספר ראיות המהוות חיזוק לכאורה לגרסתה של המתלוננת כלהלן: תופעות חריגות בילדות (תלישת שערות, אכילת אבק, דקירת אצבעות באמצעות סיכות ונשיכת שפתיים אובססיבית); בעיות רפואיות שונות במהלך הילדות (כאבים בפי הטבעת, עצירות והפרשות לא רצוניות וכאבי ברכיים); הפרעות אכילה בתקופת הנערות והבגרות; נסיונות התאבדות בילדות; מצב נפשי קשה בתקופת

הילדות והנערות ובעקבות הצפת הזיכרונות; התנתקויות חוזרות ונשנות; עדותה של האחות; עדותו הבלתי מהימנה של המערער ואף ראשית הודיה מצידו בנושא המקלחות המשותפות, הלינות המשותפות, חקירת המקלטים והחלוק הפתוח; שקרים של הדודה בהודעתה במשטרה; הכינוי "מהנדסת מין" כלפי המתלוננת; רישומי המקלטים שהמתלוננת ציירה בילדותה; מציאת חוברות "איש ואשה – אנציקלופדיה להעשרת חיי האהבה" במקום בו זכרה המתלוננת שהונחו.

120. לטענת המערער, אין בראיות אלו, לא בנפרד ולא במצטבר, כדי להרשיעו, באשר מרבית החיזוקים הנזכרים לעיל הם ניטרליים וניתן לפרשם שלא בהקשר מיני. למיצער, מקורם בדברי המתלוננת עצמה ללא תמיכה בראיות חיצוניות, ולחלופי חלופין, המדובר בחיזוקים כלליים שאינם מתייחסים למעשי האינוס ומעשי הסדום המצויים בליבת כתב האישום.

אבחן להלן את כל אחד ואחד מהחיזוקים המפורטים לעיל, על רקע מכלול התשתית העובדתית שהונחה בפני בית המשפט, ואם יש במכלול הראיות להביא למסקנה המרשיעה אליה הגיע בית משפט קמא. אבחן להלן כל אחד מהחיזוקים או התופעות בנפרד – האם יש לסווגם כ"ניטרליים", קרי, לאו דווקא בהקשר של פגיעה מינית – ולאחר מכן נבחן את הדברים כמכלול.

הטריגר להופעת הזיכרונות המודחקים

121. כאמור, הטריגר להעלאת הזיכרונות אצל המתלוננת היה הטרדה מינית מצד מרצה באוניברסיטה בסוף שנת 1999, אירוע שבעקבותיו הגישה המתלוננת תלונה במשטרה וזכתה בפיצויים בתביעה אזרחית שהגישה כנגד האוניברסיטה.

לטענת המערער, הטרדה מצידו של המרצה היתה מינורית עד מאוד ביחס לטראומות שחוותה המתלוננת, לגרסתה, מה שמקשה את אמינותה של המתלוננת. איני סבור כך. כפי שציין בית משפט קמא, דמותו של המרצה שהטריד את המתלוננת הזכירה לה את דמותו של אביה במספר פרמטרים לרבות הגיל, המראה וצורת הפיתוי, כפי שגם בא לידי ביטוי בתכנים של החלומות שחלמה המתלוננת בסמוך לאחר שהוטרדה על ידי המרצה.

גם המטפלות במתלוננת התרשמו מהאותנטיות שבדבריה אודות הקשר שבין מעשי המרצה למעשיו של המערער שהביאו להתעוררות הזיכרונות אצלה ולתופעות הנפשיות והפיזיות שנגרמו לה. כך, ברישומיה של אלישבע מיום 15.10.02 נכתב "יש בינו [המרצה –י.ע.] לבין אביה דמיון- בגיל, במראה, בצורת הפיתוי ('אני בודד', 'מסכן' וכו')", ודברים דומים מופיעים ברישומים של רונית (רישום מיום 9.9.04).

התנהגויות חריגות בילדות

122. בתקציר כתבה המתלוננת כי היו לה התנהגויות חריגות בילדות המוקדמת ועל דברים אלו חזרה בהודעתה במשטרה מיום 10.7.06 (נ/34) ובעדותה בבית המשפט. לדבריה, בגילאים 4-6 לערך, סבלה מתסמינים שונים כמו תלישת שערות, בליעת אבק, דקירת האצבעות באמצעות סכין ומחטים ונשיכת עור השפתיים והלחיים הפנימיות כפי שיפורט להלן. אין חולק כי המעשים המיוחסים למערער בתקופת הגילאים 4-6 התיישנו, אך אין בכך כדי לגרוע מהמשקל הראייתי של התופעות בגיל זה.

(-) תלישת שערות: המתלוננת סיפרה כי מגיל 4 לערך החלה לתלוש לעצמה שערות מהראש "מקרבת את שתי האצבעות לקרקפת ומושכת כל פעם קבוצת שיער עד שנהיה לי שם גירוי שזה כאב. לפעמים הייתי תולשת שיערה שיערה והוא היה מרגיע אותי, ככל שזה כאב" (עמ' 26 לפרוטוקול). גם בהודעתה במשטרה סיפרה כי "ככל שזה כאב יותר ככה זה הרגיע". המתלוננת העידה כי היא חושבת שהתפתחה לה דלקת וכי נתנו לאמה משחה, ובשלב כלשהו היא הסתפרה והתופעה פסקה. לשאלת התובעת כיצד ההורים הבחינו בדלקת, השיבה כי ההורים ראו אותה מתעסקת כל הזמן עם השיער ובעקבות כך נוצרו גם כן קרחות קטנות ואודם באזור הקרקפת.

(-) אכילת אבק: כשתמה תקופת תלישת השערות, המתלוננת ישבה בסלון הבית ואספה אבק לכדור ובלעה אותו. [קטע הושמט] התנהגות זו הופסקה לדבריה של המתלוננת ביום בו סבתה ראתה אותה עושה כן והעירה על כך לאמה (עמ' 26 לפרוטוקול).

(-) דקירת האצבעות באמצעות סיכות: לדברי המתלוננת, היא לקחה סיכות ומחטים ממרפסת הכביסה ודקרה את עצמה באצבעות, הכניסה את המחט מתחת לעור והרימה את העור וקילפה אותו. לדבריה, הרגישה כי העור בידיים מלוכלך והיא נהנתה לקלף את העור ולראות אותו מתחדש אחרי כמה ימים. התנהגות זו חדלה בעקבות

אירוע שהיה בגן הילדים, שהמתלוננת מצאה סיכה מוטלת על הרצפה, לקחה אותה והחלה לחרוט על היד ולהכניס את המחט מתחת לעור. הגנת העירה על כך לאמה שהייתה נוכחת בגן ומאז הפסיקה לדקור את האצבעות (עמ' 26-27 לפרוטוקול).

(-) נשיכת שפתיים: המתלוננת העידה כי בערך מגיל 6 סבלה מפצע שהתפשט על השפתיים, ומאז החלה לנשוך את העור, לעיתים עד זוב דם. לדבריה, נשיכת השפתיים גרמה לה להתנקות ולחדש את התאים המזוהמים שלה. התופעה המשיכה לאורך זמן רב עד שבמשפחה העירו לה על כך, ובפרט אביה שאמר לה כי אם תמשיך לנשוך את השפתיים "אף אחד לא ירצה להתחתן איתי ולנשק אותי עם השפתיים" (עדותה של המתלוננת בעמ' 27 לפרוטוקול). מאז שהעירו לה החלה לנשוך את עצמה בלחי הפנימית עד תלישת הבשר הפנימי וגם תופעה זו ארכה שנים.

123. בית משפט קמא ראה בתופעות אלו תגובת מצוקה להתעללות שחוותה המתלוננת בילדותה וכחיקוי לחלק מהמעשים שביצע בה אביה.

ראייה חיצונית לקיומן של תופעות אלו ניתן למצוא בתגובות המערער והאם בשיחה המשולשת שהוקלטה על ידי המתלוננת:

"המתלוננת: אתם זוכרים שכשהייתי בת ארבע תלשתי שערות ולקחתם אותי, לקחתם אותי לאיזה אחות שמרחה לי? את זוכרת שמצאת אותי כאן אוכלת אבק ולכלוך מהרצפה שסבתא הזדעקה כי היא ראתה אותי מפה אוכלת לכלוך? או שדקרתי את עצמי באצבעות בגן ואורה הגנת לא הבינה למה אני מתעסקת עם סיכות וחוטכת את עצמי? או שנשכתי את השפתיים ככה עד זוב דם או שאכלתי את עצמי מבפנים במשך שנים זעקתי לעזרה ואמרתי שמהו איתי לא בסדר, ואתם? לא שמתם לב לזה? עשיתי את זה סתם? ילדים מתחילים להתנהג בצורה כזאת?

האם: לא אני מסכימה שזה לא סתם אבל המתלוננת: את זוכרת את הדברים האלה?
האם: כן

המערער: כן, את התנועה הזאת ואת זה שמשכת בשפתיים אני זוכר" (ת/11א, בעמ' 5, הדגשות הוספו – י.ע.).

124. בעדותה בבית המשפט חזרה בה האם מהדברים. היא הכחישה כי המתלוננת אכלה אבק בילדותה וטענה כי אינה זוכרת מקרה בו המתלוננת דקרה את עצמה. לדבריה, למתלוננת לא היתה נגישות לסיכות שהיו מוסתרות בכלי התפירה שבחדר

הכביסה. בנוגע לתלישת השערות, לאם היה הסבר שונה, ולדבריה כשהיו בחופשה משפחתית בטבריה היא והמערער הבחינו בקרחות קטנות בראשה של המתלוננת ובעקבות כך לקחו אותה לרופא שקבע כי היא סובלת מגזוזת. לשאלת בית המשפט השיבה כי אינה זוכרת אם המתלוננת עברה הקרנות ולמיטב זיכרונה היא טופלה במשחות ומאז התופעה הפסיקה. גם הסבתא העידה כי מעולם לא ראתה את המתלוננת אוכלת לכלוך מהריצפה, ולא הבחינה בכך שהיא תולשת שערות. בעדותה סיפרה הסבתא שהיתה נוהגת לרחוץ ולסרק את המתלוננת ולא הבחינה בקרחות או בסימני דקירה באצבעות. הסבתא זכרה כי המתלוננת סבלה מיובש בשפתיים ואישרה כי אף היתה קורעת את השפתיים באמצעות השיניים.

בית משפט קמא לא קיבל את הסבריה של האם במיוחד בנוגע לעניין הגזוזת, באשר על פי עדותו של ד"ר לם יש חובת דיווח ותיעוד לגבי גזוזת ואלו לא נמצאו בתיקה הרפואי של המתלוננת. בית המשפט אף דחה את עדותה של הסבתא בעניין זה וביכר את עדותה של המתלוננת הנתמכת כאמור בשיחה המשולשת מיום 29.4.06.

פרופ' זומר התייחס בחוות דעתו (ת/17) לתופעות אלו כמאפיינות קרבנות של עבירות מין בתוך המשפחה, כהבעת כעס ותיעוב של הנפגע על הגוף שבגד והפך לזירה של כאב והשפלה והקושי למצוא דרכים לבטא כאב זה. ברם, מחקירתו בבית המשפט עולה כי התופעה של חבלה עצמית אצל ילד שעובר התעללות מינית פורצת בדרך כלל בשלב מאוחר יותר של גיל הנערות והבגרות, ואין ראייה לכך שחבלה עצמית בילדות מעידה על התעללות. לכך יש להוסיף כי ניתן היה לצפות כי תופעות אלה תופענה דווקא בתקופת ההתעללות הקשה, בעת שהמתלוננת הייתה בטווח הגילאים 7-12 ולא בגילאי 4-6 בהם התפרצו התופעות.

סיכומו של דבר, שיש ראיות חיצוניות לכך שהמתלוננת סבלה בילדותה מהתופעות עליהן סיפרה. בית משפט קמא ראה תופעות אלה כחיזוק לגרסת המתלוננת, ואף לטעמי, הצטברות התופעות ומוזרותן, יכולות להוות חיזוק. מנגד, בהתחשב בכך שאותן תופעות התרחשו בגילאי 4-6, עוד לפני המסה הקריטית של האירועים, ניתן לראות בהן גם תופעות ניטרליות.

תסמינים רפואיים

125. המתלוננת טענה כי בילדותה סבלה משלל בעיות רפואיות כתוצאה מהמעשים שביצע בה המערער – פטריה בנרתיק (קנדידה), דלקות גרון תכופות, קשיים בעשיית

צרכים, כאבים וגירודים באזור פי הטבעת, כאבי ברכיים והפרעות אכילה בגילאים מאוחרים יותר. לתסמינים אלה תיעוד ברישומים הרפואיים.

דלקות גרון ופטריה בנרתיק: בית משפט קמא לא ראה בתופעות אלו חיזוק לגרסתה של המתלוננת. זאת, נוכח עדותם של ד"ר לם ושל רופאת הילדים שטיפלה במתלוננת, כי המתלוננת לא סבלה מדלקות גרון בשכיחות גבוהה יותר מהמוצע לילדים בני גילה, וכי פטריה (קנדידה) בנרתיק יכולה להיות גם כתוצאה מאוננות או תופעה של קדם-ווסת או תוצאה של הפרת האיזון בגוף עקב שימוש באנטיביוטיקה, ולא דוקא בשל קיום יחסי מין. התביעה לא השכילה להציג חוות דעת נגדית לזו של ד"ר לם, כך שמסקנתו של בית משפט קמא בנושאים אלה מקובלת עלי.

עם זאת, לא למותר לציין את העדויות הסותרות והמפותלות של האם ושל הסבתא בנקודה זו. הסבתא סיפרה כי גם האם סבלה בילדותה מפטריות בנרתיק, בעוד שהאם טענה כי לא סבלה אף פעם מכך ולכן התפלאה שלמתלוננת יש פטריות, ובשיחה המשולשת אמרה כי אף שאלה את הסבתא מה יכולה להיות הסיבה לפטריות לדעתה (ת/11א, עמ' 7). לעומת זאת, בהודעתה במשטרה (נ/36, עמ' 3) אמרה האם שגם לה וגם למתלוננת יש פטריות בנרתיק לאחר נטילת אנטיביוטיקה, אך בעדותה אמרה בחקירה ראשית כי מעולם לא סבלה מתופעה זו – לא כשהיתה ילדה ולא כשהתבגרה, ובחקירה הנגדית חזרה בה וטענה כי גם היא סבלה ועדיין סובלת מפטריות לאחר נטילת אנטיביוטיקה.

סיכומו של דבר, שניתן לראות את התופעות של דלקות גרון ופטריה בנרתיק כתופעות ניטרליות, אך לטעמי, התופעה של פטריה בנרתיק יכולה במכלול הדברים להיות גם חיזוק.

126. כאבי ברכיים: בית משפט קמא קיבל גרסת המתלוננת כי מקורם של כאבי הברכיים בכך שהמערער נהג להציב אותה על ברכיה כדי שתבצע בו מין אוראלי. המתלוננת העלתה נקודה זו לראשונה בתקציר, אשר בעת כתיבתו כבר היה הרישום הרפואי מול עיניה. בחקירתה במשטרה מיום 18.6.06 (נ/30) סיפרה המתלוננת כי היו לה "...כאבים בברכיים בגלל שהוא היה מושיב אותי על הרצפה כשהוא היה רוצה שאני ארד לו. אז הוא היה יושב על הספה בסלון או על המיטה בחדר של אח שלי ואני הייתי על הברכיים על הרצפה. הייתי אצל רופאים אבל אף פעם לא אמרתי שאבא עשה

לי משהו". המתלוננת סיפרה שהייתה ניצבת על ברכיה "ותמיד הן כאבו לי נורא". המערער הציע לה לקחת כרית אולם כיוון שהפעולה לקחה זמן רב, הלחץ על הברכיים "היה כל כך נוראי ששום דבר לא עזר". לדבריה, בעת ביצוע המעשים, הייתה יכולה להתרכז רק בכאבי הברכיים, והרגישה כי הברכיים שלה עלולות "להתפוצץ" מרוב כאב. כאבי הברכיים חדלו לדבריה לאחר שהמערער הפסיק לפגוע בה.

לכאבי הברכיים יש תיעוד ברישום הרפואי של המתלוננת (ת/12) בין הגילאים

: 13-10

▪ ביום 31.12.87 (בהיות המתלוננת כבת עשר) נכתב: "כאבים בברך ימין ללא סימני אטריטיס (דלקת פרקים – W.I...". כמו כן נרשם prepatellar bursitis שהכוונה היא לנפיחות סביב הפיקה שנוצרת לעיתים מהצטברות נוזלים (הסברה של רופאת הילדים בעמ' 871 לפרוטוקול). המתלוננת נשלחה למספר בדיקות לרבות צילום ברכיים שהיה תקין.

▪ ביום 22.4.88 נרשם כי המתלוננת סובלת מכאב גרון ו"שוב נפיחות בברך"

▪ ביום 10.9.89 נרשם שהמתלוננת סובלת מכאב בברך ימין, קיימת "רגישות קלה בפרק הירך הימני. אין הגבלה בתנועה" והמתלוננת נשלחה לסדרת בדיקות.

▪ ביום 17.4.90, נרשם כי המתלוננת סובלת מכאבי ברכיים לאחר מאמץ ושהבדיקות תקינות. על הרישום האחרון חתום רופא שלא זומן לעדות.

רופאת הילדים העידה על סמך הרישומים, כי הבחינה אצל המתלוננת ברגישות מקומית באזור הברך, ושלחה אותה לבדיקות כדי לשלול דלקת פרקים, והבדיקות היו תקינות. לדבריה, הנפיחות בברך יכולה להיגרם "מספורט, מעומס יתר, ממאמץ מוגבר על הברך" (עמ' 838). המתלוננת אמנם זכרה כי האבחנה של כאבי הברכיים היתה כאבי גדילה, אך הרופאה שללה אבחנה זו שלא מצאה ביטוי ברישומים הרפואיים, ובחקירתה הנגדית הסבירה כי כאבי גדילה באים לידי ביטוי בשוקיים ולא בברך.

הנה כי כן, לפנינו ראייה חיצונית-אובייקטיבית לכך שהמתלוננת סבלה משך כשנתיים וחצי מכאבי ברכיים. כאמור, בית המשפט קמא ראה בכך חיזוק לגרסת המתלוננת כי המערער כפה עליה מין אוראלי בעודה ניצבת על ברכיה. בהתחשב בכך שנשללו ההסברים של דלקת פרקים או כאבי גדילה, ניתן לראות בכך חיזוק לגרסתה של המתלוננת. עם זאת, לטעמי, ייתכנו גם הסברים נייטרליים אחרים לתופעה, כמו פעילות ספורט, כפי שהסבירה רופאת הילדים בעדותה, אך אזכיר כי המתלוננת עסקה באופן אינטנסיבי בשחיה תחרותית ולא בספורט אחר.

127. כאבים בפי הטבעת: המתלוננת סיפרה כי כשהייתה קטנה סבלה מגירודים וגירויים בנרתיק, היו לה המון הפרשות, היה לה קשה לשבת ופעמים רבות ישבה בכיתה על עכוז אחד בשל הכאבים. לדבריה, התלוננה גם בפני המערער ש"מגרד לה", הוא בדק וקבע שזה שום דבר, ואם זה מציק ניתן למרוח וזולין. הדברים לא נזכרו בתקציר, והועלו לראשונה בהודעתה במשטרה ולאחר מכן בעדותה בבית המשפט.

ברישום הרפואי מחודש ינואר 1981 (המתלוננת כבת 4) נכתב מספר פעמים שהמתלוננת סבלה משלשולים ונשלחה לבדיקות הכוללות תרבית צואה ושתן; ברישום מיום 17.1.82 (המתלוננת כבת חמש) נכתב תולעים בישבן; ברישום מיום 12.2.84 (המתלוננת כבת שבע) נרשם כי נלקח משטח אנאלי מהמתלוננת ובדיקת צואה. רופאת הילדים החלה לטפל במתלוננת רק משנת 1986, ובחקירתה בבית המשפט הסבירה כי אין מדובר בתופעה יוצאת דופן מאחר שילדים נוטים לסבול מתולעים ומשלשולים. לדבריה, אין ברישום הרפואי תלונות על קשיים בישיבה או בהליכה או כאבים בפי הטבעת והיא עצמה לא בדקה את פי הטבעת של המתלוננת.

קיצורו של דבר, שאין ראייה חיצונית לדברי המתלוננת על כאבים בפי הטבעת, ואילו הראיות לגרד בפי הטבעת אינן מהוות חיזוק לגרסת המתלוננת, באשר יש להניח כי המדובר בתולעים, תופעה נפוצה אצל ילדים, וכך עולה גם מהרישומים.

128. עצירות והפרשות: המתלוננת סיפרה כי בילדותה סבלה מעצירויות. הדברים לא נזכרו בתקציר ובהודעותיה במשטרה, והועלו לראשונה בעדותה של המתלוננת בבית המשפט. האם הכחישה שהמתלוננת סבלה מתופעות אלה, ולדבריה, לא הבחינה בכל סימן של הפרשות כבגדים התחתונים.

ד"ר לם הסביר בחוות דעתו ובעדותו כי מעשי סדום עלולים לגרום לעצירות כרונית או לתופעה של "התלככות" הנובעת מאיבוד טונוס שרירי פי הטבעת, מה שגורם לחוסר שליטה על הסוגרים. גם רופאת הילדים הסבירה בעדותה על תופעת ההתלככות שנגרמת מפקק צואה, אך לדבריה היתה מצפה במקרה כזה להפרשות מפי הטבעת, והמתלוננת אישרה כי לא סבלה מתופעה זו.

קיצורו של דבר, שאין כל ראיה חיצונית לגרסתה של המתלוננת על עצירויות.

129. הפרעות אכילה: כשהיתה בגיל 12-13 השתתפה המתלוננת בחוגי שחיה והרגישה כי הבנות ששוחות לצידה רזות יותר, ו"היתה ממש בדיכאון" מאחר שראתה עצמה כשמנה. כאן נזרעו "ניצני האנורקסיה והבולמיה" שפרצו בסביבות גיל 14. כאשר הבחינו בבית הספר כי המתלוננת יורדת במשקל בצורה דרסטית, הזמינה היועצת את ההורים באמצע שנת הלימודים של כיתה ט' והביעה בפניהם את החשש שבתם סובלת מהפרעות אכילה. לדברי המתלוננת, ההורים לא התייחסו ברצינות רבה להתראה זו, אם כי החלו להשגיח עליה שתאכל, ובשלב כלשהו היא פיתחה בולמיה. הייתה אוכלת בכפייטיות אך בסתר הקיאה עד 6-7 פעמים ביום, נטלה כדורים משלשלים וסבלה מכאבי בטן עזים. לדבריה, שוועה לכך שמישהו ישים לב שלא טוב לה.

בהיותה בת 17 וחצי החליטה המתלוננת ביוזמתה לפנות למרפאה להפרעות אכילה בשל מחשבה אובדנית שעלתה בה כשראתה את הנשק של אחיה ששירת באותו זמן בצבא. היא פנתה למרפאה להפרעות אכילה ללא ידיעת ההורים, אך שם סירבו לקבלה ללא ידיעת ההורים והסכמתם. משהתקבל המכתב שנשלח מבית החולים, ההורים פתחו את המעטפה וכך נודע להם על פנייתה לבית החולים. לדבריה, התגובה הראשונית של אביה היתה לעג והערות פוגעניות בנוגע למצבה, בעוד האם נכנסה להיסטריה והשגיחה עליה. הפרעות האכילה נמשכו גם בתקופת הצבא והיא אף אושפזה במהלך השירות בשל תת-משקל למשך שבועיים (אישפוז רגיל, לא פסיכיאטרי) אך סיימה בהצטיינות שירות צבאי מלא. גם בתקופה של הפרעות האכילה לא זכרה דבר מהמעשים שביצע בה המערער ולכן גם לא סיפרה דבר בנוגע להתעללות שעברה. לדברי המתלוננת, היא נפטרה מהפרעות האכילה רק בגיל 25 כשפגשה את בת זוגה.

בתיק הרפואי של המתלוננת במרפאה להפרעות אכילה הנושא את התאריך 26.6.95 (נ/38) עולה כי המתלוננת סבלה מאנורקסיה ובולמיה וטופלה במרפאה החל מ- 7.12.94. ברישומים נכתב כי בכל התקופה של למעלה משלוש שנים במהלכן סבלה המתלוננת מהפרעות אכילה, ההורים לא היו מודעים למה שקורה איתה והתרגלו לכך שאוכלת מעט, והיא הצליחה להסתיר מהם את ההקאות והשלשולים. בעדותה סיפרה האם כי היתה מודעת להפרעות האכילה של המתלוננת ולדבריה אף היתה שותפה לחלק מהטיפול במרפאה להפרעות אכילה.

הנה כי כן, אין חולק כי המתלוננת סבלה מהפרעות אכילה החל מגיל 14 ועד מספר שנים לאחר תום שירותה הצבאי. כפי שנאמר בעניין פלוני, אחוז ניכר של נערות סובלות מהפרעות אכילה על רקע של התעללות מינית, אך לא כל נערה הסובלת מאנורקסיה או בולמיה היא בהכרח קרבן לעבירות מין. אציין כי להבדיל מעניין פלוני, שם התפרצו הפרעות האכילה לאחר העלאת הזיכרונות אצל המתלוננת (שם, בפסקה 131), הרי שבמקרה דנן, הפרעות האכילה של המתלוננת פרצו לפני כן, לאחר שהמערער הפסיק לגרסתה את ההתעללות בה. ניתן לראות בתופעה של הפרעות אכילה חיזוק לגרסתה של המתלוננת, וכפי שציין פרופ' זומר, קיימת הסכמה בקרב המומחים בתחום הטראומה המינית כי גילוי עריות מגביר את ההסתברות להופעת הפרעות אכילה בקרב הקרבנות. עם זאת, ניתן לראות את הפרעות האכילה גם כתופעה ניטרלית, שאינה קשורה לפגיעה מינית.

לא למותר לציין כי למרות שבאינטייק שנערך למתלוננת עם קבלתה למרפאה להפרעות אכילה, הוקדש פרק לנושא מיניות, הנושא של פגיעה מינית לא הועלה על ידי המתלוננת. הנושא גם לא עלה בשיחות שניהלה המתלוננת עם הפסיכיאטרית ד"ר ש' מ', שטיפלה בה במרפאה, וברישומיה נכתב במפורש כי המתלוננת שוללת תקיפה פיזית או מינית. המתלוננת אף הראתה לפסיכיאטרית שירים שכתבה, ולא היו בהם רמיזות לתקיפה מינית.

מצבה הנפשי של המתלוננת בתקופות השונות

130. בית המשפט ראה במצבה הנפשי של המתלוננת בתקופת המעשים המיניים, ובתקופה שלאחר מכן, חיזוק משמעותי לגרסתה. "מצב נפשי" משמעו נסיונות התאבדות, דכאונות ותגובות נפשיות לא רגילות במהלך התקופה בה, לגרסתה, היתה נתונה להתעללות ועד להצפת הזיכרונות.

נסיונות התאבדות: בהודעתה במשטרה מיום 10.7.06 (נ/34) סיפרה המתלוננת כי לאחר שהמערער אנס אותה בהושענא רבה שנת 1986 "רצתה פשוט למות" ותיארה באופן מפורט שלושה נסיונות התאבדות ([קטע שהושמט]), הראשון מביניהם בגיל 9, לאחר האירוע בהושענא רבא, השני בשלב מאוחר יותר והשלישי בכיתה י"ב, כשראתה את הנשק של אחיה ואז החליטה לטפל בעצמה במחלקה לטיפול בהפרעות אכילה (עמ' 44-45).

בית משפט קמא קיבל את גרסת המתלוננת (עמ' 247 להכרעת הדין), אך אין לדבריה אלה חיזוק חיצוני בראיות. עוד אציין כי בשיחה המשולשת בה המתלוננת הטיחה בהורים האשמות בקשר לילדותה, היא לא הזכירה נסיונות התאבדות, ואף לא בתקציר שמסרה למשטרה, שם כתבה כי סבלה מ"דכאון קיומי ומחשבות אובדניות", להבדיל מניסיונות התאבדות.

עם זאת, לא למותר לציין כי גם האחות סיפרה על מחשבות אובדניות ונסיונות התאבדות שלה בגילאים 10-12 בגלל שהיה לה רע בבית (שם, עמ' 960).

131. דכאונות ועצבות בילדות: המתלוננת סיפרה בעדותה כי ילדותה לא היתה שמחה, כי היתה מבודדת ומרוחקת מחברים וממעטת לצחוק מלבד פעמים בודדות כשביקרה אצל הסבא והסבתא (עמ' 27-28 לפרוטוקול). עוד סיפרה כי סבלה מדכאונות גם בתקופת השירות הצבאי (עמ' 172).

לא מצאתי ראיה לדברי המתלוננת על מצב נפשי קשה מלבד בתקופת האנורקסיה (גיל 17 לערך). התיק הרפואי מתקופת השירות הצבאי לא צורף ולא ניתן להיווכח האם קיים תיעוד לבעיות נפשיות בתקופת הצבא. מכל מקום, המתלוננת לא סיפרה שפנתה לקב"ן או שביקשה עזרה נפשית למעט אשפוז לא פסיכיאטרי של שבועיים בגין האנורקסיה (עמ' 46 לפרוטוקול).

מנגד, הוצגו ראיות המעידות על כך שהמתלוננת היתה תלמידה חרוצה, נעימה ומקובלת בחברה. כך עולה מתעודות של המתלוננת בבית הספר; בצילומי וידאו של חגיגת בר המצווה של אחיה היא נראתה שמחה (עמ' 262 להכרעת הדין); והאם, הסבתא והדודה העידו שהיתה ילדה שמחה וחיונית (עמ' 479 לפרוטוקול); תצהיר

הסבתא נ/3, בסעיף 10). המתלוננת אישרה כי אהבה ללמוד והשקיעה את כל מרצה בהצטיינות בלימודים, ולשאלת בית המשפט כיצד תיאורים אלה מתיישבים עם דבריה על ילדות עצובה ונסיונות ההתאבדות השיבה כי היא חושבת שעשתה עבודה טובה בלהסתיר, אמירה שנתקבלה על ידי בית המשפט כהסבר בדיעבד.

השורה התחתונה היא, כי אין חיזוק לטענת המערערת למצב נפשי קשה ולדכאונות במהלך הילדות.

132. מצבה הנפשי של המתלוננת בעקבות הצפת הזיכרונות: המתלוננת סיפרה כי לאחר שהוטרדה מינית על ידי המרצה באוניברסיטה החלה לחוות התדרדרות נפשית. לדבריה, חוותה סיוטים וחלומות בהם ראתה את פניו של המרצה שהפכו להיות פניו של המערער ולאחר מכן החלה לסבול מדכאונות, חרדות, בהלה, סיוטים, בעיות בתחום המיני וכיוצא באלו תופעות נפשיות שפורטו בתקציר ובעדותה בבית המשפט.

בית המשפט קיבל גרסת המתלוננת וקבע כי יש בדברים אלו "חיזוק משמעותי" לגרסתה עד כדי סיוע (ראו, לדוגמה, [ע"פ 3416/98 איפרגן נ' מדינת ישראל](#), [פ"ד נד\(4\) 769, 784 \(2000\)](#); [ע"פ 420/09](#) פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 81 (פורסם בנבו, 23.11.2009)).

למצבה הנפשי של המתלוננת בתקופה שלאחר העלאת הזיכרונות עדויות רבות ברישומי המטפלות "בזמן אמת":

כך, ברישומים של המטפלת אלישבע נמצאה עדות לתחושות בדבר התפרקות לרסיסים מאחר שחשבה כי הזכרונות שלה לגבי האינצסט נכונים, וכן בדבר ירידה במצב רוח, סימפטומים של חרדה ודכאון ותחושת ייאוש (נ/69, עמ' 8; נ/69, עמ' 11).

המטפלת רונית ציינה ברישומיה מיום 12.8.04 כי המתלוננת דיווחה על דכאונות, חוסר יכולת הנאה, חוותה חרדות ופחדים ושסבלה מהתקפי חרדה. ברישום מיום 4.11.04 נכתב כי המתלוננת סיפרה על קשיים [קטע הושמט].

הרישומים של המטפלת מיכל אבדו, אך בעדותה ציינה כי בשיחת הקבלה שנערכה למתלוננת עם מנהלת היחידה, ההתרשמות היתה כי המתלוננת נמצאת במצב

דכאוני בניתוק רגשי ובקשיים בזוגיות. בהודעתה בכתב מיום 28.6.06 (ת/22), כתבה מיכל כי המתלוננת הייתה במצב נפשי קשה ומורכב, במצב דכאוני בעטיו אף קיבלה תרופות נוגדות דיכאון, אובחנו אצלה קשיים בתפקוד יום-יומי וגם סימפטומים נוספים הקשורים, לדעתה של המטפלת, בפגיעה המינית שחוותה.

סיכומו של דבר, שיש ראיות די והותר אודות מצבה הנפשי הקשה של המתלוננת בתקופה בה החלו הזיכרונות לצוף. עם זאת, כאשר בזיכרונות מודחקים עסקינן, למצבו הנפשי של המתלונן בשלב שלאחר הצפת הזיכרונות, יש משקל נמוך מזה של קרבן "רגיל", שהרי המתלונן מאמין באמת ובתמים כי נפל קורבן להתעללות מינית בילדותו (עניין פלוני, בפסקה 127).

133. תופעות של התנתקות: פרופ' זומר ציין בהודעתו (ת/19) כי התקשה להשלים את הדיאגנוזה שלו לגבי מצבה של המתלוננת, בעיקר מאחר שנכנסה למצבים של התנתקות "כניסה למצבי בהייה וחלימה בהקיץ תוך כדי הפגישה הטיפולית". בחוות דעתו מנה פרופ' זומר מספר סימנים לקיומו של מנגנון זה אצל המתלוננת, כפי שעולה מהודעותיה במשטרה, ואיני מוצא טעם לחזור על פירוט הדברים.

בעוד פרופ' זומר הסתמך על האמור בהודעותיה של המתלוננת במשטרה, הרי ששלוש המטפלות במתלוננת ציינו כי הבחינו "בזמן אמת" כי היא חווה מצב דיסוציאטיבי. אלישבע ציינה ברישומיה כי המתלוננת סיפרה לה כי בראשה התנגן המשפט "אבא מה עשית לי" בלי סימן שאלה, וכאשר אלישבע חזרה על דבריה המתלוננת "נכנסה לניתוקים" (נ/69, עמ' 3, מאי 2001). ברישומים אחרים נכתב כי המתלוננת מרבה להתנתק (רישום מיום 29.7.01), כי היא נמצאת בטרנס-היפנוטי ולא רוצה לשחזר כי היא חוששת להיכנס שוב למצב של דיסוציאציה (רישום מיום 24.12.2002). גם המטפלת מיכל ציינה בעדותה שהמתלוננת סבלה ממצבים ניתוקיים, הגיעה אליה במצב של ניתוק רגשי "שלרגע היא יכלה להגיב כילדה... לרגע אחר היתה יכולה להגיב כבחורה בוגרת, מחייכת, מדברת בצורה קוהרנטית ובהגיון מאורגן וזורם" (שם, עמ' 1053). גם רונית העידה על כך שלמתלוננת היו "ניתוקים בקו המחשבה... ניתוקים, דיסוציאציה, פתאום המחשבה מתנתקת, פתאום מאבדים זיכרון" (עמ' 291-292).

סיכומם של דברים, שיש ראיות חיצוניות לכך שהמתלוננת סבלה מתופעה של התנתקויות, תופעה אופיינית לנפגעי פוסט-טראומה בכלל, ונפגעי עבירות מין בפרט. גם המעבר מבחורה בוגרת למצב של ילדה קטנה, מהווה חיזוק לאפשרות של פגיעה מינית בילדות.

לינה משותפת, מקלחות משותפות, חלוק פתוח, חקירת מקלטים והשימוש בוולין

134. לינה משותפת: בהפסקה בין שני חלקי העימות בינו לבין המתלוננת (ת/א3) אמר המערער לחוקרים כי חלק מהדברים נכונים, ולשאלת החוקר מה נכון השיב בין היתר "[לא ברור] המיטה כששתי לא היתה נוכחת..." (עמ' 5). בחקירתו בבית המשפט נשאל המערער בנושא זה והשיב (בעמ' 1343):

"ש: ... כאן יש משהו לא ברור אבל כתוב החלק הוא המיטה כששתי לא הייתה נוכחת היה נכון. אז היא ישנה איתך כששתי לא היתה נוכחת או לא?
ת: לא.

ש: אז למה אתה אומר לשוטר שזה נכון? אתה לא צריך לרצות פה את [המתלוננת], [המתלוננת] בכלל לא נמצאת שם, אתה משקר לשוטר?
ת: במסגרת אותם דברים שאני החלטתי להודות בהם אף שהם לא היו אמרתי את הדבר הזה. היא לא ישנה איתי.
ש: אבל אתה החלטת להודות כדי ש[המתלוננת] לא תתאבד. [המתלוננת] עוד לא הוכנסה לחדר, מה אתה אומר לשוטר, חלק נכון חלק לא. אונס לא היה, מה שכן היה היא ישנה איתי במיטה כששתי לא הייתה נוכחת.
אז אתה משקר גם לשוטר?
ת: אני מרצה אותו"

התכחשותו של המערער להודאתו בעימות כי ישן עם המתלוננת כששתי לא ישנה עימו במיטה אינה משכנעת, ובית משפט קמא דחה את גרסתו כי שיקר כדי לרצות את החוקר. להבדיל מהכחשתו בבית המשפט, הרי שבחקירתו הראשונה מיום 4.9.06 (ת/א1) נשאל המערער האם לאחר שהבת הקטנה נולדה, המתלוננת ישנה עימו במיטת ההורים, והשיב כי הדבר אינו זכור לו.

135. המקלחות המשותפות: בשיחה המשולשת הכחיש המערער נמרצות את עניין המקלחות המשותפות ובעימות אמר כי נהג לקלח את המתלוננת. בית משפט קמא ראה בכך סתירה ודחה את ההבחנה בין "לקלח את המתלוננת" ובין "להתקלח ביחד עם המתלוננת" לה טען המערער. בית המשפט אף זקף לחובתו של המערער את הדברים

שאמר בעדותו, שהיה עורך טקס שלם במקלחת וכולם "ראו ועשו כמוני", מה שעשוי להתפרש כנוכחות של מי בני הבית במקלחת כשהוא מתקלח.

כשלעצמי, אני סבור כי ניתן להבחין בין "להתקלח עם" לבין "לקלח", ואיני רואה לדקדק בדברי המערער ולזקוף את הדברים לחובתו. עם זאת תמיהה היא מה ראה המערער לטעון כי הודה בעימות אודות המקלחות המשותפות כדי לרצות את המתלוננת, אם לשיטתו רק קילח אותה. לא בכדי ראה בית משפט קמא את דברי המערער כראשית הודיה בנושא זה.

מכל מקום, חיזוק חיצוני משמעותי לנושא המקלחות המשותפות אנו מוצאים בעדותה של האחות, שהיתה מהימנה על בית משפט קמא. מטבע הדברים, האחות, אשר צעירה מהמתלוננת בשש שנים, לא זכרה אם המערער התקלח ביחד עם המתלוננת, אך סיפרה בעדותה על מקלחות משותפות שלה ושל המערער. לדבריה, זכור לה כי היא והמערער היו עירומים במקלחת, זכורות לה תמונות מהכניסה למקלחון ומהיציאה ממנו ו"טקס" של ניקוי השמשה של המקלחון מהאדים והמים שהצטברו בסופה של המקלחת. לא למותר לציין כי גם המערער תיאר "טקס" שכלל הנחת בגדיו על הכסא, ייבוש המקלחון והוצאת הסבון מהסבוניה "וכך ראו ועשו כמוני". האחות לא ידעה לתאר במדויק מה התרחש בשעת המקלחת אולם היה לה זיכרון מעומעם שהמערער היה מסבן אותה בכל הגוף כולל איברי המין וכשהיא סיבנה אותו היה זה בכל הגוף כולל איבר מינו (שם עמ' 952-953). בהודעתה במשטרה ציינה כי יש לה זיכרון מעומעם לגבי ההסתבנות במקלחת אך אינה זוכרת אם אביה נגע לה באיבר מינה ואם ביקש ממנה לגעת לו באיבר המין, כך שיש סתירה מסוימת בין עדותה בבית המשפט לבין הודעתה במשטרה. עוד סיפרה האחות כי בפעמים שאביה התקלח עימה, האם היתה בדרך כלל אצל השכנה, אולם באחת הפעמים האם נכחה בחדר הכביסה הסמוך וניסתה לבדוק מה מתרחש במקלחת. לדבריה, בגילאים 10-12 כמעט בכל יום היתה מארחת חברה למערער במקלחת, ובעת שהיה מתקלח היתה יושבת על האסלה ושרה לו שירים ולפעמים מושיטה לו את חלוק הרחצה לאחר שסיים להתקלח וראתה אותו בעירום בצאתו מהמקלחת. לדבריה, גם כשהיה נכנס לשירותים, הדלת הייתה פתוחה תמיד.

עדותה של האחות בדבר המקלחות המשותפות עם האב, מהווה חיזוק חיצוני משמעותי לגרסתה של המתלוננת בנושא זה.

136. החלוק הפתוח: המתלוננת סיפרה כי המערער נהג לצאת מהמקלחת כשהוא עירום ועליו חלוק רחצה פתוח, היה מסתובב בתוך הדירה כשהוא מתנועע אחורה וקדימה, פותח וסוגר את החלוק כדי להתייבש, תופעה אותה כינו בני הבית "להתפלל" (כינוי שהמציא האח). עוד סיפרה כי כשהיה יוצא מהמקלחת בחלוק פתוח וראה את אחת הבנות היה מושיט את ידיו ומבקש מהן חיבוק.

המערער הודה בעימות כי נהג לצאת מהמקלחת בחלוק פתוח, ובית המשפט ביכר גרסה זו על פני עדותו בבית המשפט בה טען שלא היו דברים מעולם. האח העיד כי המערער היה יוצא מהמקלחת בחלוק פתוח ומתנער "כאילו כמו תפילה בבית הכנסת" (שם, עמ' 763), והאחות סיפרה כי כשהיה יוצא מהמקלחת היה מסתובב עם חלוק פתוח, היו פעמים ש"הוא היה יוצא מהמקלחת כשהחלוק פתוח ובא לחבק אותי בזמן שהחלוק פתוח" (שם, עמ' 949).

הודאת המערער בעימות ועדויות האח והאחות מהוות חיזוק חיצוני לדברי המתלוננת בנושא זה.

137. חקירת מקלטים: בהודעתה במשטרה ובעדותה בבית המשפט סיפרה המתלוננת כי כשהיתה ילדה, המערער היה מלווה אותה לחברתה פ' שגרה בקצה הרחוב. המערער הוליך את המתלוננת בדרך קיצור, שם היו עוברים בין הבניינים ו"חוקרים מקלטים". המערער היה מוביל את המתלוננת לאחד המקלטים, סוגר את הדלת ומתחכך בה ולעתים אף ביקש ממנה ש"תעשה לו ביד". לדבריה, הסכנה שהייתה כרוכה בדבר, גרמה למערער ככל הנראה לריגוש.

בדבריו של המערער בעימות ניתן למצוא ראשית הודיה לגרסתה של המתלוננת בעניין "חקירת המקלטים" (ת/א3, עמ' 14-15, הדגשות הוספו - ע.1):

"מתלוננת: כשהיינו בתוך המקלט פגעת בי.
מערער: אני מצטער, אני לא יודע על מה את... במקלט שלנו?
מתלוננת: גם שלנו.
מערער: חיבקתי אותך? חיבקתי אותך?
מתלוננת: כן.
מערער: חזק?
מתלוננת: כן.

מערער: [לא ברור] לעצמי שהדבר הזה יכול לפגוע בך.
 חוקר: מה זה? לא שמעתי.
 מערער: אמרתי שלא נתתי דין וחשבון לעצמי על זה שזה
 יכול לפגוע בה.
 ... [ ]
 מערער: אני שואל אם אני חיבקתי אותה. אני חושב
 שחיבקתי אותה. אם באמת נכנסנו אותה[צ"ל: איתה] אז
 חיבקתי אותה, אז זה בסדר" (שם, עמ' 14-15).

ותמיהה היא, מדוע חיבוק אבהי מתקשר לאפשרות שנכנס עם המתלוננת
 למקלט מבלי לתת דין וחשבון שזה יכול לפגוע בה.

מיד לאחר מכן שאל החוקר את המערער מדוע היה צריך להכנס למקלטים כדי
 לחבק את המתלוננת ("שהיתה מלחמה באותה תקופה?"), והמערער השיב שאינו זוכר
 אירוע כזה. בעדותו בבית המשפט שלל המערער לחלוטין את דברי המתלוננת והכחיש
 כי היה איתה במקלט באומרו בין היתר: "אני לא הייתי במקלט ואני לא חיבקתי
 במקלט, אני, אם חיבקתי אז חיבקתי במקומות אחרים" (שם, עמ' 1383).

בהכרעת הדין נדחתה גרסתו של המערער ובית המשפט ראה בדבריו בעימות
 ראשית הודיה לעניין "חקירת המקלטים", מאחר שדבריו ביטאו תחושות של הכרת
 אשמה. חיזוק נוסף לעניין "חקירת המקלטים" מצא בית משפט קמא ברישומי המקלטים
 שציירה המתלוננת כשהיתה כבת 9-10, ובהם מופיעים לכאורה המקלטים אליהם לקח
 אותה המערער (ת/14). המדובר בתרשימים שציירה המתלוננת כשהיתה כבת 9-10,
 ולדבריה, 4-5 שנים לפני מתן עדותה בבית המשפט, היא לקחה את הרישומים מביתה
 של חברת הילדות שלה, ואף נעזרה בהם כדי להגיע אל המקלטים אליהם הוביל אותה
 המערער ו"התרשימים האלה נועדו בשבילי, אני בשום צורה לא רציתי ולא יכולתי
 לרמוז שמהו קורה" (שם, עמ' 241).

הרישומים בהם מדובר הם ארבעה ציורים (ת/14): בשניים מהם ציירה
 המתלוננת תרשים של השכונה, בתים שביניהם סימנה את הבית של חברתה, גן
 המשחקים, טלפון ציבורי, חורשה וציור של מדורה. בתחתית הציורים, בצד ימין, רשום
 "יום ראשון (או שלישי) פגישה ... [שם המתלוננת וחברתה – י.ו.] פגישה של כיופים".
 לדברי המתלוננת היא סימנה על גבי הציורים היכן היו המקלטים אליהם לקח אותה
 המערער, ואכן, קיימים סימני X על שניים מהבתים שציירה. שני הציורים האחרים
 מתארים מדרגות המובילות לגינה ובאחד מהם מופיע קיר ומעליו פתח עליו כתוב
 "הפתח למקלט". על אחד מהציורים נרשם בצד ימין למטה: "עלינו! 1. לרדת במדרגות"

2. להגיע לנדנדה 3. לחקור את השביל שבין שני הבתים 4. להגיע למדשאה ולחקור את בית הכלולות" ועל הציור השני רשום בצד ימין למטה: "עלינו! 1. לרדת במדרגות 2. להגיע לגינה 3. לטפס על הקיר 4. להכין גפרורים לעשות עור (כך במקור –U.) ולחקור".

הרישומים אינם מעידים, וככל הנראה גם לא התיימרו להעיד, על המעשים שעשה המערער. פעם אחת מופיע ציור של מקלט ואילו ביתר התכנים בציור מופיעים תיאורים שמחים ואופטימיים. עם זאת, אני סבור כי תרשימים אלה מהווים חיזוק חיצוני לגרסתה של המתלוננת. המתלוננת ציירה רישומים שזכרה את חשיבותם, ציורים שנשתמרו כמעט חמש עשרה שנה אצל חברת הילדות שלה. הדברים עולים בקנה אחד עם העובדה שהמתלוננת זכרה כי אביה השתמש במונח לחקור מקלטים, וזכרה כי עשה בה במקלט מעשים מגונים. לסדר הדברים יש חשיבות בענייננו. המתלוננת החלה להיזכר ולאחר מכן מצאה אישוש לזיכרונותיה באותם תרשימים, ולא להיפך.

סיכומו של דבר, שדברי המערער בעימות וציורי הילדות של המתלוננת מהווים חיזוק חיצוני לעניין המקלטים.

138. השימוש בווזלין: לאורך עדותה של המתלוננת חזר המוטיב של השימוש בווזלין. המתלוננת סיפרה על "טקס קבוע" במהלכו ביקש ממנה המערער להביא את הווזלין מחדר השינה לסלון ולהניח אותו על השטיח לרגלי הנדנדה. לדבריה, באופן תדיר היה מונח ווזלין לצד מראשותיו של המערער במיטה. גם האחות סיפרה במשטרה כי היתה רואה ווזלין "מעל המיטה של ההורים, בשידה של ההורים, לפעמים בחדר שלי ושל אחותי, לפעמים גם בסלון אבל פחות. בעיקר בחדר שלי ושל אחותי" (נ/67) ועל תיאור זה חזרה בעדותה בבית המשפט. האחות סיפרה כי מאז ומעולם שנאה להשתמש בווזלין, בניגוד למתלוננת שלא נמנעה מלהשתמש בווזלין גם לאחר שבגרה.

מכאן, שיש חיזוק חיצוני לדברי המתלוננת בעניין הווזלין. עם זאת, כל נושא הווזלין יכול להתפרש גם באופן ניטרלי.

הכינוי "מהנדסת מין", חוברות "איש ואשה", "כתם הרום"

139. הכינוי "מהנדסת מין": אין חולק כי המערער נהג להשתמש בביטוי "מהנדסת מין", כפי שהודה בחקירה במשטרה ובעדותו בבית המשפט. לדבריו, מדובר בביטוי אומלל, אך בשעתו לא ייחס לכך כל חשיבות.

לדברי המתלוננת, המערער נהג לכנותה "מהנדסת מין", סתם כך ללא הקשרים מיוחדים עד שביקשה ממנו להפסיק כשהיתה כבת 24-25. גם האחות העידה כי שמעה את המערער מתבטא כך פעמים רבות, ללא הקשר מיוחד, והיא חושבת שגם אותה נהג המערער לכנות בכינוי זה. בת הדודה סיפרה כי שמעה את המערער אומר "מהנדסת מין" פעמים רבות בארוחות המשפחתיות בבית הסבתא. לדבריה, המילה "מהנדסת" נאמרה במלעיל באינטונציה משעשעת והביטוי הופנה כלפי כולם כולל הגברים במשפחה, אך היא לא ידעה לומר באיזה הקשר נאמרו הדברים. בית משפט קמא לא קיבל את גרסת בת הדודה כי הדברים נאמרו כלפי כולם, כולל הגברים במשפחה, ואכן, קשה להלום כי ביטוי זה יופנה כלפי גבר. האם והסבתא הכחישו לחלוטין כי שמעו את המערער משתמש בביטוי "מהנדסת מין" אך בית המשפט לא קיבל את גרסתן.

הכינוי "מהנדסת מין" יכול אפוא להוות חיזוק לגרסתה של המתלוננת, אך ניתן גם לראות בו ביטוי אומלל וטיפשי בו נהג המערער להשתמש מבלי לייחס לכך משמעות מיוחדת ושלא בהקשרים מיניים בהכרח.

140. חוברות "איש ואישה": המערער והאם לא הכחישו שהיו בבית חוברות הדרכת מין בשם "איש ואישה". בחקירתו במשטרה אמר המערער כי אינו זוכר אם הראה למתלוננת את החוברות ובעדותו הכחיש לחלוטין שעשה כן והכחיש כי ביקש ממנה לבצע את התנוחות המופיעות בחוברות. לדבריו, החוברות היו מונחות בחדר השינה למעלה בארון ולעיתים מתחת למיטת ההורים. לשאלת התובעת כיצד המתלוננת ידעה על החוברות ענה "היא ידעה שאנחנו רוכשים את החוברות האלה" ולדבריו, לא מדובר כלל בחוברות פורנוגרפיות.

המתלוננת זכרה כי המערער היה מחביא את החוברות בארגז המצעים וכשסיים להשתמש בהן היה מעלה אותן לארון בחדר השינה. כשהיתה כבת 24-25 מצאה את החוברות בבית ההורים באותו המקום שזכרה ולקחה שלוש מהן.

מכאן, שיש חיזוק חיצוני לגרסתה של המתלוננת לגבי החוברות. עם זאת, גם עצם קיומן של החוברות עשוי להתפרש באופן נייטרלי, לאו דווקא בהקשר של עבירות מין במתלוננת.

141. הביטוי "כתם הרום": לגרסת המתלוננת, הביטוי "כתם הרום" נאמר על ידי המערער כשהורה לה לרדת מהשטיח כדי שלא יישארו כתמי זרע. המערער אישר כי השתמש בביטוי זה בנוגע לכל כתם שהוא, אולם לטענתו מדובר בביטוי הונגרי שאינו יודע מה משמעותו. גם בת הדודה אישרה בעדותה כי המערער נהג להשתמש בביטוי "כתם הרום" לכל כתם. חברו של המערער, הדובר את השפה ההונגרית, העיד כי אינו מכיר את הביטוי וכנראה מדובר בשיבוש של הביטוי "קטו הרו" שמשמעו "שתיים שלוש" דהיינו להזדרז (שם, עמ' 1753). בית משפט קמא לא ייחס לביטוי זה משמעות ולא מצא בו חיזוק לגרסתה של המתלוננת.

לטעמי, בכך שהביטוי נקשר בכתם, יש משום חיזוק לגרסת המתלוננת, אך הביטוי יכול לקבל גם משמעות נייטרלית.

דיותן של הראיות – סיכום הדברים:

142. מתקרבים אנו לנעילת שער, והגיעה העת לספור ולמנות ולפקוד את הראיות שהונחו בפנינו, כל ראיה בפני עצמה אחת לאחת, וכל הראיות כמכלול, ובסיומם של דברים נדע דינו של המערער – אם לקבלת הערעור או לדחייתו.

נציב תחילה על כף המאזניים של הזיכוי את עיקר נקודות החולשה, התמיהות והבעיות ולאחר מכן נציב על כף המאזניים של ההרשעה את הראיות התומכות בתוצאה זו ונבחן לאן נוטות כפות המאזניים. כך נקהה עוקצה של טענה כי פסקי דין נכתבים באופן המדגיש את העובדות המבססות את התוצאה, תוך הקטנה או התעלמות מעובדות שאינן תומכות בתוצאה (יעל ארידור בר-אילן ["עובדות שנויות במחלוקת"](#) עיוני משפט 131 (תש"ס)).

143. ואלו הנקודות העיקריות לכף הזיכוי, ולצד חלק מהן הסבר אפשרי:

(-) היעדר סימנים פיזיים או נפשיים בגילאים בהם נטען כי בוצעו מעשי האינוס ומעשי הסדום. אין תיעוד לבעיות אופייניות למעשים אלה (כגון פגיעה בפי

הטבעת), המתלוננת הייתה ילדה חרוצה, הישגית ומקובלת חברתית, ואף גננת, מורה, שכנה ובני משפחה לא שמו לב בזמן אמת כי משהו אינו כשורה. המתלוננת ייחסה לעצמה תסמינים פיזיים שונים לאחר שעיינה בתיק הרפואי שעמד לפנייה עוד לפני כתיבת התקציר והגשת התלונה למשטרה.

על כך ניתן להשיב כי היו סימנים פיזיים, וכי השימוש בווזלין והיעדר התנגדות מנעו סימנים בפי הטבעת, או שהיו סימנים אך אלה לא נבדקו. תסמינים חיצוניים נפשיים "בזמן אמת" הם אפשריים וככל הנראה אף אופייניים, אך לא הכרחיים, וייתכנו מקרים שקורבנות התקיפה המינית לא יגלו תסמינים חיצוניים. אף יש הגורסים כי כעוצמת הטראומה כך עוצמת ההדחקה. מנגד, ניתן לטעון כי יש בטיעון זה "מלכוד 22" מבחינת הנאשם, שאם יש תסמינים חיצוניים הדבר משמש כנגדו ואם אין תסמינים חיצוניים הדבר מהווה ראיה לעוצמת הטראומה.

(-) על פי המעשים המיוחסים למערער אין סיכוי שהמתלוננת נותרה בתולה, אך למרות זאת דיממה כאשר קיימה יחסי מין לראשונה זמן קצר לאחר השירות הצבאי.

על כך כבר עמדנו לעיל, כי המתלוננת סיפרה שדיממה גם כאשר קיימה יחסי מין עם גברים נוספים, וכי אין להסיק מכך שהייתה בתולה עד לאחר שירותה הצבאי. כך, המטפלת אלישבע רשמה ביום 1.10.2002 כי המתלוננת סיפרה לה אודות ההתנסות המינית הראשונה הזכורה לה, כאלימה וכואבת וכי לא ידעה בוודאות האם היתה בתולה.

(-) המתלוננת "תועלה" מלכתחילה לכיוון של התעללות מינית בילדותה, בעצם פנייתה למטפלות שעוסקות בנושא של התעללות מינית וגילוי עריות.

על כך ניתן להשיב כי הפנייה של המתלוננת לאותן מטפלות הייתה תוצאה של הזכרונות שעלו אצלה, ולא להיפך, וכי לא נמצאה ראיה שהמטפלות "השתילו" למתלוננת את הזכרונות.

(-) למתלוננת היו הרבה הזדמנויות ל'טריגרים' עוד לפני ההטרדה המינית על ידי המרצה ובמהלך חייה חוותה עוד מספר אירועים טראומטיים ברמות חומרה שונות שיכלו גם הם לכאורה לשמש כטריגר להעלאת הזכרונות: בילדותה הוטרדה על ידי

הגנן השכונתי; בנערותה הוטרדה על ידי הדוד; הוטרדה על ידי המדריך בחוג לתקשורת ועל ידי המדריך הנערץ המבוגר והנשוי בחוג אחר; לאחר הצבא חוותה קיום יחסי מין בפעם הראשונה באופן אלים ווולגרי. המתלוננת נשאלה על האפשרות להתעללות מינית במרפאה להפרעות אכילה והדבר היה אמור להוות 'טריגר'. המתלוננת לא נרתעה מווזלין למרות שניתן היה לצפות כי תירתע מכך ולמיצער, כי הווזלין יהווה טריגר לזיכרון המודחק.

על כך כבר עמדנו לעיל, כי הטריגר להופעת הזיכרונות שונה מאדם לאדם, ויכול להיות למעשה כל דבר, אפילו צליל, ריח או מראה כלשהו. הטריגר במקרה שלפנינו היה ההטרדה המינית על ידי המרצה, לגביו סיפרה המתלוננת למטפלות כי בינו לבין אביה היה דמיון בגיל, במראה, בצורת הפיתוי נוסח 'אני בודד', 'אני מסכן' וכו'.

(-) התביעה לא הגישה חוות דעת נגדית לזו של ד"ר לסוחוות הדעת של פרופ' זומר לא מתייחסת ספציפית למתלוננת ולא נסמכת על כלל החומר לגביה.

על כך ניתן להשיב כי למעשה לא הייתה מחלוקת של ממש לגבי חלקים בחוות דעתו של ד"ר לם, במיוחד בכל הנוגע לתסמינים הפיזיים, ואילו באשר להיעדר תסמינים נפשיים, הרי שאין מדובר בתחום מומחיותו המובהק. אשר לפרופ' זומר, חוות דעתו אכן עוסקת במישור התיאורטי, אך הוא התייחס ספציפית גם להודעותיה של המתלוננת במשטרה.

(-) המתלוננת רואה גילוי עריות בכל מקום. היא חושדת כי המערער הטריד גם את אחיה; היא חושדת כי המערער שכב גם עם אמו (סבתה); ([קטע שהושמט]). יש חשש כי הושפעה מהתכנים אליהם נחשפה בעבודתה בקו לסיוע לנפגעות תקיפה מינית.

אכן, אין לכחד שהמתלוננת מגלה חשדנות יתר, אך לפנינו דילמת הסובב ומסובב – מה גרם לכך שהמתלוננת פיתחה אורח חשיבה כזה.]

(-) אין מדובר במשפחה אופיינית בה הגבר מתנהג בעריצות והאמא כאסקופה נדרסת. האם הייתה הדומיננטית במשפחה, "פולניה" דאגנית כדברי הסניגור, לא הניחה

למתלוננת אפילו ללכת לחברות ודאגה להסיעה לכל מקום, והסבא והסבתא הרבו לבקר ולהיות מעורבים כולל הסעת המתלוננת לחוגים. לכן, אין להניח כי המערער היה יכול לעשות את הדברים המיוחסים לו מבלי שהדבר היה מתגלה.

144. וכעת, נציב על הכף השניה את הראיות להרשעה. אקדים ואומר כי לא נעלם מעיני כי גם לגבי כל אחת ואחת מאינדקציות אלה, בנפרד, ניתן להשיב או ליתן הסבר נייטרלי:

(-) נקודת המוצא היא כי המתלוננת נמצאה מהימנה. נדחו האפשרויות של עליה מכוונת ממניעים של נקמה, או שהמתלוננת סובלת ממחלת נפש או הפרעה נפשית כלשהי או נמצאת במצב פסיכוטי. נדחו תיאוריות והסברים שהוצעו על ידי ההגנה כמו שימוש בסמים, אפשרות התקה מפוגע אחר או תיאוריות אדיפליות או פנטזיות, כך שלא נמצא הסבר חלופי לזיכרונותיה של המתלוננת ולתופעות מהן סבלה, זולת זיכרונותיה המודחקים בשל מנגנון הדיסוציאציה. בית משפט קמא מצא את עדותה של המתלוננת עקבית, קוהרנטית ואותנטית.

עדותה של המתלוננת היא אפוא הנדבך המרכזי, כאשר הבסיס המקצועי-תיאורטי לתופעה של שכחה מוחלטת של המעשים משך שנים ארוכות, הונח על ידי פרופ' זומר.

(-) מצב נפשי קשה של המתלוננת עם הצפת הזיכרונות (עדות המתלוננת, עדויות המטפלות).

כאמור, בעניין פלוני נקבע כי במקרים של זיכרונות מודחקים, המצב הנפשי של המתלוננת מאבד ממשקלו. ודוק: מאבד ממשקלו אך לא עד כדי איון מוחלט, כך שלמצב הנפשי עדיין יש משקל אם כי מופחת. עדותה של המתלוננת היא אפוא הנדבך המרכזי, כאשר הבסיס המקצועי-תיאורטי לתופעה של שכחה מוחלטת של המעשים משך שנים ארוכות, הונח על ידי פרופ' זומר.

(-) המתלוננת הרבתה בפרטים רבים ומגוונים והצליחה להעביר בעדותה את תחושות הכאב, הפחד, הגועל והדחייה שחשה בעת ביצוע המעשים בבחינת "ממשות

החוויה". הזיכרון המפורט של המתלוננת על פרטי המעשים ועוצמת הסימפטומים מהווה אינדיקציה לבחינת אמיתות הזיכרון (עניין פלוני, פסקה 115 סיפא).

(-) התופעות הדיסוציאטיביות (התנתקויות) מהן סבלה המתלוננת, כפי שעולה מעדויותיהן של המטפלות ומעדותו של פרופ' זומר, מעידות כי המתלוננת סבלה מפוסט-טראומה האופיינית לנפגעי התעללות מינית בילדות.

(-) אי מתן אמון בעדותו של המערער. הרושם הכללי של בית משפט קמא כי המערער לא דובר אמת וש"ש לו מה להסתיר; שינוי גרסאות; זיכרון תמוה לגבי מעשיו בהושענא רבה בשנת 1986 ועוד.

(-) אי מתן אמון בעדויותיהן של האם, הדודה והבת-דודה. פערי הגרסאות של הדודה בין ההודעה במשטרה לעדותה בבית המשפט כחיזוק לגרסתה של המתלוננת.

(-) התגובה הספונטנית של האם למשמע דברי המתלוננת כי עברה בילדותה התעללות מינית "רק אל תגידי לי שזה אבא", בצירוף העובדה שלאחר מכן האם לא שיתפה את המערער בדברים והעלימה מפניו כי המתלוננת סיפרה שנפלה קורבן בילדותה לפגיעה מינית. זאת, למרות שהמתלוננת סיפרה לה לאחר זמן כי המדובר "רק" בגנן שליטף את ראשה.

(-) התגובה הספונטנית של הדודה למשמע דברי המתלוננת, כאשר השאלה הראשונה שהפנתה אליה הדודה הייתה אם המדובר באביה. זאת, למרות שבעלה, הדוד המטרידן, היה לכאורה האפשרות הראשונה.

(-) הלינות המשותפות של המתלוננת והמערער (עדות המתלוננת, הודעת המערער).

(-) מקלחות משותפות של המערער עם המתלוננת (עדות המתלוננת) ומקלחות משותפות של המערער עם האחיות עם יותר מרמז על מעשים מגונים במהלך מקלחות אלה, עם אותם "טקסים" במקלחת כפי שתיארה המתלוננת (עדות האחיות).

(-) רתיעתה של האחות ממגע של אביה ורצונה לברוח מהבית או להתאבד, והתגובה הספונטנית הלא-מופתעת של האחות למשמע ההאשמות כלפי אביה (עדות האחות).

(-) הימצאות וזלין בכל פינה ברחבי הבית (עדות המתלוננת, עדות האחות).

(-) הנוהג של המערער לצאת מהמקלחת ב"חלוק פתוח" ו"להתפלל" ולהושיט ידיו לחיבוק המתלוננת ואחותה כשהחלוק פתוח (עדויות המתלוננת, האחות, המערער).

(-) חקירת המקלטים (עדות המתלוננת, ראשית הודיה של המערער, "רישומים" של המתלוננת).

(-) ידיעת המתלוננת על חוברות "איש ואשה" (עדות המתלוננת; מציאת החוברות במקום בו זכרה המתלוננת; אישור המערער והאם על קיומן של החוברות).

(-) הכינוי "מהנדסת מין" (עדויות המתלוננת, האחות, האחות, בת הדודה והמערער).

(-) אמירות של המערער המעידות על כך ש"יש לו מה להסתיר".

145. תופעות נוספות שלרובן נמצא חיזוק חיצוני, שיכולות כאמור להיות גם ניטרליות, כלהלן:

(-) התנהגויות חריגות בילדות המוקדמת כמו תלישת שערות, אכילת אבק, נשיכת שפתיים, נשיכת החלק הפנימי של הלחי ודקירת אצבעות באמצעות סיכות (עדות המתלוננת, השיחה המשולשת שהוקלטה). כאמור, מאחר שתופעות אלה אירעו בגילאי 4-6 ספק עד כמה יש ליתן להן משקל.

(-) כאבי ברכיים (עדות המתלוננת, התיק הרפואי).

(-) פטריה בנרתיק (קנדידה) (עדויות המתלוננת, האם, המערער, התיק הרפואי).

(-) כאבים בפי הטבעת, עצירויות, נסיונות התאבדות (ודוק: עדות המתלוננת בלבד ללא חיזוק חיצוני).

(-) הפרעות אכילה בגיל ההתבגרות ועד לאחר השירות הצבאי (עדות המתלוננת; התיעוד הרפואי, עדות ההורים).

כוחם של החיזוקים המפורטים בסעיפים 144-145 לעיל הוא בהצטברותם ולא בראייה של כל ראייה וראייה כשלעצמה. כך, הזכרנו כי לא כל הפרעת אכילה מקורה בפגיעה מינית, לפטריה בנרתיק יכולות להיות סיבות שונות שאינן קשורות ביחסי מין, ולכאבי ברכיים יכולות להיות סיבות אחרות. אולם במקרה דנן, הפרעות האכילה מהן סבלה המתלוננת משתלבות במארג הראייתי הכולל, וגם כאבי הברכיים המוזרים שלא נמצאה להם סיבה.

146. התמונה הכללית העולה מהדברים היא של אבא חסר גבולות: אבא שישן עם בתו; אבא היושב בשירותים עם דלת פתוחה; אבא המתקלח עם הבנות עד הגיען לגיל מתקדם; אבא המושיב את בתו (האחות) בגילאי 10-12 על האסלה להמתין עד שיסיים להתקלח ויוצא עירום מהמקלחת; אבא שעודנו עירום בחלוק פתוח מושיט ידיו לחיבוק לבנותיו ומתייבש בחלוק הפתוח בתנועות "תפילה" לעיני בני הבית; אבא שמכנה את בתו "מהנדסת מין". אבא עם התפרצויות זעם קשות שלאחריהן יש לנחמו. אבא ששלושת ילדיו סולדים ממנו ומתנתקים ממנו לחלוטין עד כדי שהמתלוננת והאח משנים את שמותיהם, והאחות אינה מזמינה אותו אפילו לחתונתה. דומה כי מאחורי הפסאדה הנורמטיבית של המשפחה הסתתר משך שנים בור תחתית רוחש סודות אפלים. לא ייפלא כי התגובה הראשונה של האם כאשר המתלוננת סיפרה לה כי נפלה קורבן בילדותה לפגיעה מינית הייתה בנוסח "רק אל תגידי לי שזה אבא", ובשיחה המשולשת אמרה למתלוננת שהיא מאמינה לה וכי אמרה זאת גם לבעלה-המערער.

147. גם אם נאמר כי בכל אלה לא סגי כדי להרשיע את המערער, הרי שהדברים המטים את כף המאזניים לחובתו הן האמירות התמוהות והמוזרות שלו, שחלקן מהוות הודאה או ראשית הודיה. החל מאמירות נוסח "אני לא זוכר" בתגובה להאשמות, או

אמירות שלא ניתן להן הסבר מניח את הדעת בעדותו בבית המשפט. לעניין זה, ראו בפירוט בסעיפים 27-28 וסעיף 137 לעיל, ואזכיר להלן חלק מהדברים.

ראש וראשון הן התשובות התמוהות לשאלות החוקר אם אשתו ובתו השניה ידעו על כך ומדוע דווקא המתלוננת ולא אחותה, תשובות שהן בבחינת הודאה מכללא בהאשמות. לכך יש להוסיף את בקשת הסליחה מהמתלוננת והבעת החרטה בעת העימות. תשובות "לא זוכר" בתגובה להאשמות בעימות במקום הכחשה נמרצת ונחרצת כפי שניתן היה לצפות; בחלק הראשון של העימות אומר המערער למתלוננת "... שאם אכן זה מה שאת מתארת שכאילו היה, הפריע לך, שלא באת ודיברת אתי על זה", ובחלק השני בעימות, לאחר שהיא מטיחה בו כי גרם לה שנים של סבל ונזק בל יתואר הוא מגיב "למה לא אמרת לי? למה [לא אמרת] זה לא טוב לי' אם בכלל היה דבר כזה, לדברים שהפריעו לך? למה לא אמרת לי שזה מפריע לך? אני הכרחתי אותך?"; השאלות של המערער לגבי "חקירת המקלטים" אם חיבק אותה חזק והאמירות שלו על כך שלא נתן לעצמו דין וחשבון שזה יכול לפגוע בה; בתום החלק השני של העימות אומר המערער "אני מרגיש יותר טוב... אני ממש מרגיש יותר טוב... ממש תודה"; בשיחה המשולשת הוא מבקש לברר את טענותיה של המתלוננת שמא יש לשניהם "אמות מידה אחרות" ולאחר שהוא מכחיש את הדברים מוסיף ואומר "אבל, ואם אני לוקח אחריות על מה שעשיתי, אז מה זה אומר".

148. יכול הטוען לטעון כי אין בראיות דלעיל חיזוק למעשי האינוס והסדום החמורים המיוחסים למערער, להבדיל ממעשים מגונים בדרגות חומרה קלות יותר. אולם, מטבע הדברים, ומאחר שהדברים נעשים בחדרי חדרים, קשה לצפות כי בנוסף לעדותה של המתלוננת ימצאו חיזוקים ישירים למכלול המעשים המיוחסים לנאשם. החיזוקים נדרשים על מנת לתמוך באמיתותם ובאמינותם של הזיכרונות המודחקים, כאשר נקודת המוצא היא שהמתלוננת מהימנה ומאמינה בנכונות דבריה.

לפיכך, אציע לחברי לדחות את הערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי ולהותיר את הרשעתו של המערער על כנה.

גזר הדין

149. על המערער הושת עונש של 14 שנות מאסר ופיצוי למתלוננת בסך 75,000 ₪. לבית המשפט הוגשו חוות דעת מקצועיות בנוגע למסוכנותו של המערער, וכן תסקיר

מבחן שנערך למערער ותסקיר בנוגע למצבה של המתלוננת. על פי התסקיר, המערער אינו נוטל אחריות על מעשיו ומכחיש מכל וכל את המיוחס לו. למערער קווי אישיות מורכבים והוא מרוכז בעצמו ולא מגלה אמפתיה לסבלה של המתלוננת, ושירות המבחן לא בא בהמלצה בעניינו. מנגד, שירות המבחן התרשם ממצבה הפוסט טראומטי המורכב של המתלוננת וכן הובעו ספקות וחשש בנוגע ליכולת השיקום שלה, והוערך על ידי שירות המבחן שמדובר בהליך ארוך ובעייתי. מהערכת המסוכנות עולה כי אין סימנים חיצוניים לכך שהמערער הוא סוטה מין, ומעריכת המסוכנות ציינה כי אין מסוכנות ספציפית מצידו של המערער לגבי המתלוננת.

150. אין צורך להכביר מילים באשר לחומרת המעשים בהם הורשע המערער, עבירות מין קשות שביצע בבתו בהיותה רכה בשנים. לא אחת עמד בית משפט זה על הכיעור הרב בעבירות מין, בפרט עבירות מין בקטינים ועל אחת כמה וכמה עבירות מין בתוך המשפחה. הענישה בגין עבירות מעין אלו צריכות לבטא שיקולי גמול והרתעה ואת הסלידה הרבה של החברה מהמעשים והעבריינים שביצעו עבירות אלה. עמד על כך בית משפט זה בע"פ 9969/01 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בבנו), (16.10.2006):

"בבואם לגזור את עונשו של אדם אשר הורשע בביצוע עבירות מין במשפחה, מצווים בתי-המשפט להעביר מסר ברור וחד-משמעי, שיהיה בו כדי להרתיע עבריינים בפועל ובכוח מפני מעשים מסוג זה, ויבטא הרחקה לתקופה ממושכת של העברייין מקורבן העבירה ומקורבנותיו הפוטנציאליים".

בית משפט קמא שקל את השיקולים והנסיבות לחומרה ולקולה (כמו גילו של המערער, היעדר עבר פלילי, וחלוף הזמן בין קרות המעשים להגשת התלונה). העונש שהושת על המערער אינו חורג מרף הענישה המקובל לגבי מספר רב של עבירות מין בבת משפחה, תוך ניצול ציני וחסר גבולות של אב כלפי בתו, ואינו מצדיק התערבות ערכאת הערעור. כך, בע"פ 1442/06 מדינת ישראל נ' פלוני (פורסם בבנו), (1.9.2008), הושתו על הנאשם שם 18 שנות מאסר בגין עבירות מין שביצע מעשים בבתו, והנסיבות במקרה שבפנינו אף קשות וחמורות מאלו שנדונו שם.

151. סוף דבר, אציע לחברי להותיר את ההרשעה ואת העונש שהושת על המערער על כנם מן הטעמים שפורטו למעלה.

ש ו פ ט

השופט (בדימ') א' לוי:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט י' דנציגר:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' עמית.

ניתן היום, כ"ד בחשוון תשע"ב (21.11.2011).

54678313-2218/10 לוי א' א' לוי (בדימ')

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט (בדימ')

הערה: נוסח זה הותר לפרסום ביום 12.2.2013. חל איסור פרסום על כל פרט מפרטי המתלוננת.

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 10022180_E26.doc עכב
מרכז מידע, טל' 077-2703333; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, תיקיה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה